

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

NATURAL RESOURCE MANAGEMENT BY RURAL WOMEN IN
SARAPEE DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE, THAILAND

นางสาวเกษราพร ทาหอม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

พ.ศ. 2541

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา

ส่งเสริมการเกษตร
ภาควิชา

เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
NATURAL RESOURCE MANAGEMENT BY RURAL WOMEN
IN SARAPEE DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE, THAILAND
นามผู้วิจัย นางสาวเกษราพร ทาหอม
ได้พิจารณาเห็นชอบโดย
ประธานกรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล)

วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2541

(รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล)

วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2541

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 41

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมา สิทธิชัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 41

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความ
สมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางสาวเกษราพร ทาหอม

กันยายน 2541

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทุนผล
ภาควิชา/คณะ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคลเศรษฐกิจ
สังคมของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาถึงทัศนคติของสตรีชนบทในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3) ทราบถึงพฤติกรรมการปฏิบัติของสตรีชนบทในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติของสตรีชนบทในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กับพฤติกรรมการปฏิบัติของสตรีชนบทในการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ สตรีชนบทที่อาศัยอยู่นอกเขตสุขาภิบาล อำเภอสารภี
จำนวน 102 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบ
สัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบเพื่อให้มีความตรงในเนื้อหา และความเป็นปรนัย การเก็บรวบรวม
ข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 และ วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 42 ปี ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่สมรสแล้ว
และจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและรับจ้าง
เป็นอาชีพรอง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 43,294 บาท ในปี พ.ศ. 2540 ส่วนมากมีสภาพ

การถือครองที่ดินเป็นของตนเองและมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท อันได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแร่ธาตุ

สำหรับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่มีการปฏิบัติตามวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้อง 8 วิธีการในวิธีการทั้งหมด 12 วิธีการ ได้แก่ การถนอม การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การสำรวจตรวจหา การปรับปรุงคุณภาพ การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ การลดอัตราความเสื่อม การป้องกัน และการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าและลงทุนน้อย ส่วนวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหลือ 4 วิธีการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติตามวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้อง ได้แก่ การนำมาทดแทนกัน การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น การพยายามใช้สิ่งต่างๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา และการบูรณะ

ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นหมายถึง ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agricultural Extension

NATURAL RESOURCE MANAGEMENT BY RURAL WOMEN IN SARAPEE DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE, THAILAND

BY

KASSARAPORN TAHOM

SEPTEMBER 1998

Chairman : Associate Professor Dr. Sunila Thanupon
Department/Faculty : Department of Agricultural Extension, Faculty of
Agricultural Business

The purposes of this research were 1) to investigate personal and socio-economic traits of rural women in Sarapee District, Chiangmai Province; 2) to examine their attitudes toward natural resource conservation ; 3) to study practice behavior in the methods of natural resource management of the rural women ; 4) to find out if the differences in their practical behavior in the methods of natural resource management are influenced by the differences in their attitudes toward natural resource conservation. The data were gathered from 102 rural women who were drawn out as a sample group by using simple random sampling technique. Interview schedule, which was pretested for content validity and objectivity, was used for data collection. The data were collected from January to February 1998, and analyzed by using Statistical Package for the Social Science (SPSS).

It was found that the rural women respondents were 42 years of age in average, most of them were married, and had completed grade 4 of primary education. Agricultural cultivation was their major occupation and hired labour was minor occupation of most respondents. Majority of the respondents were owner cultivators and had an average annual income of 43,294 bath in 1997. Most of them had 4 of household members in average. All of them had positive attitudes toward all aspects of natural resource conservation (water resources, aquatic resources, soil resources, forest resources and mineral resources).

Regarding practical behavior in the methods of natural resource management of the respondents, it was found that most of them did not practice the recommended methods of natural resource management in 8 out of 12 aspects such as methods of preservation, recycling, exploration, quality improvement, efficiency improvement, elimination of the wastes, restoration and utilization of low cost resources. Only 4 aspects of natural resource management were found to be practiced by this group of respondents. They were resource substitutions, utilization of lower grade materials and restoration.

In comparison of the differences between the attitudes of rural women toward natural resource conservation and the practical behavior of recommended methods of natural resource management, it was found that there was no significant existed between these variables. This means that the difference in attitudes of rural women towards the natural resource conservation are not affected them to practice or not to practice the recommended methods of natural resource management.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา หนูผล ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย หนูผล และรองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช กรรมการที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบข้อบกพร่องอย่างดียิ่ง รวมถึง อาจารย์ ดร.อรทัย มิ่งธิพล ผู้แทนจากบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ข้อเสนอแนะในการสอบวิทยานิพนธ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณพาวณี ขาววิชัย คุณบุภาพร เกิดเอียง และคุณกฤต กองมงคล ที่มีส่วนสนับสนุนให้การศึกษาของผู้วิจัยบรรลุตามความมุ่งหมาย รวมทั้งสตรีชนบทในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอ น้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ที่ให้กำลังใจตลอดมาจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จตามความปรารถนา

เกษราพร ทาหอม

กันยายน 2541

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาในการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตและข้อจำกัดในการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
สาระสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์	8
บริบททางทรัพยากรธรรมชาติของสตรี	23
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	27
ภาคสรุป	32
สมมุติฐานการวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	35
สถานที่ดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	37
ตัวแปรและการวัด	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การทดสอบเครื่องมือ	44
การรวบรวมข้อมูล	45

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ระยะเวลาในการวิจัย	46
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	47
ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท	47
ลักษณะส่วนบุคคล	47
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	50
ตอน 2 ทักษะคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	54
การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	54
การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ	55
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	57
การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน	58
การอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ	60
ตอน 3 พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	
ของสตรีชนบท	61
การสำรวจตรวจหา	62
การป้องกัน	68
การลดอัตราความเสื่อม	74
การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	80
การปรับปรุงคุณภาพ	87
การนำมาทดแทนกัน	93
การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	99
การถนอม	105
การบูรณะ	113
การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ	120
การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น	126
การหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย	131

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ตอน 4 ความแตกต่างระหว่างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมกาปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของสตรีชนบท	138
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	139
สรุปผลการวิจัย	139
อภิปรายผลการวิจัย	141
ข้อเสนอแนะ	143
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	144
เอกสารอ้างอิง	146
ภาคผนวก	151
ภาคผนวก ก แผนที่อำเภอสารภี	152
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	154
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	188

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	49
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม	52
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรน้ำ	55
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ	56
5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรป่าไม้	58
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรดิน	59
7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรแร่ธาตุ	61
8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการสำรวจตรวจหา	85
9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน	71
10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสื่อม	77
11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	84
12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ	90
13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	102
15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการถนอม	109
16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการบูรณะ	116
17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ	123
18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น	129
19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือ สิ่งที่ลงทุนน้อย	134
20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	138

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

34

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

ทิศทางการพัฒนาประเทศที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งและเดินตามประเทศมหาอำนาจด้วยการนำเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์แขนงใหม่มาใช้อย่างมากเกินนั้น ได้เข้ามาทำลายวิถีชีวิตและการบริโภคแบบดั้งเดิมที่ค้ำึงถึงธรรมชาติของประชาชนให้ล่มสลายไปจนหมด ประเทศไทยเร่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจ การบริการ การเกษตรแผนใหม่ ตลอดจนการเร่งสร้างความเจริญทางวัตถุอย่างที่เห็นอยู่ทั่วไปขณะนี้ ระบบการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศก็เปลี่ยนแปลงไป (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2538: 12) จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศชาติและการพัฒนาชนบทดำเนินไป ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ในชนบทก็ได้ถูกใช้ ถูกทำให้เสื่อมสภาพและถูกทำลายไปไม่น้อย ยิ่งการพัฒนาที่สนับสนุนการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศกว้างขวางขึ้นก็ยิ่งส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ ถูกทำให้เสื่อมสภาพ และถูกทำลายเพิ่มขึ้น เป็นเงาตามตัว และการใช้ทรัพยากร เพื่อการพัฒนาดังกล่าวเป็นไปอย่างขาดระบบ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อมอันส่งผลกระทบมาถึงประชาชนโดยรวม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2535) และวิชัย เทียนน้อย (2533: 12) กล่าวว่า จากความต้องการของมนุษย์ขั้นมูลฐาน อันได้แก่ ปัจจัยสี่ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกสำรวจ ขุดค้น และเผาแสวงหา มาใช้เพิ่มมากขึ้นตามอัตราการเพิ่มของประชากร จึงส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดน้อยลงทั้งปริมาณและคุณภาพ ราตรี ภารา (2538: 7) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันอีกว่า จากการเพิ่มอย่างรวดเร็วของประชากร ในปัจจุบันทำให้ความต้องการผลิตจากธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เป้าหมายหนึ่งที่ชีวิตทุกชีวิตต้องการเหมือนกัน คือ การกินดี อยู่ดี ในสังคมที่ตนอยู่ ทำให้เกิดการเผาแสวงหาให้ได้มาในสิ่งที่ตัวเองต้องการ รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งมีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกของมนุษย์ตลอดเวลา เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง

การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดิน ป่าไม้ น้ำ แร่ธาตุ ชาติทั้งสี่ที่สูญเสียไปในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งถูกใช้ไปสิ้นเปลือง เมื่อเป็นดังนี้ก็มีความจำเป็นที่ต้องฟื้นฟูรักษาให้กลับคืนสภาพขึ้นมาใหม่ (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2538: 19) และแนวทางที่จะฟื้นฟูรักษาทรัพยากรธรรมชาติจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยมีการให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจด้วย เช่น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งมีการอนุรักษ์ปรับปรุงอย่างถูกวิธี หากทำเช่นนั้นก็จะสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้นและต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมในสังคมตลอดไป (วิรัช วิวัชนิกาวรรณ, 2535: 22) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องมีความสนใจถึงประโยชน์ร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และถ้าหากประชาชนยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และถือว่าการอนุรักษ์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์แล้วก็จำเป็นจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องในหลาย ๆ แง่ร่วมกันในเวลาเดียวกัน การวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ จึงควรจะให้คนที่มองการณ์ไกล และมองรอบ ๆ ตัวให้กว้าง เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้มากที่สุด และสูญเสียน้อยที่สุด ตามหลักของการอนุรักษ์อย่างแท้จริง (สมิทธิ์ สระอุบล, 2532: 29 อ้างถึงนิวัต เรืองพานิช)

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของป่า ของสัตว์ป่าของธรรมชาติที่ถูกทำลายลง จึงทรงพยายามทุกวิถีทางเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ ต้นไม้ ธรรมชาติ และชีวิตสัตว์ป่านอกจากนี้ยังทรงเป็นตัวแทนของสตรีไทยทั่วทั้งประเทศในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2537: 95) เนื่องจากการตระหนักว่าสตรีมีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรและเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาครอบครัวชุมชนรวมทั้งมีอำนาจในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการผลิต การเลือกใช้จ่ายจัดการผลิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะการใช้เวลาส่วนใหญ่ของสตรีในภาคเกษตรอยู่ในบ้าน สวน และไร่นามากกว่าชาย ฉะนั้น การรวมพลัง ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสีเขียวล้อมจึงดำเนินการได้ดีและมีประสิทธิภาพสูง (เพ็ญพิศ คลยพัชร และคณะ, 2534: 43-45) นกัศ อัสวไชยชาญ (2537) ในกอบกุล อิงคุทานนท์ (2537: 95) ได้กล่าวว่าสำหรับผู้หญิงชนบทแล้ว ถ้าหากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมถูกทำลายจนเสื่อมสภาพไป เธอเหล่านั้นก็เป็นด่านแรกที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เพราะต้องสูญเสียระบบผดุงชีวิตระบบการพึ่งพาตนเอง ไปในที่สุด

ภัทรพร สิริกาญจน ใน James M. Custafson.el (1993: 365) กล่าวว่า โดยเหตุที่ผู้หญิงมีความอ่อนโยน รู้จักประนีประนอม และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมจะสร้างสรรค์ และพัฒนาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ชาย ดังนั้นในการวางแผน หรือแก้ไขปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจุบัน และอนาคตกลุ่มคนที่มีศักยภาพสูงสุด จนถือได้ว่าเป็นกองหน้าของการฟื้นฟูและสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็คือ กลุ่มผู้หญิงนั่นเอง ผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นคู่ขวัญประเภท "ถ้ามาก็มาด้วยกัน ถ้าไปก็ไปด้วยกัน" จากบทบาทที่กล่าวมา เราอาจจะกล่าวได้ว่า ผู้หญิงนั้นเป็น "ผู้จัดการ" ตัวจริง ของ ธรรมชาติ (Manager of Nature) กี่ว่าได้ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ, 2537: 236-237) นี้คงพอจะเห็นภาพได้พอสมควรแล้วว่า เหตุใดผู้หญิงจึงยืนอยู่ในขบวนแถวหน้าของการชุบชีวิตธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ก็เพราะผู้หญิงอยู่ในฐานะของ "ผู้จัดการมรดกทางธรรมชาติ" นั่นเอง (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2537: 96)

ปัญหาในการวิจัย

(Statement of the Problem)

การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับทรัพยากรธรรมชาติ นั้นจะเห็นได้ชัดเจนที่สุด จากกรณีสตรีในโลกที่สาม โดยเฉพาะสตรีชนบทซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติมากกว่ากลุ่มอื่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 117) จะเห็นได้ว่าเมืองเชียงใหม่ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้การจ้างแรงงานเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ผู้ชายในชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ จึงเข้าไปใช้แรงงานในตัวเมืองจำนวนมาก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงในชนบทมีบทบาทในการผลิตและการจัดการทรัพยากรในครอบครัว (บุญเยี่ยม เหลาสะอาด, 2538: 11)

อำเภอสารภี เป็นอำเภอหนึ่งที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ และเป็นอำเภอหนึ่งที่ผู้ชายเข้าไปใช้แรงงานในตัวเมืองจำนวนมาก ทำให้สตรีมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ดังที่กล่าวมา จากสภาพพื้นที่ของอำเภอสารภีซึ่งเป็นที่ยี่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 2 สาย แต่ไม่ปรากฏว่ามีป่าไม้เลย (สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี, 2539: 1-2) จะมีเพียงต้นยางขนาดใหญ่ 2 ข้างทาง ถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งประชาชนได้จัดพิธีบวงสรวง ยางเพื่อรักษาชีวิตต้นยางเอาไว้เท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอสารภีประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมแต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องมาจากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ได้รับการจัดการใช้อย่างเหมาะสมทำให้เสื่อมโทรมลง สภาพดินขาดการปรับปรุงคุณภาพของดิน ทำให้ดินเปลี่ยนสภาพเป็นดินเค็มหรือเป็นกรดต่างมากเกินไป เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับดินดังกล่าวก็ทำให้สตรีชนบทต้องทำงานลำบากมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อที่ดินเก้มนั้นความอุดมสมบูรณ์ก็ต้องอพยพไปหาที่ดินใหม่ (ถ้ายังมี) หรือมิฉะนั้นก็ต้องทิ้งที่นากลายเป็นชาวนารับจ้างไปเลย หรือแม้จะทำอยู่ที่เดิม ก็จำเป็นต้องทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพของดิน (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 142-144) แหล่งน้ำต่างๆ ในอำเภอสารภีเริ่มขาดแคลนน้ำหรือคุณภาพน้ำก็เสื่อมลง น้ำสะอาดที่ใช้บริโภคเริ่มหายาก ในบางครอบครัวจะต้องซื้อน้ำเพื่อบริโภคอีกด้วย และปัญหาใหญ่ก็คือการขาดแคลนป่าไม้ของอำเภอสารภี เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งชีวิตที่สำคัญ เกื้อกูลทรัพยากรอื่น ๆ ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติจึงปรากฏให้เห็นได้ชัด จนอาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอสารภีเสื่อมโทรมลงทุกวัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้สตรีจำนวนหนึ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนออกจากธรรมชาติมุ่งสู่อาชีพทางอุตสาหกรรม เพราะคิดว่าจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ยังมีสตรีอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่อไป โดยมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามความคุ้นเคยที่สืบทอดกันมา ซึ่งนับได้ว่าเป็นทัศนคติของสตรีชนบทที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและน่าจะส่งผลให้สตรีชนบทในอำเภอสารภีมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสอดคล้องกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น

ดังนั้น สาเหตุหนึ่งที่ทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอสารภีเสื่อมโทรมลงอาจจะเนื่องมาจากสตรีชนบทมีการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อได้คำตอบที่ถูกต้องอันจะนำมาซึ่งการช่วยคลี่คลายปัญหาทรัพยากรธรรมชาติก่อนที่จะไม่เหลืออะไรอีกเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในอำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของสตรีชนบทอำเภอ
สารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึง ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรี
ชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

ผลการวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภีจังหวัด
เชียงใหม่ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงาน ดังนี้

1. คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัด
เชียงใหม่ สามารถนำข้อมูลไปพิจารณาจัดทำแผนและแนวทางการบริหารและจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดต่อไป
2. คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำเภอ
สารภี และท้องถิ่นอื่นๆสามารถนำข้อมูลไปส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อประชาชนจะได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง
เหมาะสมเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ต่อไป
3. เป็นข้อมูลสำหรับนักศึกษา นักวิจัยและผู้สนใจเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติของสตรีชนบท เพื่อประกอบการค้นคว้าและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตและข้อจำกัดในการวิจัย

(Scope and Limitatiton of the Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
ของสตรีชนบทใน 12 วิธีการ คือ
- (1) การสำรวจตรวจหา (exploration)

- (2) การป้องกัน (protection)
- (3) การลดอัตราความเสื่อม (elimination of the waste)
- (4) การพยายามใช้สิ่งต่างๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา (utilization of lower grade material and restoration)
- (5) การปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement)
- (6) การนำมาทดแทนกัน (substitution)
- (7) การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (re - cycling)
- (8) การถนอม (preservation)
- (9) การบูรณะ (restoration)
- (10) การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ (efficiency improvement)
- (11) การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น (quality improvement of the old inventions)
- (12) การหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่า หรือสิ่งที่ลงทุนน้อย (utilization of cost resources)

2. ผู้ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ สตรีที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี มีถิ่นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านต่างๆ นอกเขตสุขภาพิบาล อำเภอสาร์ภี จำนวน 10160 ครัวเรือนที่เป็นผู้จัดการทรัพยากรในครอบครัว สำหรับผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 102 คน

3. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสัมภาษณ์สตรีชนบทในเดือนมกราคม ถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงในช่วงระยะเวลานี้เท่านั้น

นิยามศัพท์

(Definition of Terms)

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้งกำลังแรงงานจากมนุษย์

สตรีชนบท หมายถึง สตรีที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี มีถิ่นที่อยู่อาศัยนอกเขต
 สุขาภิบาลอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ที่มิพบทาทในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ใน
 ครอบครัว

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การกระทำหรือการดำเนินงานใด ๆ ที่
 เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาสู่วิธีการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิด
 ประโยชน์สูงสุด และในระยะเวลาชานานที่สุด ซึ่งประกอบด้วยหลายวิธีการ เช่น การพยายาม
 ใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา (utilization of lower grade material and
 restoration) การนำมาทดแทนกัน (substitution) การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก
 (re-cycling) และการถนอม (preservation) เป็นต้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด
 ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสีย
 ทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุดและจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่ว
 ถึงกันด้วย ฉะนั้น การอนุรักษ์จึงมิได้ หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่ต้องนำ
 ทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้
 ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทาง
 หนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือต่อต้านก็ได้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

งานวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาวรรณคดีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความกระจ่าง
ซึ่งปัญหาและดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. สารสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์
2. บริบททางทรัพยากรธรรมชาติของสตรี
3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับทัศนคติ

1. สารสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ : หมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นเองซึ่ง
อำนวยความสะดวกแก่นมนุษย์ และสภาวะธรรมชาติด้วยตนเอง (ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทอง
สว่าง, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 2) และได้มีผู้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติไว้มากมายซึ่ง
คล้ายคลึงกัน ดังนี้ วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2535: 24) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวง ที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ ทั้งที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง ซึ่งมนุษย์
สามารถนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นมนุษย์ และสภาวะธรรมชาติด้วยตนเอง นิวัติ
เรืองพานิช (2528: 3) ก็ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตาม
ธรรมชาติ มีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำเอามาใช้
ประโยชน์ ทั้งนี้รวมถึงพลังงานของมนุษย์ด้วย และ วิชัย เทียนน้อย (2533: 8) ให้
ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ ซึ่ง
มนุษย์สามารถหยิบฉวยมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพได้ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์
สัตว์ป่า แร่ธาตุ อากาศ สถานที่นันทนาการ และมนุษยชาติ นอกจากนั้นยังมิได้ให้ความหมาย
ของทรัพยากรธรรมชาติที่กล่าวถึงในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบัน เริ่มต้นจากสมพร อัสวีลานนท์ และเรื่องไร โตกฤษณะ (2537: 1) กล่าวว่า
ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งมีชีวิตที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมาบนพื้นโลก ซึ่งรวมถึงระบบ
นิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสมิทธิ์ สระอุบล

(2532: 3) ระบุว่าทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่ธรรมชาติได้สะสมไว้และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น การดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพของมนุษย์ ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนภัสสร สิมานนท์ (2527: 73) กล่าวว่าทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สมบัติทั้งหลายของประเทศที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศนั้น จะมีโอกาสได้ใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากิน หรือจะขุดค้นขึ้นมาใช้ทำประโยชน์ หรือขายได้ในขนาดและปริมาณที่ไม่เกินสมดุลของระบบนิเวศน์และอำนาจ เจริญศิลป์ (2528: 79) ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่าทรัพยากรธรรมชาติคือสิ่งที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ทรัพยากร คือ ทรัพยากร+อากร หมายถึง หมู กอง บ่อเกิด ดังนั้น ทรัพยากรธรรมชาติก็คือ หมู เหล่า หรือบ่อเกิดของทรัพยากรนำมาบำบัดสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

จากความหมายของทรัพยากรธรรมชาติที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ ประมง อากาศ แสงอาทิตย์ รวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้เอื้อประโยชน์แก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเองตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมด้วย

ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ : สมนึก อ่องเอิบ (2519) ใน สมิทธิ์ สระอุบล (2532: 24-25) ได้สรุปประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติในประเด็นที่มนุษย์ได้อาศัยธรรมชาติได้ดังนี้

1. มนุษย์ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ (วัตถุดิบ) เพื่อการดำรงชีวิตโดยตรง ในด้านที่ใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและนันทนาการ
2. ใช้ประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องผ่อนแรง เครื่องจักร เครื่องยนต์ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะในสภาพที่เป็นวัตถุดิบ หรือลักษณะสำเร็จรูป เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งหลายทั้งปวงทั้งในขั้นการผลิตและการกระจายผลผลิต
3. เป็นปัจจัยในการรักษาดุลแห่งธรรมชาติ (balance of nature) ให้คงอยู่อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมทั้งหลายทั้งปวงมีความสำคัญและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเกิดขึ้นมาการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงผุพังทำลายย่อมเป็นไปตามกฎเกณฑ์

หรือกระบวนการของธรรมชาติ ซึ่งต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและระยะเวลา กระบวนการของธรรมชาติทั้งหลายมีทั้งการสร้างและการทำลายไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้สิ่งแวดล้อมดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม หากทรัพยากรธรรมชาติชนิดใดชนิดหนึ่งเกิดการผิดปกติ ทรัพยากรจำนวนมากเกินไป หรือลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วจะทำให้ดุลแห่งธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เสียไปด้วย จะทำให้ทรัพยากรอื่น ๆ กระทบกระเทือนและเกิดความเสียหายขึ้นได้ ซึ่งจะมีผลไปถึงภาวะการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย จะมีผลทำให้ลมฟ้าอากาศแห้งแล้งน้ำในแม่น้ำลำคลองจะแห้งในฤดูแล้ง ในฤดูฝนจะเกิดน้ำท่วม ดินถูกชะพังทลาย สัตว์ป่าจะลดจำนวนลงทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ นกถูกทำลาย มีจำนวนน้อยลงจากการกระทำของมนุษย์ หรือจากการที่ป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารถูกแผ้วถาง ทำให้สัตว์ที่เป็นศัตรูพืช เช่น แมลง หนู ทรัพยากรมากขึ้น ทำความสูญเสียให้แก่พืชพันธุ์ธัญญาหารทางการเกษตร เป็นต้น

การจำแนกประเภททรัพยากรธรรมชาติ : ทรัพยากรธรรมชาติสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้ (สมิทธิ์ สระอุบล, 2532 : 23-24)

1. ประเภทที่ไม่อาจสูญสิ้นหมดลงไปได้ (inexhaustible) แยกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ทรัพยากรประเภทที่ไม่อาจสูญสิ้นหมดลงไปได้ (inexhaustible) และไม่มีเปลี่ยนแปลง (immutable) ใด ๆ เลย ซึ่งมีกันอยู่หลายอย่าง เช่น น้ำทะเล พลังงานจากดวงอาทิตย์ กำลังงานจากลม ซึ่งถึงแม้จะมีความจำเป็นต่อมนุษย์เพียงใด มนุษย์ได้นำมาใช้ทุกเมื่อเชื่อวัน ถือว่าหาได้เปลี่ยนแปลงหรือลดน้อยลงอย่างไร

1.2 ทรัพยากรประเภทที่ไม่อาจสูญสิ้นหมดลงไปได้ แต่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะถูกใช้ในทางผิด ๆ (misuseable) ทำให้เสื่อมคุณค่าลง เช่น กำลังจากน้ำ ที่ดินและที่ว่าง ลักษณะภูมิประเทศบางแห่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่รู้จักมีวันหมดลงไปได้ แต่หากมนุษย์เราอาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ใช้ไปในทางที่ผิด ๆ อันไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาได้เท่าที่ควรจะเป็น

2. พวกที่จะสูญเสียหมดลงไปได้ (exhaustibly) แยกเป็น 4 ชนิด คือ

2.1 ทรัพยากรประเภทที่อาจสูญสิ้นหมดลงไปได้และปรับปรุงแก้ไขให้กลับคืนคงเดิมเมื่อถูกทำลายไป (renewable) ทรัพยากรประเภทนี้ได้แก่ ป่าไม้ ทัศนียภาพที่สวยงาม ประชากรโลก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำในดิน หุ่นยนต์ ปลาบางชนิดและสัตว์ป่า

ทรัพยากรเหล่านี้ อาจจะหมดลงไปได้เมื่อใช้ไปเวลานาน ๆ แต่มนุษย์เราก็คงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาได้เท่าที่ควรจะเป็น

2.2 ทรัพยากรที่ไม่อาจทำใหม่ได้ หรือไม่สามารถประดิษฐ์ขึ้นมาทดแทนใหม่ได้ (non-renewable) ทรัพยากรประเภทนี้ได้แก่ สภาพของดิน สัตว์ป่าและเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ

2.3 ทรัพยากรที่ไม่อาจจะรักษาไว้ได้ (non-maintainable) ซึ่งหมายความว่า ทรัพยากรประเภทนี้ เมื่อใช้ไปแล้วก็มีทางจะหมดลงไป โดยมนุษย์เราไม่สามารถจะแก้ไขหรือปรับปรุงเพื่อเพิ่มเติมส่วนที่ใช้ไปแล้ว หากทรัพยากรประเภทนี้ เมื่อใช้โดยการนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม้สอยบางอย่างจนแก่ลง ไม่สามารถที่จะใช้ได้ต่อไป แต่เราก็สามารถจะชุบให้กลับเป็นวัตถุดิบเช่นเดิม แล้วนำมาประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ทรัพยากรประเภทนี้ได้แก่ พวกโลหะต่างๆ เช่น เหล็ก สังกะสี ทองแดง เงินและทองคำ นอกจากนี้ก็มีโลหะบางชนิด

2.4 ทรัพยากรที่ไม่อาจใช้ได้อีกเลย (non-reuseable) เป็นทรัพยากรที่ต้องใช้และหมดไปและไม่สามารถจะรักษาและป้องกันมิให้หมดลงไปได้ เป็นทรัพยากรที่ใช้ได้เพียงครั้งเดียว เมื่อใช้แล้วก็หมดไปเลยทีเดียวจากโลก ทรัพยากรประเภทนี้ได้แก่ ถ่านหิน น้ำมัน ปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ และเป็นส่วนมากของโลหะ

ชนิดของทรัพยากรธรรมชาติ : ในการพิจารณาทรัพยากรธรรมชาติอย่าง กว้างๆ แล้วสามารถแบ่งชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกนี้ออกเป็นสองชนิดคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีชีวิต กับทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต ดังรายละเอียดที่ ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และสุณี เลิศแสวงกิจ (2537: 4) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิต หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่มีชีวิตไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ และพืช โลกมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตมากมายมหาศาลทั้งคน สัตว์ และพืช สิ่งมีชีวิตต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีชีวิตที่เกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะพืชและสัตว์นั้นมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต หมายถึง สิ่งทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในรูปของวัตถุ อากาศธาตุ และพลังงานต่าง ๆ ทั้งที่แลเห็นได้สัมผัสได้และที่แลเห็นไม่ได้แต่สามารถสัมผัสได้ หรือรับรู้ได้ทางโสตราประสาท ซึ่งแยกพิจารณาออกได้ดังนี้

ก. ลักษณะภูมิประเทศ หมายถึง แบบหรือลักษณะของเปลือกโลกที่มีความแตกต่างกันในเรื่องความสูงต่ำ เช่น ที่ราบ ที่ราบสูง ภูเขา เนินเขา เป็นลักษณะภูมิประเทศ

หลัก (major landforms) และลักษณะที่เป็นภูมิประเทศรอง (minor landforms) เช่น ยอดเขา สันเขา น้ำตก ธารน้ำ เขา ดินดอนสามเหลี่ยม กันดิน ลุ่มน้ำ เกาะ แก่งต่าง ๆ ลักษณะภูมิประเทศแต่ละแห่งจะมีทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ แร่ธาตุ เปลือก หิน กรวด ทราย อันเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการผลิตอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต

ข. ลักษณะภูมิอากาศ หมายถึง สภาพของอากาศและบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ พืช และสัตว์ ในการดำรงชีวิตอยู่ประกอบด้วย ก๊าซชนิดต่าง ๆ เช่น ออกซิเจน คาร์บอนไดออกไซด์ โอโซน ความชื้น หมอก ฝุ่น ควัน อุณหภูมิ ความเร็วของลม เป็นต้น ภูมิอากาศของโลกในแต่ละพื้นที่และฤดูกาลจะมีความผันแปรและเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของทั้งคนและสัตว์ เมื่ออากาศแตกต่างกัน ก็จะมี ความผันแปรและเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของทั้งคนและสัตว์ ดังนั้น เราจึงพบว่าในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกจะปรากฏ พืชและสัตว์ประจำถิ่นขึ้นมา แม้แต่ร่างกายมนุษย์และสัตว์ สีของผิวหนังมนุษย์ที่เป็นชนเผ่าเดียวกัน แต่หากอาศัยอยู่ในสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันก็จะมี ความแตกต่างกันซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตทั้งคนและสัตว์

ค. แหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง น้ำใต้ดิน ทะเลสาบและมหาสมุทร น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิด ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไป

ง. พื้นดิน หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ดินและแร่ธาตุต่าง ๆ ดินถือว่าเป็นที่กักเก็บน้ำจืด เช่น แม่น้ำ คลอง หนอง บึง ทะเลสาบ พื้นดินเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ในปัจจุบันพื้นดินมีจำนวนจำกัด เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องใช้พื้นดินอย่างฉลาดและใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ใช้ให้นานที่สุด แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดที่ใช้แล้วไม่รู้จักหมด แต่อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพได้ เช่น อากาศ และน้ำ เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติหลักที่สำคัญ : วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535: 25-32) ได้ศึกษาถึงทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ 5 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรประมง และทรัพยากรแร่ธาตุ ในเรื่องเกี่ยวกับความหมายและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทพร้อมกับสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทถูกทำลาย ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรน้ำ (Water Resources) ทรัพยากรน้ำ มีความหมายที่ครอบคลุมถึงน้ำ 3 ชนิด ได้แก่

- น้ำฝน (precipitation) คือน้ำที่เกิดจากการกลั่นตัวของไอน้ำ
- น้ำผิวน้ำหรือน้ำท่า (surface water) คือน้ำที่เกิดจากน้ำฝน และขังอยู่ตามผิวดิน ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ หรือ ตามที่อื่น ๆ
- น้ำใต้ดิน (ground water) มี 2 ชนิด คือน้ำในดิน หรือเกิดจากน้ำที่อยู่บนดิน หรือหิมะหรือก้อนน้ำแข็งที่ละลายแล้วไหลซึมลงไป ตามช่องว่างระหว่างชั้นหิน น้ำในดินมีระดับไม่ลึกนัก โดยชั้นบนสุดส่วนใหญ่จะอยู่ระดับเดียวกับน้ำในแม่น้ำลำคลอง น้ำใต้ดินอีกชนิดหนึ่งคือ น้ำในชั้นดินหรือน้ำบาดาลเป็นน้ำที่เกิดจากน้ำฝน และน้ำบนดินซึมลึกลงไปตามชั้นหินประเภทต่าง ๆ

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับมนุษย์ สัตว์ และพืช ประโยชน์ของน้ำมีดังต่อไปนี้

- ทางด้านเศรษฐกิจ ใช้ในกิจกรรมการผลิต เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง ใช้ในการผลิตทางอุตสาหกรรม เช่น การผลิตเหล็กกล้า ทำเบียร์ ยางเทียม กระดาษ และอื่น ๆ รวมทั้งใช้ในการจ่ายแจกผลผลิต เช่น การคมนาคมทางน้ำ เพื่อนำผลผลิตไปสู่ตลาดหรือนำวัตถุดิบไปป้อนโรงงาน นอกจากนี้ ยังใช้ในการบริโภคสำหรับชีวิตประจำวันของมนุษย์ คือ ใช้ดื่ม อาบ ทำอาหาร ชำระล้างสิ่งสกปรก และดับเพลิง เป็นต้น
- ทางด้านสังคม การจัดตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ส่วนใหญ่จะเลือกในบริเวณลุ่มน้ำ เพราะเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำโขง ลุ่มแม่น้ำไทยีส ยูเฟรติส ลุ่มแม่น้ำคงคา เป็นต้น
- ทางด้านการเมือง การใช้แม่น้ำเป็นแนวพรมแดนธรรมชาติเป็นเส้นทางเดินทัพ ใช้ในการป้องกันประเทศ เช่น ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยใช้ระดับน้ำป้องกันการรุกรานจากข้าศึก นอกจากนี้ ยังใช้เป็นเส้นทางสำหรับแสวงหาทรัพยากรจากท้องทะเลได้อีกด้วย

สำหรับสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกทำลาย ที่สำคัญคือ

- การที่ประชาชนทั่วไปทิ้งสิ่งโสโครกและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในแม่น้ำลำคลอง
- การเลี้ยงสัตว์มีส่วนทำให้ทรัพยากรน้ำเสีย โดยสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงอยู่ตาม

คอก เช่น หมู เป็ด ไก่ หรือวัว ควาย แพะ และแกะ สัตว์เหล่านี้มีส่วนทำให้น้ำเสีย เมื่อฝูงสัตว์ลงไปกินน้ำและอาบน้ำจะถ่ายมูล และทำให้ดินบริเวณชายฝั่งพังทะลายลงไปในแหล่งน้ำ

- การปล่อยหรือระบายของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือจากการทำเหมืองแร่ลงในแม่น้ำลำคลอง

- การไม่ดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่ หรือที่สร้างขึ้นให้สะอาดอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นคลองชลประทาน ฝาย หรืออ่างเก็บน้ำต่าง ๆ

- เกิดจากธรรมชาติ เช่น สัตว์ถ่ายมูลทิ้งไว้บนดิน เมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างมูลสัตว์ เหล่านั้น ไหลลงไปยังแหล่งน้ำ นอกจากนี้ พืชที่ตายหรือสลัดใบ น้ำฝนจะชะล้างเอาซากพืชเหล่านั้นลงไปแช่ในแหล่งน้ำ ทำให้น้ำเน่าเสีย

- การนำหรือดูดเอาน้ำบาดาลมาใช้ นอกจากทำลายทรัพยากรน้ำแล้ว ยังทำให้แผ่นดินทรุดอีกด้วย

- การปล่อยควันของเครื่องจักร เครื่องยนต์ ไม่ว่าจะเป็นจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือจากรถยนต์ทำให้อากาศเป็นพิษ เมื่อฝนตกลงมา ก็จะละลายสารพิษในอากาศปนลงมามีด้วย

2. ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ (Aquatic Resources) สัตว์น้ำ หมายถึง เต่า ปลา กระ กุ้ง แมงดา หอย ฟองน้ำ สาหร่ายทะเล ปลิงทะเล สัตว์น้ำ จำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์น้ำจำพวกเลื้อยคลาน รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำเหล่านี้ทุกชนิด ตลอดจนสัตว์อื่น ๆ ที่อยู่ในน้ำด้วย

สัตว์น้ำเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมาย เพราะเป็นแหล่งผลิตอาหาร และเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ประโยชน์ของทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ มีดังนี้

- ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ปัจจุบันยังนิยมนำเนื้อสัตว์น้ำเป็นอาหาร นอกจากนี้ ยังมีการส่งสัตว์น้ำไปขายยังต่างประเทศหรือต่างท้องถิ่นอีกด้วย

ประโยชน์ในด้านวิชาการ การค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับสัตว์น้ำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการขยาย ปรับปรุง และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

- ประโยชน์ในด้านจิตใจและการพักผ่อนหย่อนใจ สัตว์น้ำบางชนิดมีการนำไปเลี้ยงไว้เพื่อความสวยงาม และการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้จิตใจผ่องใส เพลิดเพลิน กล่าวได้ว่า ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำถูกทำลาย โดย

- มนุษย์จับสัตว์น้ำมาบริโภค และเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจับมาใช้เป็นอาหารสัตว์และทำปุ๋ย
- มีการจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่
- ใช้เครื่องมือ เช่น อวน ที่มีความถี่มากในการจับ จึงทำให้ปลาที่ยังโตไม่ได้ขนาดถูกทำลายเป็นจำนวนมาก
- ใช้เครื่องมือจับปลาที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเรือหรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำได้มาก
- สภาพแวดล้อมที่เป็นพิษเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การทิ้งสิ่งปฏิกูลปล่อยน้ำเสีย หรือระบายสารเคมีที่เป็นพิษลงในแหล่งน้ำ ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกทำลาย

3. ทรัพยากรป่าไม้ (Forest Resources) ป่าไม้ หมายถึง พันธุ์ไม้ทุกชนิด ซึ่งประกอบด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ผลัดใบและไม้ไม่ผลัดใบที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีปริมาณต้นไม้หนาแน่นเพียงพอ มีพื้นที่กว้างขวางมากพอที่จะมีอิทธิพลต่อดินฟ้าอากาศในท้องถิ่นนั้น ๆ และมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กับสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า นอกจากนี้ทรัพยากรป่าไม้ยังหมายถึงความรวมไปถึง ของป่าและสัตว์ป่าด้วย

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศป่าไม้เป็นแหล่งผลิตไม้และของป่าสำหรับใช้สอยและใช้เป็นสินค้าทั้งภายในและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สำหรับประโยชน์ทางอ้อมของป่ามีอยู่เอนกประการ และมีบทบาทสำคัญในการป้องกันบรรเทาภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป้องกันการพังทลายของดิน ป้องกันและบรรเทาอุทกภัย บรรเทาความรุนแรงของลมพายุทำให้อากาศอบอุ่นเย็นสบาย ไม้ร่อนจัดหรือหนาวจัด ช่วยให้ฝนตกเพิ่มขึ้นและมีความชุ่มชื้นในอากาศมากขึ้น ทำให้มีน้ำไหลอย่างสม่ำเสมอตลอดปี อีกทั้งยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน เหล่านี้เป็นต้น

ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายโดย

- การถากถางป่าเพื่อเอาพื้นที่มาใช้ในการเพาะปลูก และการบุกรุกเพื่อเข้าไปถือครอง
- การตัดไม้เพื่อการค้า
- ไฟไหม้ป่า
- การทำลายของสัตว์

- การทำลายของเชื้อโรคและแมลง

4. ทรัพยากรดิน (Soil Resources) ทรัพยากรดิน มีความหมายแบ่งตามการใช้ประโยชน์ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ เนื้อดิน (soil) และ ที่ดิน (land)

เนื้อดิน หมายถึง ชั้นของดินบนพื้นผิวโลกที่เกิดจากการทำปฏิกิริยาร่วมกันระหว่างลมฟ้าอากาศและสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะพืชค่อนหรือที่เรียกว่าวัตถุต้นกำเนิดดิน มีอินทรีย์วัตถุ แร่ธาตุอาหาร น้ำ อากาศ และสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ในดินเป็นส่วนประกอบ

ที่ดิน หมายถึง ผืนแผ่นดินที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือใช้เป็นที่ประกอบอาชีพหรือประกอบกิจการต่าง ๆ ของประชาชน

ทรัพยากรดิน เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยที่ดินเป็นแหล่งอาหาร สร้างที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพราะดินเป็นทรัพยากรที่ทำให้พืชพันธุ์เจริญงอกงาม ดินจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิต

สำหรับประโยชน์ของดิน มีดังต่อไปนี้

- ในด้านความเป็นอยู่ของมนุษย์ ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและการเจริญเติบโตของมนุษย์ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตปัจจัยสี่

- ในด้านการเจริญเติบโตของพืช ดินใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวให้พืชเจริญเติบโตออกดอกออกผล เป็นที่กักเก็บน้ำ สะสมแร่ธาตุ และอากาศ เพื่อพืชจะได้ใช้เป็นอาหารและหายใจ

- ในด้านการส่งเสริมทรัพยากรอื่น ๆ บริเวณใดที่มีดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และการเจริญเติบโตของพืช จะทำให้มีพืชพรรณธรรมชาติเกิดขึ้นหนาแน่น โดยเฉพาะป่าไม้ นอกจากนี้ การเพาะปลูกจะได้ผลผลิตสูง อันส่งผลให้ประชาชนมีฐานะและความเป็นอยู่ดีขึ้น

ทรัพยากรดินถูกทำลายโดย

- การสูญเสียแร่ธาตุ ซึ่งเกิดจากการสูญเสียไปเนื่องจากการเพาะปลูก และการถูกน้ำชะเอาแร่ธาตุไปรวมกันอยู่ในดินที่อยู่ระดับต่ำกว่า

- การสูญเสียไปโดยการพังทลาย โดยดินจะเคลื่อนที่ไปจากเดิม อาจจะทำให้ดินที่เดิมเสียหายจนใช้ทำประโยชน์ต่อไปไม่ได้ การพังทลายของดินเกิดโดยธรรมชาติและเกิดโดยการกระทำของมนุษย์ การเกิดโดยธรรมชาติ เช่น เกิดจากดินฟ้าอากาศ หรือโดยความ

ลาดเทของพื้นดิน ส่วนการกระทำของมนุษย์ เช่น เกิดจากการไถพรวนดิน และการทำลายพืชที่ปกคลุมดิน

- การที่มนุษย์สร้างถนนหนทาง นิคม หรือถิ่นที่อยู่ รวมทั้งการสร้างเขื่อน และฝาย

5. ทรัพยากรแร่ธาตุ (Mineral Resources) แร่ หมายถึง ธาตุและสารประกอบทางเคมีที่เกิดขึ้นในพิภพตามธรรมชาติ พบทั่วไปในเขตเปลือกโลกต่าง ๆ เช่น ในดิน ในหิน ในน้ำ ตัวอย่างของแร่ธาตุ เช่น ถ่านหิน น้ำมัน เหล็ก ดีบุก ทองแดง ตะกั่ว เงิน และทอง

แร่ธาตุนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์ มนุษย์ได้ประโยชน์จากแร่ธาตุ โดยดัดแปลงมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ใช้เป็นส่วนประกอบของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ในกิจการด้านอุตสาหกรรม ใช้เป็นเชื้อเพลิงให้ความร้อนและพลังงานตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตลอดมา แร่ธาตุบางชนิดมีค่ามาก เช่น น้ำมัน หรือทอง เป็นต้น ซึ่งสามารถนำความมั่งคั่งร่ำรวยมาสู่ประเทศที่เป็นเจ้าของได้ ดังนั้น แร่ธาตุจึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประโยชน์ของแร่ธาตุ พอที่จะสรุปได้ดังนี้

- ประโยชน์ในด้านพลังงาน ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับงานอุตสาหกรรม สำหรับเครื่องจักรและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เช่น น้ำมัน ถ่านหิน ลิกไนต์ เป็นต้น

- ประโยชน์ในด้านการผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ และเครื่องอำนวยความสะดวก อันก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

- ประโยชน์ในด้านผลิตเป็นเครื่องประดับ เช่น พลอย เงิน ทอง ทองคำขาว

- ประโยชน์ในด้านการค้าใช้ส่งเป็นสินค้าออก เช่น แร่ดีบุก ฟลูออไรด์ อัญมณี

ต่าง ๆ

- ประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพ เช่น การทำเหมืองแร่ และการเจาะปิโตรเลียม เป็นต้น

แร่ธาตุไม่เหมือนกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่ออกเเยหรือรักษาให้คงอยู่ได้ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ และสัตว์น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ถ้าหากมีการจัดการบำรุงรักษาให้ถูก

ต้องแล้วก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้นาน แต่แร่ธาตุเป็นของหมดเปลืองไปแล้วหมดสิ้นไป และมีจำกัด อีกทั้งแร่ธาตุที่ใช้ประโยชน์ได้ก็มีได้มีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่งเมื่อเป็นเช่นนี้แร่ธาตุจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : หมายถึง การคิดค้น วิเคราะห์ วิจัยเพื่อหาวิธีการในการที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสนองความต้องการที่จะก่อให้เกิดความสะดวกสบาย ความพึงพอใจ แก่มนุษย์ สังคม ชุมชน และประเทศชาติและหมายถึง การออกระเบียบการควบคุมดูแลพฤติกรรมของชุมชนที่อยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่มในสังคมในประเทศชาติเพื่อให้เกิดระเบียบแบบแผนที่ดี ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าด้วยความประหยัด (ดำรงศักดิ์ ชัยสนิทและสุณี เลิศแสวงกิจ, 2537: 93) ส่วนสมิทธิ์ สระอุบล (2532: 30) ได้ให้ความหมายของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง การกระทำหรือการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงทรัพยากร ธรรมชาติทุก ๆ ประเภทในเวลาเดียวกัน ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535: 4) ก็ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติว่าหมายถึงการกระทำหรือการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกระทำหรือการดำเนินงานดังกล่าวนี้ ครอบคลุมไปถึง การอำนวยการ การจัดการ และการควบคุมดูแลการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน การอนุรักษ์ การบำรุงรักษา การป้องกัน และการพัฒนาด้วย

วิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : การอนุรักษ์หรือการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรอย่างอื่นในเวลาเดียวกัน ไม่ควรแยกพิจารณา เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วิธีการอนุรักษ์ หรือจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีอยู่หลายวิธีการ จะเลือกปฏิบัติแบบไหนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่า อย่างไรเหมาะสมและจะใช้ประโยชน์ได้มากกว่ากัน ซึ่ง สมิทธิ์ สระอุบล (2532: 30-32) ได้รวบรวมจากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน มานำเสนอ ใน 12 วิธีการ ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจตรวจหา (exploration) ประการแรกต้องสำรวจตรวจหาสิ่งที่เราต้องการนำมาใช้ประโยชน์ นักการป่าไม้จะเสาะแสวงหาพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ ทั้งในทางการค้า และในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ นักธรณีวิทยาพยายามค้นหาแหล่งแร่ ที่มีค่า ส่วนนักอุทกวิทยาที่ทำการสืบค้นหาแหล่งน้ำต่าง ๆ นักการเกษตรก็จะสำรวจตรวจหา วิธีการปรับปรุงดินและทำการปรับปรุงที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น

2. การป้องกัน (protection) เมื่อสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เราต้องการนำมาใช้ประโยชน์แล้ว ก็จะต้องมีการป้องกันมิให้ทรัพยากรเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพิษภัย (pollution) เกิดความเสื่อมโทรม (deterioration) เกิดความเสียหาย (spoilage) หรือถูกทำลาย (destruction) โดยโรคพืชและแมลง เป็นต้น ในอดีตที่ผ่านมาเราสูญเสียทรัพยากรน้ำในหลาย ๆ วิธีทาง เช่น น้ำซึม รั่วหายจากकुคลอง สงน้ำ หรือการระเหยของน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ความสูญเสียเหล่านี้อยู่ในวิสัยที่จะลดลงได้ ความเป็นพิษของน้ำและอากาศก็เป็นเรื่องที่เราอาจจะควบคุมได้ แต่ทรัพยากรธรรมชาติอีกหลายอย่างที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ช่วยกันบำรุงรักษากลับบุกรุกทำลาย เช่น บุกรุกป่าไม้มากขึ้น จนพันธุ์ไม้ชนิดที่มีค่าต้องลดน้อยลงและเสื่อมสูญไป พื้นดินที่ถูกกละเลาะปล่อยให้หน้าดินถูกชะล้างด้วยแรงฝนและแรงลม ดิน ๗ ที่นั่นก็จะค่อย ๆ เสื่อมค่าลงไปได้เช่นกัน พลังงานอีกมากมายที่แฝงตัวอยู่ในธรรมชาติ และยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ดังนั้น จึงมีแนวโน้มสำหรับวันข้างหน้าที่จะต้องมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ให้เหมาะสมและมีการอนุรักษ์ด้วย

3. การลดอัตราความเสื่อม (elimination of the waste) หลักการสำคัญของการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรอีกข้อหนึ่งคือ การบริโภคให้ถูกหลักเศรษฐกิจและมีประสิทธิภาพนั่นคือการบริโภคที่มีการลดอัตราความเสื่อมโทรมให้มากที่สุด ทุกครั้งที่มนุษย์เราใช้ทรัพยากร ย่อมจะมีสิ่งหนึ่งที่ทิ้งขว้างไปเสมือนไม่มีค่าที่เรียกกันว่า ผลพลอยได้ (by product) นี่ก็สิ่งที่เราจะต้องอนุรักษ์และหาทางใช้ให้เป็นประโยชน์ ยกตัวอย่างทรัพยากรน้ำ ถ้าไม่มีการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์แล้ว น้ำจำนวนนี้ก็จะสูญเสียเพราะจะไหลผ่านลงทะเลไปจนหมดสิ้น ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใดเลย นับตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปากน้ำออกสู่ทะเลไป ดังนั้น ด้วยวิธีทางใดก็ตามแต่ ถ้าเราจะใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้เต็มที่ (fuller use) แล้ว ก็เท่ากับเราได้เพิ่มปริมาณของทรัพยากรนั้น ๆ ไปในตัว

4. การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา (utilization of lower grade material and restoration) ถ้าเราพยายาม ใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมาเราอาจจะมีทรัพยากรเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด และพบคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นมากขึ้น เท่าที่ผ่านมา

แล้วมนุษย์เรานั้นมักจะเลือกใช้แค่ของดี ๆ ใช้แค่ของดีที่สุดอยู่ตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่บางครั้งไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ของที่มีคุณค่าสูงอย่างนั้นเลยก็ตาม เช่น สมัยก่อนนั้นผู้ที่อยู่ในจังหวัดภาคเหนือ ใช้ไม้สักทำรั้ว ทำหลังคาบ้าน และทำพื้น เป็นต้น

5. การปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement) ขณะที่นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการทั้งหลายได้เรียนรู้วิธีใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพชั้นรอง นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายก็ศึกษาวิธีการที่ปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรเหล่านั้นด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น หาวิธีการที่จะปรับปรุงน้ำเสีย ให้ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกอีก เป็นต้น และท้ายที่สุดก็อีกหลาย ๆ วิธีในการที่จะให้ปริมาณทรัพยากรที่มีอยู่เพิ่มขึ้นอีก

6. การนำมาทดแทนกัน (substitution) ในที่นี้ หมายถึง การที่นำทรัพยากรที่มีเหลือเฟือ มาใช้ประโยชน์แทนทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ยากขึ้น ซึ่งเราจะเห็นได้จากตัวอย่างว่า ขณะนี้เรามีใยเทียมมาใช้แทนไหม ขนสัตว์ ผ้าย ใช้อลูมิเนียมแทนเหล็กและในประเทศไทยเรา ใช้เสาเข็มที่เคยใช้ในการลงรากปลูกสร้างอาคาร ก็หันมาใช้เสาเข็มคอนกรีต เป็นต้น

7. การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (re-cycling) ในการผลิตต่าง ๆ ย่อมจะมีเศษวัสดุเหลืออยู่มาก เช่น เศษโลหะ เป็นต้นว่า ทองแดง สังกะสี ตะกั่ว สิ่งเหล่านี้นำไปทดลองกลับมาใช้ใหม่ได้อีก บางเมืองในสหรัฐอเมริกา เช่น ในมิสซูรี่ ได้ขายขยะและสิ่งปฏิกูลให้แก่โรงงานหนึ่ง ที่นำสิ่งเหล่านี้ไปทำปุ๋ย ซึ่งหลาย ๆ รัฐก็ได้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

8. การถนอม (preservation) ได้แก่ การถนอมกินถนอมใช้เพื่อใช้ได้นาน ๆ ด้วยวิธีการใช้ความร้อน การอบแห้ง การหมักเกลือและการรมควัน การใช้น้ำตาล การหมักดอง การใช้สารกันบูด การเชื่อม การแช่แข็ง การกวน และการตากแห้ง เป็นต้น

9. การบูรณะ (restoration) หมายถึง การปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้น ให้สามารถใช้ได้ประโยชน์แทนที่จะปล่อยทิ้งไว้ให้เก่า ผุพัง หรือเสื่อมประโยชน์ เช่น การบูรณะวัตถุโบราณ การบูรณะอุทยาน การบูรณะของเก่าใช้อีก เป็นต้น บางครั้งอาจบูรณะแล้วเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

10. การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ (efficiency improvement) หรือทำให้มีประโยชน์มากกว่าเก่า เช่น การปรับปรุงรถยนต์ ที่อาจนั่งได้อย่างเดียว ก็ปรับปรุงตัวถังให้บรรทุกได้ด้วย หรือรถแทรกเตอร์ที่ใช้ไถนาอาจดัดแปลงให้คราดขุด ปรับพื้นที่ได้หรือบรรทุกได้ เป็นต้น

11. การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น (quality improvement of the old inventions) โดยไม่ทำให้ราคาของสิ่งประดิษฐ์นั้นสูงขึ้น เราจะเห็นได้จากปัจจุบัน สินค้าต่างๆ มีใหม่ๆ แปลกๆ มาวางขายมากมาย ทั้ง ๆ ที่ราคาถูกลง

12. การหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย (utilization of cost resources) เช่น การผลิตไฟฟ้าจากน้ำตก การทำความร้อนจากดวงอาทิตย์ การสร้างกังหันลม เมื่อใช้ในการปั่นเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น

นอกจากนี้ อำนาจ เจริญศิลป์ (2528: 86) ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์หรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไว้อีก 7 วิธีการ คือ

1. การถนอม เป็นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อพยายามรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพให้ยืนยงคงอยู่ต่อไปให้นานเท่านาน โดยการพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตัวอย่าง เช่น ปลาช่อน แทนที่จะจับเอาแม่หรือพ่อปลา ที่กำลังเลี้ยงลูกมาบริโภค ก็ปล่อยให้พ่อและแม่ปลาลี้ยงลูกของมันให้โตต่อไป ถ้าเราไปจับพ่อและแม่มาบริโภคเสียแล้ว ลูกปลาช่อนที่มีจำนวนหลายพันตัวก็จะกลายเป็นเหยื่อของปลาอื่นไป

2. การบูรณะซ่อมแซม เป็นการบูรณะซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้รับความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม ตัวอย่าง เช่น บริเวณป่าไม้ถูกตัดเอาไม้ไปใช้ทำให้ป่าไม้โล่งเตียนเป็นหย่อม ๆ ในบริเวณที่ป่าโล่งเตียนนั้นเพื่อเป็นการบูรณะซ่อมแซมให้ดีขึ้นผู้ที่เกี่ยวข้องก็ต้องจัดการหากกล้าไม้หรือเมล็ดไปปักดำหรือหว่านลงไปในเพื่อทำให้พื้นที่ป่าแห่งนั้นกลับสภาพเป็นป่าดงดิบขึ้นมาใหม่ เป็นต้น

3. การนำมาใช้ใหม่ เพื่อเป็นการนำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่ เช่น เศษเหล็กสังกะสี กระจก กระดาษ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อใช้ใหม่ ได้ เช่น เศษเหล็กสังกะสี หรือกระจก เมื่อนำไปเข้าเตาหลอมใหม่ก็จะกลายเป็นโลหะหลอมที่จะนำไปแปรสภาพใช้ประโยชน์อื่นได้ แม้แต่กระดาษหรือเศษกระดาษที่ใช้แล้ว ก็สามารถนำไปหมักเพื่อทำเยื่อกระดาษใหม่ได้เช่นเดียวกัน

4. นำมาปรับปรุงและใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสภาพธรรมชาติ เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ น้ำที่เก็บกักไว้นี้จะนำมาใช้ประโยชน์ได้มากกว่าสภาพตามธรรมชาติ กล่าวคือ สามารถนำเอาน้ำมาหมุนกังหันน้ำเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า น้ำที่หมุนกังหันน้ำแล้วจะส่งไปเพื่อใช้ในการชลประทาน การอุตสาหกรรมหรือเพิ่มระดับน้ำเพื่อการขนส่งตาม

แม่น้ำลำคลองในฤดูแล้ง เป็นต้น หรือการนำเอาโลหะมาสร้างเป็นเครื่องจักรเครื่องยนต์ เพื่อใช้งานทางด้านต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย เช่น รถแทรกเตอร์ สามารถนำมาใช้ลากไม้ที่ตัดทิ้งไว้ ใช้เพื่อการคราดไถนา นุเคราะห์ควินน้ำ เป็นต้น

5. การใช้สิ่งอื่นทดแทน กล่าวคือ ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างสามารถที่จะนำมาใช้ทดแทนกันได้ เช่น เพื่อการประหยัดแร่เหล็กไว้ใช้เพื่อการใช้งานอื่น โรงงานอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นที่สร้างรถจักรยานยนต์จะใช้พลาสติกสร้างชิ้นส่วนของรถจักรยานยนต์บางชิ้นแทนเหล็ก เช่น บังโคลน เป็นต้น

6. การสำรวจค้นหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม ตัวอย่าง เช่น การสำรวจค้นหาแหล่งน้ำมันในอ่าวไทย ทำให้ค้นพบแก๊สธรรมชาติเป็นจำนวนมากพอที่จะลงทุนขุดมาใช้ได้ หรือเนื่องจากแนวโน้มของพลังงานที่นำมาใช้ขาดแคลน นักวิทยาศาสตร์จึงศึกษาค้นคว้าพลังงานชนิดอื่นมาใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิง ฟืน และถ่านหิน เช่น พลังงานจากลม และพลังงานจากแสงแดด เป็นต้น

7. การถกเถียงประติมากรรมของเทียมขึ้นมาใช้ เช่น การผลิตยางเทียม ไหมเทียม ผ้าเทียมขึ้นมาใช้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่แท้จริงที่กำลังจะหมดไป หรือลดน้อยลง

การอนุรักษ์ : หมายถึง การจัดการของมนุษย์ในการใช้ชีวิตรวม (biosphere) เพื่อที่จะให้ได้ประโยชน์ที่ดีที่สุด และยั่งยืนแก่ชนรุ่นปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการรักษาศักยภาพที่จะดำรงความต้องการ และความจำเป็นของชนรุ่นต่อไปในอนาคต ดังนั้น การอนุรักษ์ ก็คือ การสร้างสรรค์ การรวบรวม การสงวน การรักษาไว้ การใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน การทดแทน และการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (ธวัชชัย สันติสุข, 2528: 9) ส่วนนิวัติ เรืองพานิช (2528: 14-15) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ ว่า หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุดและจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์ จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) อีกด้วย นอกจากนั้น ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : 1) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึงการรักษาสิ่งที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเราทั้งทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพไว้มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การสูญเสียและการทำลายเกิดขึ้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : หมายถึง การใช้ทรัพยากร ที่ธรรมชาติได้สร้าง สะสมไว้ด้วยวิธีการที่ฉลาด เหมาะสม โดยการใช้อย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์ และเกิดคุณค่ามากที่สุด รวมทั้งปรับปรุงของเสียให้นำกลับมาใช้ได้ใหม่ เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด (ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 1) สำหรับ นิวัติ เรืองพานิช (2528: 20) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อ มหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด และโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ไม่ได้ หมายถึง ห้ามใช้หรือเก็บรักษาไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space) ส่วน สมิทธิ์ สระอุบล (2532: 22) อ้างถึง ศักดา เทพประสิทธิ์ อีกเช่นกันว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การใช้และเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยวิธีที่ฉลาดและให้เกิดประโยชน์ ให้มากที่สุดที่จะใช้และสนองความต้องการของมนุษย์ และสามารถเป็นมรดกตกทอดไปถึงอนุชนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป โดยไม่รู้จักหมดสิ้น ดังนั้น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงหมายถึงวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติให้มากที่สุดรวมทั้งพยายามที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้มีอายุยืนยาวที่สุด (วิชัย เทียนน้อย, 2533: 2)

2. บริบททางทรัพยากรธรรมชาติของสตรี

ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีชนบทกับทรัพยากรธรรมชาติ : การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั้น ถ้าเราก็คิดถึงผู้หญิงในโลกที่หนึ่ง หรือผู้หญิงที่อยู่ในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม เราอาจจะมองเห็นเรื่องราวความสัมพันธ์นั้นไม่ได้ชัดเจน แต่ถ้าเราพิจารณาจากกรณีของผู้หญิงในโลกที่สาม โดยเฉพาะในภาคเกษตรของชนบท เราจะเห็นเรื่องราวความสัมพันธ์ดังกล่าวได้อย่างแจ่มชัดทีเดียว (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 142) และวิฑูรย์ ปัญญากุล (2538: 71) ยังกล่าวสนับสนุนอีกว่า ผู้หญิงชนบทในโลกที่สาม คือผู้หญิงและธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันในทางสร้างสรรค์และคงไว้ซึ่งชีวิต ไม่ใช่เป็นไปอย่างเฉื่อยชา ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์และคณะ (2537: 236) ระบุว่า เมื่อมองดูความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงชนบทในภาคเกษตรกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เราจะมองเห็นแง่มุมของผู้หญิงใน 2 ด้าน สำหรับด้านแรกเป็นด้านมืดกล่าวคือ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ด้านนิเวศน์วิทยาเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม กลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจากวิกฤตการณ์นี้ ก็คือ กลุ่มผู้หญิงนั่นเอง แต่สำหรับในด้านที่สอง

ซึ่งเป็นด้านสว่างนั้นก็คือ ในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมสำหรับปัจจุบันและอนาคตนั้น กลุ่มคนที่มีศักยภาพสูงสุดจนถือว่าเป็นกองหน้าของการฟื้นฟูและสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ก็คือ กลุ่มผู้หญิงอีกเช่นเดียวกัน ผู้หญิงและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นคู่ขวัญประเภท “ถ้ามาก็มาด้วยกัน ถ้าจะไปก็ต้องไปด้วยกัน”

เหตุผลประกอบคำกล่าวข้างต้นมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าบทบาทของผู้หญิงชนบทในโลกที่สามนั้น จะมีอยู่อย่างน้อย 3 บทบาท คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 142)

1) บทบาทเรื่องการเอาชีวิตรอดของตนเองและครอบครัว งานที่ผู้หญิงทำเพื่อบทบาทนี้ที่เป็นหลักได้แก่ “การเป็นผู้หาอาหาร” (food provider) นอกเหนือจากการทำนาแล้วผู้หญิงก็ยังเข้าป่าหาอาหาร จับสัตว์ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ที่บ้าน ไปจนกระทั่งถึงการปรุงอาหารและเก็บรักษาอาหาร เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ผู้หญิงในโลกที่สามร้อยละ 90 ก็ยังทำมาหากินเพื่อการยังชีพของตนเองและครอบครัวอยู่

2) บทบาทในการทำงานบ้าน บทบาทนี้หมายถึงงานทุกอย่างภายในบ้านนับตั้งแต่การหาน้ำสะอาดทั้งกินใช้ ทำความสะอาดเสื้อผ้า ร่างกาย และที่อยู่อาศัย การหาเชื้อเพลิงแหล่งพลังงานมาหุงต้ม การดูแลบุตรหลานทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมทั้งในยามปกติ และยามป่วยไข้

3) บทบาทในการเสริมรายได้เมื่อครอบครัวเกิดความต้องการ อันที่จริงการกล่าวว่า “ผู้ชายเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว” นั้นเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ชั่วคราวชั่วยามของสังคมตะวันตกในบางช่วงเท่านั้น แต่ความคิดนี้ได้แผ่ขยายออกมาเป็นอุดมการณ์ครอบคลุมทั่วไป ทำให้ข้อยกเว้นกลายเป็นข้อสรุปทั่วไป แต่ปรากฏการณ์นี้แทบจะไม่เคยเป็นจริงเลยในชนบทโลกที่สาม เพราะนอกจากผู้หญิงชนบทจะทำงานในไร่นา ในสวนและในบ้านแล้วผู้หญิงก็ยังทำหน้าที่เป็นแม่ค้ารายย่อย เก็บหาของป่า หรือหาปลา เก็บผักจากสวนไปขายหรือแลกเปลี่ยนในตลาด หรือในกรณีที่หมู่บ้านเกิดขาดแคลนผู้หญิงก็จะหาของจากหมู่บ้านไปแลกเปลี่ยนกับบ้านอื่น ๆ เป็นต้น

จากบทบาททั้ง 3 ประการนี้ จะเห็นได้ว่าผู้หญิงได้ทำงานร่วมกับธรรมชาติมาตลอดเวลา เพื่อบรรลุนิยามหน้าที่ข้างต้น ดังนั้นผู้หญิงจึงมีลักษณะร่วมเหมือนชาวนา หรือชนเผ่าต่างๆ ที่ยังชีพอยู่ได้ด้วยธรรมชาติแวดล้อม ด้วยเหตุนี้เมื่อธรรมชาติถูกทำลายด้วยปัจจัยต่างๆ ที่เราจะกล่าวถึงต่อไป ไม่ว่าจะเป็นแผนการพัฒนา การล่าอาณานิคม ฯลฯ กลุ่ม

ผู้หญิงจึงเป็นด่านแรกที่ต้องได้รับผลกระทบ เพราะระบบผดุงชีวิตถูกทำลาย ตัวอย่างเช่น เมื่อป่าไม้หมดไปเพราะการทำลายป่า ผู้หญิงก็เริ่มขาดแหล่งอาหาร เมื่อมีการใช้สารเคมีฆ่าหญ้า และวัชพืช แหล่งน้ำสะอาดก็ลดน้อยลง หน้าที่การหาน้ำของผู้หญิงก็ลำบากมากขึ้น นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2535: 117-121) ได้แยกประเด็นต่างๆ ของทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดเพื่อให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้ชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

1) ผู้หญิงกับบทบาทของการใช้ที่ดิน “แหล่งสร้างอาหารและชีวิต” ในอดีตที่ผ่านมา ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพที่มนุษย์มีชีวิตรอดอยู่มาแล้วหลายศตวรรษ ผู้หญิงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ที่ดินทั้งในบทบาทของผู้จัดการด้านการผลิตอาหารและผู้จัดการการบริโภคของตนเองและครอบครัว ดังนั้น ผู้หญิงจึงสั่งสมองค์ความรู้อันมหาศาลเกี่ยวกับวิธีการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนยาวนาน ส่วนในด้านบริโภค นั้น ผู้หญิงก็รู้วิธีการจัดการทั้งในยามปกติและยามวิกฤต เช่น ถ้าปีไหนทำนาไม่ได้ผลจะมีอาหารอะไรบ้างมาใช้กินแทนข้าว จะมีวิธีการหาและวิธีการปรุงอย่างไร และเนื่องจากเป็นผู้จัดการการใช้ที่ดิน ดังนั้นผู้หญิงจึงมีอำนาจในการเข้าถึงการใช้ที่ดินไม่ว่าจะผ่านกลไกการสืบทอดมรดก หรือการรักษาป่าของชุมชนให้ผู้หญิงเข้าไปเก็บอาหาร เป็นต้น

วิธีการทำการเกษตรแผนใหม่สร้างผลกระทบด้านลบหลายประการให้แก่ผู้หญิงโดยตรง เมื่อเกิดภาวะความแห้งแล้ง การพังทลายของดิน ดินเค็ม ก็ทำให้ผู้หญิงชนบทต้องทำงานลำบากมากขึ้นกว่าเดิมเมื่อที่ดินอื่นเกื้อหนุนความอุดมสมบูรณ์ ก็ต้องอพยพไปหาที่ดินใหม่ (ถ้ายังมี) หรือมิฉะนั้นก็ต้องทิ้งที่นากลายเป็นชาวนารับจ้างไปเลยหรือแม้จะทำอยู่ที่เดิมก็จำเป็นต้องทำงานเพิ่มมากขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพของดินและจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน ซึ่งในกรณีของผู้หญิงนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะหาเงินทุน เพราะไม่สามารถจะเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นบริการของรัฐได้

2) ผู้หญิงกับการจัดหาน้ำ การดึงเอาน้ำไปใช้เพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจอันหมายถึงการสร้างผลกำไรให้แก่คนส่วนน้อยกลุ่มหนึ่งได้ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับผู้ที่เคยใช้น้ำนั้นมาก่อนและเป็นผู้ต้องการใช้น้ำอย่างแท้จริง นอกจากนั้นคนกลุ่มหนึ่งที่แย่งน้ำเอาไปใช้นั้นยังสร้างมลภาวะให้เกิดแก่น้ำ จนทำให้น้ำที่มีอยู่ใช้ไม่ได้ ปริมาณน้ำที่เหลือจะใช้ได้ก็ลดจำนวนน้อยลงทุกที การแย่งชิงน้ำในอนาคตจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในท่ามกลางผู้ที่เดือดร้อนเรื่องน้ำนี้มากที่สุด ก็คือ กลุ่มผู้หญิงในชนบทซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดหาน้ำมาใช้ มีรายงานว่าผู้หญิงในโลกที่สามใช้เวลาโดยเฉลี่ย วันละ 4 ชั่วโมง ในการหาน้ำมาใช้ ซึ่งก็หมายความว่า

หากแหล่งน้ำเดิมหมดแห้งไปหรือกลายเป็นน้ำสกปรกใช้ไม่ได้ ผู้หญิงเหล่านี้ก็ต้องใช้เวลาเดินทางมากยิ่งขึ้นเพื่อหาแหล่งน้ำแหล่งใหม่ที่ไกลออกไป เหตุนี้ทำให้ผู้หญิงมีความหวงแหนน้ำกินน้ำใช้ นอกจากนี้ผู้หญิงยังอยู่บ้านมากกว่าในขณะที่ผู้ชาย ออกไปทำงาน ผู้หญิงจึงมีเวลาที่จะเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวในเรื่องการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำมากกว่า เมื่อมาพบทวนบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้จัดการเกี่ยวกับเรื่องการใช้น้ำ จะพบว่า

2.1 ผู้หญิงเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการหาแหล่งน้ำว่าจะใช้น้ำจากแหล่งไหน (ที่นัดพบของผู้หญิงจึงเป็นรอบ ๆ บ่อน้ำใต้นั้นเอง)

2.2 ผู้หญิงเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการจัดแบ่งปริมาณของการใช้น้ำเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ตั้งแต่การดื่ม การทำอาหาร การทำความสะอาดร่างกาย (ของทุกคนในบ้าน) และที่อยู่อาศัย การรดน้ำผักสวนครัว การซักผ้า การหาน้ำให้สัตว์เลี้ยง ฯลฯ

2.3 ผู้หญิงเป็นคนจัดการว่าจะไปเอาน้ำมาได้อย่างไร ขนอย่างไร ได้มาแล้วจะเก็บไว้ที่ไหน เก็บไว้อย่างไร

2.4 ผู้หญิงเป็นคนรับผิดชอบว่าจากปริมาณความต้องการใช้จะต้องมีแหล่งน้ำมากน้อยแค่ไหน น้ำที่จะใช้งานแต่ละอย่างจะต้องมีคุณภาพอย่างไร น้ำอะไรใช้ดื่ม ใช้ซักผ้า ใช้ในครัว ใช้อาบ ใช้ซักล้าง ฯลฯ

2.5 ผู้หญิงเป็นคนจัดการว่าจะทำให้น้ำสะอาดได้อย่างไร จะใช้วิธีการกรอง การต้ม อย่างไร ฯลฯ

3) ผู้หญิงกับป่า : แหล่งเชื้อเพลิง, อาหารคนและอาหารสัตว์

ผู้หญิงทำหน้าที่เป็น “ผู้เก็บรวบรวมอาหาร” (The gatherer) ทุกคนจึงจะมีอาหารกินอย่างพอเพียง แหล่งที่ผู้หญิงใช้ทั้งหาอาหารให้มนุษย์ หาอาหารให้สัตว์ และหาเชื้อเพลิงมาใช้ในครอบครัวนั้น ก็คือป่านั้นเอง ดังนั้น ชีวิตผู้หญิงในชนบทจึงผูกพันกับป่าอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้หญิงจึงมีภูมิความรู้อันมหาศาลเกี่ยวกับป่า ผู้หญิงรู้จักดีว่าต้นไม้แต่ละประเภทจะใช้ทำอะไร เช่น ทำอาหาร ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน ทำเครื่องนุ่งห่ม ทำยารักษาโรค และจะมีวิธีการใช้ต้นไม้อย่างไรให้ยั่งยืนยาวนาน ภูมิความรู้นี้จะได้รับการถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาในหมู่ผู้หญิงดังเช่นที่ผู้หญิงรุ่นแม่หรือยายจะสอนลูกสาวให้ความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่า โดยพาเดินออกจากบ้านไปเข้าป่าหาเก็บของต่าง ๆ ด้วยกัน เมื่อมีความสำนึกในเรื่องป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น ผู้หญิงก็มักจะต้องตกเป็นแพะรับบาปว่าเป็นผู้ทำลายป่าไม้ ทั้งนี้เพราะบทบาทการเป็นผู้ใช้ป่าไม้ที่เห็นชัดเจนของผู้หญิงนั่นเอง สำหรับข้อกล่าวหาว่า ผู้หญิงเป็นผู้

ทำลายป่าไม้นี้ มีทั้งกรณีที่เป็นจริงและไม่เป็นจริง สำหรับข้อกล่าวหาที่ว่าผู้หนึ่งตัดไม้ทำลายป่า เพื่อเอาไม้ไปทำเชื้อเพลิงนั้น ในกรณีเช่นนี้มักจะไม่เป็นจริง ทั้งนี้ เพราะการเก็บไม้ไปทำเชื้อเพลิงตามแบบประเพณีดั้งเดิมนั้น ผู้หนึ่งจะเก็บเฉพาะเศษไม้หรือมีดะนั้นก็เป็นไม้ที่ตายแล้วเท่านั้น ผู้หนึ่งจะไม่โค่นไม้ขนาดใหญ่เพื่อมาทำฟืน ส่วนข้อกล่าวหาที่ว่าผู้หนึ่งรวมทั้งชาวชนบทคนอื่นๆ ได้หักล้างทางพงทำลายป่าจนหมดสภาพเพื่อเอาพื้นที่ป่ามาทำไร่ปลูกพืชเศรษฐกิจ หรือเพื่อทำที่นาใหม่เมื่อที่นาเก่าหลุดลอยไปเป็นของคนอื่น ในกรณีนี้อาจจะมีส่วนจริงอยู่มาก ดังเช่นกรณีป่าสงวนในแถบภาคอีสานของไทยได้ลดจำนวนลง เมื่อมีการเพาะปลูกทำไร่มันสำปะหลัง อย่างไรก็ตาม เพื่อความเป็นธรรมเราก็ต้องพิจารณาว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ผลักดันอยู่เบื้องหลังการทำลายป่าอย่างแท้จริง ตัวการแท้จริงที่ทำลายป่า ก็คือ ระบบการเกษตรแบบปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อขยายความทันสมัยต่าง ๆ (ถนนหนทาง) ความต้องการใช้ไม้เพื่อปลูกสร้างและทำเฟอร์นิเจอร์ของคนในเมือง ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ระบบการรักษาป่าตามแบบประเพณีที่เคยมีอยู่หมดไป

อันที่จริง ผู้หนึ่งน่าจะเป็นคนสุดท้ายที่คิดทำลายป่า ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อป่าถูกทำลายนั้น ชีวิตของผู้หนึ่งต้องได้รับผลกระทบอย่างมาก ความยากลำบากในการดำรงชีวิตมีเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เวลาที่ต้องใช้ในการหาเชื้อเพลิงเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องเดินไปไกลมากกว่าจะหาไม้มาทำฟืนได้ (เช่นเดียวกับการหาน้ำ และเมื่อต้องเสียเวลากับปัจจัยดำรงชีพเหล่านี้มากขึ้น ก็เหลือเวลาน้อยลงสำหรับหารายได้อื่นๆ) แหล่งหาอาหารทั้งสำหรับครอบครัวและสำหรับสัตว์เลี้ยงหมดไป ในด้านการบริโภคก็ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมในการกินอาหารนิสัยในการหุงต้ม (ต้องเปลี่ยนประเภทของเชื้อเพลิงที่ใช้) การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้นำมาสู่สภาพชีวิตที่เสื่อมโทรมลงของผู้หนึ่ง

3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ ทศนคติ

บุญธรรม จิตรอนันต์ (2535: 221) ระบุว่า ทศนคติ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า attitude มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า apius แปลว่า โน้มเอียงหรือเหมาะสม ทศนคติเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงด้านการปฏิบัติ แต่ทศนคติไม่ใช่แรงจูงใจ (motiver) และแรงผลักดัน (drive) หากแต่เป็นสภาพของบุคคลต่อสิ่งเร้า ทศนคติ เป็นกิริยาท่าทีรวม ๆ ของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจ ซึ่ง

แสดงออกต่อสิ่งเร้าหนึ่ง ๆ เช่น วัตถุ สิ่งของ และสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยแสดงออกในทางสนับสนุน ซึ่งมีความรู้สึกเห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น ธนา โกมลภิส (2527: 31) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกอาจจะเป็นความพอใจ หรือไม่พอใจก็ได้ อาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ยรรยง สิทธิชัย และปัทมา สิทธิชัย (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 31) กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นตัวกำหนดลัทธิภายในของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดความพร้อมที่จะให้คนนั้นแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือคนใดคนหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ทัศนคติเป็นความรู้สึกภายในที่มีอยู่ของบุคคล ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง คณะจารย์ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2527: 659) อธิบายไว้ว่า ทัศนคติ เป็นสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเรามาก ซึ่งอาจสังเกตได้จากการที่เรามักจะมีแนวโน้มเอียงคอบสนองต่อสิ่งต่างๆ (เช่น บุคคล สิ่งของ สถานการณ์หรืออุดมการณ์ ฯลฯ) ในรูปของการประเมินค่า นอกจากนั้นยังมีนักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง กอร์ดอน แอลพอร์ต (Gordon Allport, 1935) อ้างโดยคณะจารย์ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2527: 659) ให้นิยามไว้ว่า ทัศนคติหมายถึง สภาวะของความพร้อมทางด้านจิตใจและประสาท ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้มีอิทธิพลโดยตรงที่จะกำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคล วัตถุและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ ดี.เจ.เบ็ม (D. J. Bem, 1970) ใน คณะจารย์ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2527: 659) ก็ระบุเช่นกันว่า ทัศนคติคือ ความชอบและความไม่ชอบ ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียงเข้าไปหาและการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ วัตถุ บุคคล กลุ่มบุคคล หรือภาวะสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย ความคิดที่เป็นนามธรรมตลอดจนนโยบายต่าง ๆ ของสังคม

ไพบุลย์ ช่างเรียน และสมปราชญ์ จอมเทศ (2521: 50) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้เกิดทัศนคติมี 2 ปัจจัย คือ

1. ทัศนคติที่เกิดจากประสบการณ์ (experience) ของบุคคล การที่บุคคลได้พบเห็นคุ้นเคย ทดลองสิ่งใด นับเป็นประสบการณ์โดยตรง (direct experience) ของบุคคลต่อสิ่งนั้นและการที่บุคคลได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่านเกี่ยวกับเรื่องใด นับเป็นประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experience) ของบุคคลต่อสิ่งนั้น

2. ทศนคติเกิดจากค่านิยมและการตัดสินค่านิยม (value system and value judgement) เพราะบุคคลมีค่านิยมและการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน อาจจะมีทศนคติในสิ่งเดียวกันแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

ทศนคติ เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล (สุชา จันทร์เอม, 2539: 240) เสนอความเห็นว่ ทศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นจะเกิดขึ้นตามเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. เกิดจากการเรียนรู้ เด็กที่เกิดมาใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีจากบิดามารดา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้วรับมาปฏิบัติตามต่อไป
2. เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง นั่นคือ แยกสิ่งใดดีหรือไม่ดี
3. เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันออกไป
4. เกิดจากการเลียนแบบหรือรับเอาทศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน

องค์ประกอบของทศนคติ : ทศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (สุชา จันทร์เอม, 2539: 241)

1. Cognition Component เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้หรือความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงข้าม หากมีความรู่มาก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. Feeling Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย นั่นคือ หากบุคคลมีความรู้สึกรัก หรือชอบพอบุคคลใด หรือสิ่งใด ก็จะช่วยให้เกิดทศนคติที่ดีต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่ถ้าหากมีความรู้สึกเกลียดหรือโกรธบุคคลใด สิ่งใดก็จะทำให้มีทศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น

3. Action tendency Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลคือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบโต้บางอย่างโดยหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่เขาแสดงออกมานั้น เกิดจากความรู้ และความรู้สึกที่เขามีอยู่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ หรือบุคคลนั้น ๆ นั่นเอง

องค์ประกอบทั้งสามอย่างข้างต้นนี้ มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนี้ ธงชัย สันติวงษ์ (2526: 53) ได้แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกต่อสิ่งใดว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกันตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่จะพึงมี ความรู้สึกเหล่านี้จะแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง เมื่อบุคคลได้พุดถึงหรือคิดถึงสิ่งนั้น ๆ ซึ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

2) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) เป็นเรื่องของความรู้ ความคิด ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นได้ทั้งในทางที่ดีหรือไม่ดีหรือเป็นความเชื่อต่าง ๆ องค์ประกอบนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมที่บุคคลได้กำหนดมาตรฐานขึ้นไว้ในใจเป็นสำคัญ

3) องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (behavioral component) คือ ความพร้อมที่จะตอบสนองหรือโน้มน้าวเชิงลวงหน้าที่จะปฏิบัติต่อบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสมทั้งนี้ย่อมหมายถึงแนวทางปฏิบัติเพื่อแสดงออกโดยไม่ต้องฝืนความรู้สึก และเป็นการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่า เมื่อถึงคราวจะปฏิบัติจริง ๆ จะปฏิบัติอย่างไร และในบางกรณีอาจกำลังปฏิบัติอยู่แล้วก็ได้

ประเภทของทัศนคติ : ประภาพร โกศลพงษ์ (2538: 43) ได้แบ่งทัศนคติออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทัศนคติทั่วไป (general attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจอันกว้างขวาง ซึ่งเป็นแนวความคิดประจำตัวของบุคคลนั้น ทัศนคติทั่วไป ได้แก่ ลักษณะบุคลิกอันกว้าง เช่น การมองโลกแง่ดี การมองโลกในแง่ร้าย การเกรงในระเบียบประเพณีดั้งเดิม การนิยมนการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัย ความนิยมในอำนาจเผด็จการ เป็นต้น

2. ทัศนคติเฉพาะอย่าง (specific attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจที่บุคคลนั้นมีต่อวัตถุสิ่งของ (objective) บุคคลอื่น (person) สถานการณ์ (situations) และสิ่งอื่น ๆ อีกเป็นอย่างๆ ไป ทัศนคติในวงแคบเช่นนี้มักแสดงออกมาในลักษณะที่ว่า “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” การชอบหรือเห็นว่าเป็นดี ก็มีทัศนคติที่ดี (positive) ต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นถ้าไม่ชอบหรือเห็นว่าเป็นไม่ดีก็เรียกว่า ทัศนคติไม่ดี (negative) ต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น ทัศนคติประเภทนี้ได้กล่าวเจาะจงลงไปว่าบุคคลนั้น ๆ มีทัศนคติอย่างไรต่อสิ่งนั้น

การวัดทัศนคติ : การวัดทัศนคติทำให้เราเข้าใจทัศนคติของบุคคลและสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ การวัดทัศนคติ ทำได้หลายแบบดังนี้ (สุชา จันทรธรม, 2539: 243-244)

1. Scaling Technique เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดทัศนคติ มีอยู่ 3 แบบ คือ

ก. วิธีของเธอร์สโตน (The Thurstone Method) ประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ ประมาณ 10-20 ประโยค หรือมากกว่านั้น ประโยคต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวแทนของระดับความคิดเห็นต่าง ๆ กัน ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงให้เห็นว่าเขาเห็นด้วยกับประโยคใดบ้าง ประโยคหนึ่ง ๆ จะกำหนดค่าไว้ คือ กำหนดเป็น Scale Value ขึ้น เริ่มจาก 0.0 ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุด เรื่อย ๆ ไปถึง 5.5 สำหรับประโยคที่มีความรู้สึกเป็นกลางๆ (Neutral Statement) จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งมีค่าสูงสุดสำหรับประโยคที่พึงพอใจมากที่สุด

ข. วิธีของลิเกอร์ (The Liker Technique) ประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ ซึ่งแต่ละประโยคผู้ถูกทดสอบจะแสดงความรู้สึกของตนออกมา 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ละระดับมีคะแนนให้ไว้ตั้งแต่ 1-5 คะแนน คะแนนของคนหนึ่งๆ ได้จากคะแนนรวมจากทุก ๆ ประโยค

2. Polling การหยั่งเสียงประชาชน ส่วนมากใช้กับการเลือกตั้งพรรคการเมือง หรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชน ก็ต้องมีการตรวจสอบ หยั่งเสียงกันเพื่อหยั่งดูว่า มหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร เช่น การลดกำลังอาวุธ การเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ประชาชนนิยม เป็นต้น

ผลการหยั่งเสียงจะออกมาตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นตัวแทนของประชากรได้หรือไม่

3. Questionnaire คือ การใช้แบบสอบถามว่าเห็นด้วยหรือไม่ ดีหรือไม่ดี โดยแบ่งการสอบถามออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. Fixed-alternative คือ คำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงลงไป แล้วให้ตอบตามเรื่องที่ถามเท่านั้น

ข. Open-ended questions คือ คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วนำความคิดเห็น หรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่า เขาเหล่านั้นมีความรู้สึก หรือมีทัศนคติอย่างไร

ชาลี ลัทธิ (2530: 43) กล่าวว่า ทักษะของบุคคลเรานั้น มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษา อบรมสั่งสอนและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมทางการศึกษาการคมนาคมติดต่อ มีผลให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสร่างสรรค์ แลกเปลี่ยน ตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มากและวัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้มากเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดหรือทัศนคติจะเป็นไปได้ง่ายหรือยากก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้นด้วย

ภาคสรุป

(Overview)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการศึกษา วิเคราะห์วิจัยเพื่อหาวิธีการในการที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสนองความต้องการที่จะก่อให้เกิดความสะดวกรสบาย ความพึงพอใจแก่มนุษย์ สังคมและประเทศชาติและเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมิได้มีให้มนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเหลือเฟือ ไม่มีวันหมดสิ้น ถึงแม้จะมีทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วสามารถสร้างทดแทนได้หรือนำมาใช้ใหม่ได้อีกแต่ก็มีทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดที่ใช้แล้วไม่สามารถสร้างขึ้นทดแทนได้ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทรัพยากรเหล่านี้หมดสิ้นไป เช่น ถ่านหิน น้ำมันปิโตรเลียม และก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น กอปรกับในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรประมง ได้เสื่อมสภาพรวมทั้งมีปริมาณลดลง จากการตรวจเอกสารได้พบวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 12 วิธี เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปได้แก่ การสำรวจตรวจหา การป้องกัน การลดอัตราความเสื่อม การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา การปรับปรุงคุณภาพ การนำมาทดแทนกัน การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การถนอม การบูรณะ การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น และการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย

ส่วนบริบทของสตรีชนบทที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาตินั้นพบว่า มีประเด็นต่างๆ ของสตรีชนบทที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่แสดงให้เห็นว่า สตรีชนบทมีความใกล้ชิด

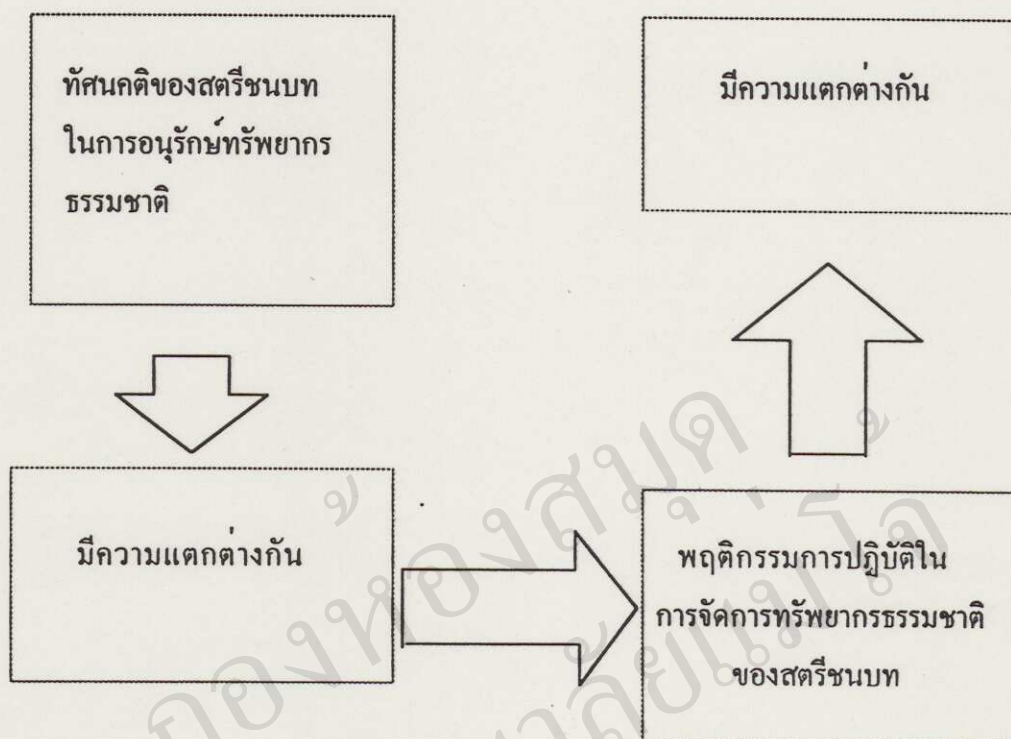
กับทรัพยากรธรรมชาติมาก ในด้านการดำรงชีวิต ได้แก่ สตรีชนบทมีบทบาทในการจัดการดิน ซึ่งเป็นแหล่งสร้างอาหารและชีวิต มีบทบาทในการจัดหา น้ำ มีบทบาทเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ซึ่งในบทบาทต่างๆ เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ ก็คือกลุ่มสตรีชนบทนั่นเอง สตรีชนบทก็มีวิธีการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ ที่แตกต่างกันไปตามความคุ้นเคย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากทัศนคติของสตรีชนบทที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาตินั่นเอง ในความเป็นจริง ทัศนคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลอันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือต่อต้านก็ได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้สึกของสตรีชนบทอันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้สตรีชนบทมีวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งอาจจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ได้

สมมุติฐานการวิจัย

(Research Hypothesis)

จากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ และบริบททางทรัพยากรธรรมชาติของสตรี จึงตั้งสมมุติฐานได้ดังนี้ สตรีชนบทที่มีทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกันด้วย

กรอบแนวความคิด
(Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสาร์ภี จังหวัด
เชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่ อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่นอกเขตสุขาภิบาล อำเภอสาร์ภี คือ 11 ตำบล 94 หมู่บ้าน 10,160 ครัวเรือน เหตุผลที่เลือกพื้นที่นอกเขตสุขาภิบาล อำเภอสาร์ภี เนื่องจาก

1. ประชากรสตรี ซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทอำเภอสาร์ภี มีลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคมที่คล้ายคลึงกัน
2. อำเภอสาร์ภีตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้มีประชากรชายในชนบทเป็นจำนวนมากเข้าไปรับจ้างในตัวเมือง ส่งผลให้สตรีชนบทมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรในครอบครัวมากกว่า
3. อำเภอสาร์ภี มีงานส่งเสริมและพัฒนาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น
 - โครงการไร่นาสวนผสม
 - การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในไร่นา
 - โครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธีและวิธีผสมผสาน

ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสารภี

ภูมิประเทศ

อำเภอสารภีมีพื้นที่ ประมาณ 128,366 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 80,228 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 10 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มไม่มีป่าไม้และภูเขานอกจากสวนผลไม้ประเภทลำไย สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับการเกษตรกรรม มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	- ติดต่อกับตำบลหนองหอย ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	- ติดต่อกับตำบลบ้านธิ กิ่งอำเภอบ้านธิ ตำบลอุโมงค์ และ ตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	- ติดต่อกับตำบลบวกรก และตำบลสันกลาง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	- ติดต่อกับตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตำบล แม่ข่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ภูมิอากาศ

อำเภอสารภี มี 3 ฤดู เช่นเดียวกับท้องถิ่นอื่น ๆ คือตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคมเป็นฤดูร้อน ช่วงเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนตุลาคมเป็นฤดูฝน และช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นฤดูหนาว

แม่น้ำที่สำคัญ

อำเภอสารภี มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ

1. แม่น้ำปิง ไหลผ่านตำบลท่าวังตาล ตำบลดอนแก้ว ตำบลข้าวมุง และตำบล สันทราย นอกจากนี้ยังเป็นแนวกันระหว่างอำเภอสารภี กับอำเภอเมืองและอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. แม่น้ำกว๊างไหลผ่านตำบลป่าบง ตำบลชมพู นอกจากนี้ยังเป็นแนวเขตแดน ด้านตะวันออกกันระหว่างอำเภอสารภีกับอำเภอสันกำแพง

ส่วนลำน้ำอื่น ๆ เป็นลำเหมืองทดน้ำจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำกวัง นำนํ้าเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมตามตำบลต่าง ๆ เช่น ลำเหมืองแม่สะลาบ ลำเหมืองพญาคำ ลำเหมืองแม่ปิงเก่า

การปกครอง

อำเภอสารภี แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 101 หมู่บ้าน

ประชากร

อำเภอสารภี มีประชากรทั้งหมด	79,056 คน
ชาย	36,934 คน
หญิง	42,122 คน

อาชีพ

อำเภอสารภี มีพื้นที่การเกษตรกรรมรวมประมาณ 48,728 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวนลำไย เป็นส่วนใหญ่ และปลูกพืชหมุนเวียน เช่น กระเทียม ถั่วเหลือง พืชผัก เป็นต้น

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

(The Population and Sampling Procedures)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือสตรีชนบทที่อายุระหว่าง 20-60 ปี ซึ่งอาศัยอยู่นอกเขตสุขภาพอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 10,160 คน กระจายในพื้นที่ 11 ตำบล 94 หมู่บ้าน (ข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอสารภี, 2539: 2) โดยมีขั้นตอนในการสุ่มแบบง่ายดังนี้

1. จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่พื้นที่นอกเขตสุขภาพอำเภอสารภีจำนวน 94 หมู่บ้าน 10,160 คน กระจาย
2. การคิดคำนวณตัวอย่างใช้แบบคิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากประชากรทั้งหมด ตาม

ฉัตร ชำของ (2525) ใน นำชัย ทนุผล (2532: 133) คือจำนวนประชากรมากกว่า 10,000 ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 1 เปอร์เซนต์ ดังนั้นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จากประชากรทั้งหมด 10,160 ครัวเรือน ได้ตัวอย่าง 102 ครัวเรือน

3. เก็บข้อมูลจากสตรีชนบทที่อายุระหว่าง 20-60 ปีซึ่งเป็นผู้จัดการทรัพยากร ในครัวเรือน จำนวน 1 หรือ 2 คน ต่อหนึ่งครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 102 คน

4. เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายตัวอยู่ทุกหมู่บ้าน ดังนั้นผู้วิจัยได้สุ่มเก็บข้อมูลหมู่บ้านละ 1 ถึง 2 คนขึ้นอยู่กับครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตสุขภาพด อำเภอสาร์ก

ประชากรที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ประชากรที่สุ่มได้
สารก	ป่าแดด	173	2
	สารก	109	1
	ปากก่อง	120	1
	ช่างเค่ง	177	2
	ป่าข่อย	133	1
	ปากก่อง	141	1
	สันกับตอง	133	1
	ตันคั้ง	105	1
	หนองป่าสะ	145	1
ชมภู	พญาชมภู	133	1
	สุพรรณ	150	1
	ท่าदनกวาว	161	2
	ริมกวาง	149	1
	บุปผาราม	90	1
	แม่สะราบ	140	1
	ศรีดอนมูล	86	1
	ร่มป่าตอง	62	1

ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ประชากรที่สุ่มได้
ไชยสถาน	ต้นโชคหลวง	53	1
	ศรีสองเมือง	54	1
	ศรีบุญเรือง	10	1
	นันทาราม	150	1
	อุโบสถ	105	1
	โพธิมงคล	75	1
	เชียงขวาง	56	1
ข้าวมุง	ป่าเคื่อ	130	1
	สันทรายก้อม	87	1
	ป่าเหมือด	86	1
	ทามะโฮ	125	1
	ข้าวมุง	95	1
	ห้วยดง	105	1
	ห้วยดง	103	1
	ไร่ดง	170	2
	เคื่องกเหนือ	96	1
	เคื่องกใต้	153	2
หนองแฝก	หนองสีแจ่ง	160	2
	สันป่าสัก	187	2
	หนองแฝก	92	1
	หนองแฝก	19	2
	หนองแฝก	87	1
	กุแดง	108	1
	กุแดง	105	1
	หนองสีแจ่ง	150	1
	หนองผึ่งเหนือ	69	1
	เชียงแสน	79	1
หนองผึ่ง	ดอนจัน	130	1

ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ประชากรที่สูมได้
ท่ากว้าง	หนองผึ่งใต้	150	1
	ป่าเคโยง	91	1
	กองทราย	110	1
	ป่าเก็ดถี่	120	1
	สันค้อ	74	1
	ห้วยหลิม	80	1
	หนองโป่ง	102	1
	แคว	148	1
	แควร้องเคือ	145	1
	ในแคว	100	1
ดอนแก้ว	ท่ากว้าง	110	1
	แควดุ่น	110	1
	คำหนักเหนือ	77	1
	คำหนักใต้	50	1
	สันตันกอก	147	1
	ดอนแก้ว	52	1
	ดอนแก้ว	150	1
	น้ำใจ	150	1
	สันกลาง	96	1
	เจดีย์เหลี่ยม	125	1
ท่าวังตาล	ป่าเปอะ	135	1
	บ้านกลาง	80	1
	ป่ากล้วย	90	1
	ป่าจิว	75	1
	ป่าเต้า	95	1
	บวกหัวช้าง	80	1
	บวกครกเหนือ	75	1
	บวกครกใต้	90	1

ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ประชากรที่สูมได้
สันทราย	สันป่ากวาว	70	1
	ช้างค้ำ	65	1
	หางแคว	95	1
	สันทรายลุ่มช้าง	140	1
	ป่าสา	151	1
	สองแคว	184	2
	ต้นผึ้งศรีดอนไชย	128	1
	ท่ามะขาม	70	1
	หนองแขน	92	1
	ปิงหลวง	122	1
	ปิงน้อย	92	1
	ปากคลอง	77	1
	สันมหาวงศ์	82	1
	ร่องปูหม่น	84	1
ป่าบง	ไชยสถาน	87	1
	ร่องดอนชัย	59	1
	ศรีคำชมภู	96	1
	ป่าบงหลวง	93	1
	เทพาราม	65	1
	สุพรรณ	78	1
รวม		10,160	102

ตัวแปรและการวัด (Variable and Measurement)

อายุ วัดจากจำนวนปีที่เกิดมาของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล

ระดับการศึกษา เป็นการวัดคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันต่าง ๆ ทั้งของรัฐหรือเอกชน

สถานภาพการสมรส วัดจากสภาพการอยู่เป็นโสดแต่งงาน หย่าร้าง หรือหม้ายของผู้ให้ข้อมูล

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทำการวัดจำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันกับครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล และมีรายชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ให้ข้อมูล

สภาพการถือครองที่ดิน วัดจากลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เป็นที่ของตนเองทั้งหมด เช่าทั้งหมด คนอื่นให้ทำเปล่า หรือเป็นการถือครองหลายอย่างรวมกัน

อาชีพหลัก วัดจากการประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว และยังประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบัน

อาชีพรอง วัดจากการประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูล ที่นอกเหนือไปจากการประกอบอาชีพหลัก เพื่อมีรายได้เสริม

รายได้ วัดจากรายได้ของครอบครัวที่ได้จากการทำการเกษตรและนอกภาคเกษตร ที่เป็นเงินสดทั้งหมดในรอบปี พ.ศ. 2540

ทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการวัดถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลในการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมตามฤดูกาลที่สุด กลุ่มค่า

ที่สุด ในระยะเวลายาวนานที่สุดและสั้นเปลี่ยนน้อยที่สุด สำหรับการวัดทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้น ผู้วิจัยสร้างข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและแต่ละข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า "เห็นด้วย" หรือ "ไม่เห็นด้วย" และกำหนดคะแนนให้ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า "เห็นด้วย" มีคะแนนเท่ากับ 1 ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ ตอบว่า "ไม่เห็นด้วย" มีคะแนนเท่ากับ 0 จากนั้นนำคะแนนจากคำตอบในแต่ละรายข้อของแต่ละ คนมารวมกันเป็นคะแนนทัศนคติ หากผู้ให้ข้อมูลมีคะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 2 คะแนน เป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่า 2 คะแนน จัดว่าเป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท เป็นการวัดถึงการกระทำหรือ การดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทุกๆ ประเภทในขณะเดียวกัน ใน 12 วิธีการ คือการสำรวจตรวจหา การป้องกัน การลดอัตรา ความเสื่อม การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา การปรับปรุงคุณภาพ การนำมาทด แทนกันการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การถนอม การบูรณะ การปรับปรุงให้ของเดิมมี ประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น และการหาประโยชน์จากสิ่งของ ได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย สำหรับวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลวัดได้จาก การยืนยันการกระทำ ตามข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในขอบเขตของวิธีการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติทั้ง 12 วิธี ว่า ""ปฏิบัติ"หรือ"ไม่ปฏิบัติ" และได้กำหนดคะแนนให้กับคำตอบที่ผู้ให้ ข้อมูลเลือกตอบในแต่ละข้อความ ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า "ปฏิบัติ" มีคะแนนเท่ากับ 1 สำหรับ คำตอบ "ไม่ปฏิบัติ" มีคะแนนเท่ากับ 0 จากนั้นนำคะแนนแต่ละคำตอบของแต่ละรายข้อ ความของแต่ละคนในแต่ละวิธีการ จัดการมารวมกันเป็นคะแนนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในแต่ละวิธีการจัดการ หากผู้ให้ข้อมูลมีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน หรือมากกว่าจัดว่าเป็นบุคคล ที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนั้นอย่างเหมาะสม ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีคะแนนต่ำ กว่า 2 คะแนน จัดว่าเป็นบุคคลที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนั้นอย่างไม่เหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้มีทั้งคำถาม ปลายเปิด (open ended question) และคำถามปลายปิด (close ended question) โดยในแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอน 1 เพื่อรวบรวมเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ตอน 2 เพื่อรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ

ตอน 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

การทดสอบเครื่องมือ (Pretesting of the Instrument)

1. การทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากแนวทางในการตรวจเอกสาร จากนั้น ได้นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบ และแก้ไขปรับแบบสัมภาษณ์ ตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาเสนอแนะ

2. การทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับสตรีชนบทที่อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย แต่มิได้ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย และได้แก้ไขปรับปรุง ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน และมีความเข้าใจตรงกัน ระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูล

(Data Gathering)

วิธีการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ กระทำโดยการสัมภาษณ์สตรีชนบท ที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี อาศัยอยู่นอกเขตสุขภาพอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 102 ตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัย ทำหนังสือในนามบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงสำนักงานเกษตรอำเภอสารภี และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานงานโดยตรงกับเกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่เก็บข้อมูล เพื่อแจ้งความประสงค์และเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีสัมภาษณ์ ตามท้องที่ที่กำหนดไว้
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

1. สถิติบรรยาย (descriptive statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ซึ่งได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพรรณาสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล ทักษะคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท
2. สถิติ chisquare test ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอันเนื่องมาจากความแตกต่างในทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 11 เดือน คือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2540 ถึง
เดือนกันยายน 2541

กองหอสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ (RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลจากสตรีชนบทที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ที่อาศัยอยู่นอกเขตสุขาภิบาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 102 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยายและความเรียงเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ตอน 2 ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตอน 3 พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

ตอน 4 ความแตกต่างระหว่างทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กับพฤติกรรมการปฏิบัติของสตรีชนบทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท

ลักษณะส่วนบุคคล

อายุ

ผลการวิจัยในตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 60 ปี และน้อยที่สุด 20 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.10 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 33.34 มีอายุ อยู่ในช่วง 31-40 ปี และร้อยละ 11.76 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี สำหรับอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ 42 ปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.59

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่จัดอยู่ในกลุ่มมัชฌิมวัย (41-60 ปี) ผู้ใหญ่ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ได้ผ่านความเจริญเติบโตมาแล้ว นับได้ว่าเป็นช่วงของการคงที่ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างจะมั่นคงเป็นหลักเป็นฐานดีแล้ว แต่จะมากไปด้วยประสบการณ์ ทั้งพร้อมที่จะทำงานในรูปบริการทางสังคมเพิ่มขึ้น (สุนิสา ทนผล, 2540: 34)

สถานภาพการสมรส

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 86.28 สมรสแล้ว ร้อยละ 7.84 เป็นโสด และร้อยละ 2.94 เท่ากันที่ระบุว่าหย่าร้างและเป็นหม้าย (ตารางที่ 1)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเป็นผู้ที่สมรสแล้ว ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูง และ จิรพรรณ พินิติกุล (2535: 25) ยังกล่าวว่า การสมรสแล้วเป็นตัวแทนที่สำคัญที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยในตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.55) จบประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 12.75 จบประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 6.86 จบสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 และร้อยละ 3.92 เท่ากันระบุว่าไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่เคยเข้าเรียน

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น นับได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาภาคบังคับในสมัยก่อนกำหนดให้ประชาชนมีอายุถึงเกณฑ์เข้าเรียนตามกฎหมายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (รัฐภากรณ์ แก้วสนิท, 2529: 216) ประกอบกับวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยที่ยังเห็นความสำคัญของลูกชายมากกว่าลูกผู้หญิง โดยคิดว่าผู้ชายจะต้องเจริญเติบโตไปเป็นหลักของครอบครัวจึงส่งเสริมให้ลูกชายมีโอกาสได้เรียน ส่วนลูกผู้หญิงนั้น "ถึงเรียนสูงไปก็ไปกวาเปด" จึงไม่มีประโยชน์ให้เรียนสูง ผู้หญิงที่อยู่ข้างหลังจึงจำเป็นต้องเข้าจัดการงานด้านการเกษตร การหาอยู่หากินให้แก่ครอบครัว รวมทั้งการค้าขายด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 182)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
อายุ		
20 - 30 ปี	10	9.80
31 - 40 ปี	34	33.34
41 - 50 ปี	46	45.10
51 - 60 ปี	12	11.76
$\bar{X} = 41.71$	SD = 8.59	Range = 20-60
สถานภาพการสมรส		
โสด	8	7.84
สมรส	88	86.28
หย่าร้าง	3	2.94
หม้าย	3	2.94
ระดับการศึกษา		
ไม่เคยเข้าเรียน	4	3.92
ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4	4	3.92
จบประถมศึกษาปีที่ 4	74	72.55
จบประถมศึกษาปีที่ 6	13	12.75
จบสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	7	6.86

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

อาชีพหลัก

ผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.08 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 22.55 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 16.67 ประกอบอาชีพรับจ้าง

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2528: 29) ได้กล่าวสนับสนุนถึงอาชีพโดยทั่ว ๆ ไปของสังคมชนบทว่าเป็นสังคมที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และทำสวน

อาชีพรอง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) ระบุว่ามีการเสริมรายได้ และร้อยละ 39.22 รายงานว่าไม่มีอาชีพรองเสริมรายได้ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่ามีการเสริมรายได้นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.61 กล่าวว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 32.26 รายงานว่าประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง (ตารางที่ 2)

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอาชีพรองเสริมรายได้ ซึ่งได้แก่อาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง เป็นที่น่าสังเกตว่าอาชีพเกษตรกรรมกลายเป็นอาชีพรองเสริมรายได้ของสตรีชนบทส่วนใหญ่แล้ว อันเนื่องมาจากทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตรลดน้อยและเสื่อมสภาพไป สตรีชนบทจึงเริ่มหันตัวเองออกจากอาชีพเกษตรกรรมเพื่อความอยู่รอด โดยไปรับจ้างค้าขายหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่จะสามารถทำได้ในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2540: 148) ที่ระบุเกี่ยวกับประเด็นสตรีกับเศรษฐกิจว่า สตรีมีส่วนสำคัญในกำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และออกทำงานนอกบ้านมากขึ้นเกือบทุกหนทุกแห่ง รายได้ของสตรีกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้นต่อครอบครัวทุกประเภท

รายได้

ผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่า รายได้ของครอบครัวผู้ให้ข้อมูลในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนสูงสุด 200,000 บาท และจำนวนต่ำสุด 8,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 43,294 บาท และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 36,145.36 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 41.18) มีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 38.23 มีรายได้ในช่วง 30,001-60,000 บาท และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 9.80 มีรายได้ 90,001 บาท และมากกว่า

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ครอบครัวของสตรีชนบทส่วนมากยังมีฐานะยากจน เพราะมีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยไม่มากนัก เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อหัวตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ที่กำหนดไว้ถึง 71,000 บาท (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ไม้ระบุปีที่พิมพ์: 26)

สภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดินของสตรีชนบทหมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินที่อาจเป็นที่ดินของตนเองหรือเช่าที่ดินของผู้อื่น ผลการวิจัยในตารางที่ 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.41) ระบุว่า มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.75 รายงานว่าทำฟรีในพื้นที่ผู้อื่น

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่ง สันธุ์ สโรบล (2531: 22) ได้ระบุไว้ว่า การมีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองนั้น จะมีผลต่อแรงจูงใจในการอนุรักษ์ดิน และน้ำ ของเกษตรกร

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 10 คน น้อยที่สุด 1 คน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.33 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.69) ระบุว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 21.57 รายงานว่ามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน (ตารางที่ 2)

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ซึ่งถือว่าเป็นครอบครัวขนาดที่เหมาะสมตามแนวทางของรัฐบาล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544 (ไม่ระบุปีที่พิมพ์: 15-16) ที่ได้ส่งเสริมให้ประเทศไทยมีจำนวนและโครงสร้างประชากรในขนาดที่เหมาะสม มีการเร่งรัดส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้มีการวางแผนครอบครัว พร้อมทั้งตระหนักถึงประโยชน์ของการมีครอบครัวขนาดที่เหมาะสมด้วย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน(n=102)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	47	46.08
ค้าขาย	23	22.55
รับจ้าง	17	16.67
อื่น ๆ	15	14.70
อาชีพรอง		
มี	62	60.78
ไม่มี	40	39.22
ลักษณะของอาชีพรอง		
เกษตรกรรวม	32	51.61
ค้าขาย	3	4.84
รับจ้าง	20	32.26
อื่น ๆ	7	11.29

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน(n=102)	ร้อยละ
รายได้		
10,000 บาทและน้อยกว่า	8	7.84
10,001-30,000 บาท	42	41.18
30,001-60,000 บาท	39	38.23
60,001-90,000 บาท	2	1.96
90,001 บาทขึ้นไป	11	10.78
$\bar{X} = 43294.1176$	SD = 36145.36 R = 8,000-200,000	
สภาพการถือครองที่ดิน		
เป็นของตนเองทั้งหมด	81	79.41
เป็นของตนเองและเช่าบางส่วน	5	4.90
เป็นของตนเองและทำฟรีในพื้นที่ผู้อื่น	3	2.94
ทำฟรีในพื้นที่ผู้อื่นทั้งหมด	13	12.75
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-2 คน	9	8.82
3-4 คน	67	65.69
5-6 คน	22	21.57
มากกว่า 6 คน	4	3.92
$\bar{X} = 3.94$	SD = 1.33	R = 1-10

ตอน 2 ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นการศึกษาถึงความรู้สึนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลในการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 5 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดิน และทรัพยากรแร่ธาตุ ดังรายละเอียดของแต่ละประเภทต่อไปนี้

2.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ผลการวิจัยในตารางที่ 3 เกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรน้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เห็นด้วยกับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 3 แนวทาง ได้แก่ "ควรทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่เก็บขยะหรือหลุมฝัง แทนที่จะทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง" "ควรสร้างท่อระบายน้ำโสโครกลงในหลุมที่ขุดไว้ แทนที่จะระบายลงในแม่น้ำลำคลอง" และ "ควรปิดกั้นน้ำให้สนิทเมื่อไม่ต้องการใช้น้ำ" รองลงมาร้อยละ 99.02 เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเรื่อง "ควรนำภาชนะที่ใส่ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชไปล้างในที่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง" แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.08 ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเรื่อง "ควรนำน้ำที่ใช้ซักผ้าไปถูบ้านและรดต้นไม้ต่อ"

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเห็นด้วยกับแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะในเรื่องการไม่ทิ้งขยะมูลฝอยและน้ำโสโครกลงในแม่น้ำลำคลอง รวมทั้งการปิดกั้นน้ำให้สนิทเมื่อไม่ต้องการใช้น้ำ และไม่ล้างภาชนะที่ใส่ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชในแม่น้ำลำคลอง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ อันจะส่งผลดีต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรน้ำ

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขยะมูลฝอยควรทิ้งลงในที่เก็บขยะหรือหลุมฝังแทนที่จะทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง	102	100.00	-	-
2. ควรนำภาชนะที่ใส่อาหารมาแมลงศัตรูพืชไปล้างในที่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง	101	99.02	1	0.98
3. ควรสร้างท่อระบายน้ำโสโครกลงในหลุมที่ขุดไว้แทนที่จะระบายลงในแม่น้ำลำคลอง	102	100.00	-	-
4. ควรปิดก๊อกน้ำให้สนิทเมื่อไม่ต้องการใช้น้ำ	102	100.00	-	-
5. ควรนำน้ำที่ใช้ซักผ้าไปถูบ้านและรดต้นไม้	55	53.92	47	46.08
ค.อ				

2.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ

ผลการวิจัยในตารางที่ 4 เกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เห็นด้วยกับแนวทางที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ 3 แนวทาง ได้แก่ "ถ้าจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์ที่ไม่มีกระแสไฟฟ้า" "ควรเลือกรับประทานสัตว์น้ำชนิดที่ไม่มีสารพิษตกค้าง" และ "ควรรักษาชีวิตของสัตว์น้ำโดยไม่ทิ้งสารเคมีทุกชนิดลงในแม่น้ำลำคลอง" รองลงมา ร้อยละ 95.10 เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำในเรื่อง "การจับสัตว์น้ำควรจับในช่วงที่สัตว์ไม่มีการวางไข่" และ ร้อยละ 89.61 เห็นด้วยในเรื่อง "เมื่อจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่มีตาข่ายไม่ถี่จนเกินไป"

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นด้วยกับแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ โดยเฉพาะในเรื่องการไม่ใช้อุปกรณ์ที่มีกระแสไฟฟ้าในการจับสัตว์น้ำ การเลือกรับประทานสัตว์น้ำชนิดที่ไม่มีการสงวนพันธุ์ไว้ และการไม่ทิ้งสารเคมีลงในแม่น้ำลำคลองเพื่อรักษาชีวิตของสัตว์น้ำ รวมทั้งควรจับสัตว์น้ำในช่วงที่ไม่มีการวางไข่ และใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่มีตาข่ายไม่ถี่จนเกินไปด้วย จากผลการวิจัยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสัตว์น้ำ	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เมื่อจับสัตว์น้ำควรจับในช่วงที่สัตว์น้ำไม่มีการวางไข่	97	95.10	5	4.90
2. เมื่อจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่มีตาข่ายไม่ถี่จนเกินไป	71	69.61	31	30.39
3. ถ้าจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์ที่ไม่มีกระแสไฟฟ้า	102	100.00	—	—
4. ควรเลือกรับประทานสัตว์น้ำชนิดที่ไม่มีการสงวนพันธุ์ไว้	102	100.00	—	—
5. ควรรักษาชีวิตของสัตว์น้ำโดยไม่ทิ้งสารเคมีทุกชนิดลงในแม่น้ำลำคลอง	102	100.00	—	—

2.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ผลการวิจัยในตารางที่ 5 เกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภททรัพยากรป่าไม้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเรื่อง "การนำเปลือกไม้มาทำเป็นสีย้อมผ้าควรตากเอาเฉพาะเปลือกแล้วปล่อยให้ต้นไม้เจริญเติบโตต่อไปไม่ต้องตัดต้นไม้ทิ้ง" รองลงมาผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 99.02 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้มีพื้นที่ป่าในอนาคต" ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.29 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรเลือกใช้แก๊สในการหุงต้มแทนการใช้ฟืนหรือถ่าน" แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 68.63 ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเรื่อง "การปลูกสร้างบ้านเรือนควรเลือกใช้วัสดุชนิดอื่น ๆ มากกว่าวัสดุที่มาจากไม้" และร้อยละ 59.80 ไม่เห็นด้วยในเรื่อง "ควรหลีกเลี่ยงการใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง"

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อันได้แก่ การใช้แก๊สหุงต้มแทนการใช้ถ่าน การตากเอาเฉพาะเปลือกไม้มาทำเป็นสีย้อมผ้าไม่ต้องตัดต้นไม้ทิ้ง และการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้มีพื้นที่ป่าในอนาคต แต่มีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเด็น ควรหลีกเลี่ยงการปลูกสร้างบ้านเรือนและการใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่าบ้านที่ไม้สร้างหรือเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้เนื้อแข็งจะคงทนถาวรและสวยกว่าวัสดุชนิดอื่นนั่นเอง ซึ่งก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทรัพยากรป่าไม้ได้ลดจำนวนลงแต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่พอจะกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรป่าไม้

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ในการปลูกสร้างบ้านเรือนควรเลือกใช้วัสดุชนิดอื่น ๆ มากกว่าใช้วัสดุที่มาจากไม้	32	31.37	70	68.63
2. ควรหลีกเลี่ยงการใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง	41	40.20	61	59.80
3. ควรปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้มีพื้นที่ป่าไม้ในอนาคต	101	99.02	1	0.98
4. การนำเปลือกไม้มาทำเป็นสีย้อมผ้าควรจากเอาเฉพาะเปลือกแล้วปล่อยให้ต้นไม้เจริญเติบโตต่อไปไม่ต้องตัดต้นไม้ทิ้ง	102	100.00	-	-
5. ควรเลือกใช้แก๊สในการหุงต้มแทนการใช้ฟืนหรือถ่าน	87	85.29	15	14.71

2.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

ผลการวิจัยในตารางที่ 6 เกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรดิน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เห็นด้วยกับวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรดินในเรื่อง "ควรใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสด พรวนดิน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใส่เพาะปลูก" รองลงมาร้อยละ 99.02 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรแบ่งการใช้ที่ดินให้เหมาะสม

ว่าบริเวณโคไข่เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และเป็นที่อยู่อาศัย" ร้อยละ 98.04 เห็นด้วยในเรื่อง "หลังจากหมดฤดูทำนาแล้วควรปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อช่วยบำรุงดิน" ร้อยละ 92.16 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรหลีกเลี่ยงการเผาเศษพืชและวัชพืชหลังเก็บเกี่ยวแล้ว" และร้อยละ 78.43 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรลดหรือหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีในการทำการเกษตร"

ผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นด้วยกับแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ไม่ว่าจะเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และสารเคมีในการทำการเกษตร การปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อช่วยบำรุงดิน การแบ่งการใช้ที่ดินให้เหมาะสมว่าบริเวณโคไข่เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และเป็นที่อยู่อาศัย เพื่อให้สมดุลกัน และการใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสดพร้อมทั้งพรวนดินเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินที่โคไข่เพาะปลูกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน และจะมีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมต่อไป

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรดิน

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรลดหรือหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีในการทำการเกษตร	80	78.43	22	21.57
2. หลังจากหมดฤดูทำนาแล้วควรปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อช่วยบำรุงดิน	100	98.04	2	1.96
3. ควรแบ่งการใช้ดินให้เหมาะสมว่าบริเวณโคไข่เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และเป็นที่อยู่อาศัย	101	99.02	1	0.98

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. ควรหลีกเลี่ยงการเผาเศษพืชและวัชพืชหลังการเก็บเกี่ยวแล้ว	94	92.16	8	7.84
5. ควรใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสด พรวนดิน เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้เพาะปลูก	102	100.00	-	-

2.5 การอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ

ผลการวิจัยในตารางที่ 7 เกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภททรัพยากรแร่ธาตุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เห็นด้วยกับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ 2 แนวทาง ได้แก่ "ควรปิดแก๊สให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังจากประกอบอาหารแล้ว" และ "ควรเลือกใช้ตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC" รองลงมาร้อยละ 99.02 เห็นด้วยในเรื่อง "ในการเลือกซื้อหลอดไฟฟ้าควรเลือกซื้อหลอดประหยัดไฟ ถึงแม้ว่าราคาสูงกว่าหลอดธรรมดาก็ตาม" ร้อยละ 96.08 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรหลีกเลี่ยงการใช้ของใช้ที่บรรจุในขวดสเปรย์" และร้อยละ 89.61 เห็นด้วยในเรื่อง "ควรใช้ภาชนะที่ทำจากวัสดุอื่นแทนภาชนะที่ทำจากเงินหรืออลูมิเนียม"

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นด้วยกับแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ โดยเฉพาะในเรื่อง การปิดแก๊สให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังจากประกอบอาหารแล้ว การเลือกใช้ตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC การเลือกซื้อหลอดไฟฟ้าแบบประหยัดไฟ ถึงแม้ว่าราคาสูงกว่าแบบธรรมดา การหลีกเลี่ยงการใช้ของใช้ที่บรรจุในขวดสเปรย์ ส่วนในเรื่องการใช้ภาชนะที่ทำจากวัสดุอื่นแทนภาชนะที่ทำจากเงินหรืออลูมิเนียม อาจจะมีผู้ให้ข้อมูลไม่เห็นด้วยบ้าง แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุดังกล่าว ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรแร่ธาตุ

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุ	ทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรใช้ภาชนะที่ทำจากวัสดุอื่นแทนภาชนะที่ทำจากเงินหรืออลูมิเนียม	71	69.61	31	30.39
2. ควรปิดแก๊สให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังจากประกอบอาหารแล้ว	102	100.00	-	-
3. ควรหลีกเลี่ยงการใช้ของใช้ที่บรรจุในขวดสเปรย์	98	96.08	4	3.92
4. ในการเลือกซื้อหลอดไฟฟ้าควรเลือกซื้อหลอดประหยัดไฟถึงแม้ว่าราคาสูงกว่าหลอดธรรมดาก็ตาม	101	99.02	1	0.98
5. ควรเลือกใช้ตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC	102	100.00	-	-

ตอน 3 พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทเป็นการศึกษาถึงการกระทำหรือการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทในขณะเดียวกัน ในการวิจัยครั้งนี้ได้คำนึงถึงการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 12 วิธีการ ได้แก่ การสำรวจตรวจหา การป้องกัน การลดอัตราความเสื่อม การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา การปรับปรุงคุณภาพ การนำมา

ทดแทนกัน การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การถนอม การบูรณะ การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น และการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือลงทุนน้อย ดังรายละเอียดตามรายวิธีการต่อไปนี้

3.1 วิธีการสำรวจตรวจหา

การสำรวจตรวจหา (exploration) เป็นการสำรวจตรวจหาสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การแสวงหาพืชพันธุ์ใหม่ การแสวงหาแหล่งแร่ธาตุ แหล่งน้ำ และวิธีการปรับปรุงดิน เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การสังเกตความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เพาะปลูก

ผลการวิจัยในตารางที่ 8 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการสำรวจตรวจหา ประเด็นการสังเกตความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เพาะปลูก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 81.37) ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 18.63 ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 59.04 รายงานว่า ได้จากลักษณะของดินในเรื่องความแข็งแรงกระด้างหรือร่วนซุย และความเข้มของสีดิน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.96 กล่าวว่า จากการเจริญเติบโตของพืชซึ่งสามารถแสดงความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของดิน

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.16) ระบุเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ได้ปรับปรุงคุณภาพดินสม่ำเสมอ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 36.84 รายงานว่า ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

(2) การไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำถึงวิธีการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก

ผลการวิจัยในตารางที่ 8 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการสำรวจตรวจหา ประเด็นการไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำถึงวิธีการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.76) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.24 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.28 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติว่าได้ไปขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 48.72 ยืนยันว่าไปขอคำแนะนำจากเจ้าพนักงานเกษตร

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปรับปรุงดินและสามารถปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.67) ระบุเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ มีความรู้ในเรื่องการปรับปรุงดิน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 กล่าวว่า ไม่ทราบจะไปพบและขอคำแนะนำจากใคร

(3) การแสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่น (นอกเหนือจากที่เคยใช้เป็นประจำ) มาใช้ในการอุปโภค บริโภค

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการสำรวจตรวจหาประเด็นการแสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่น (นอกเหนือจากที่เคยใช้เป็นประจำ) มาใช้ในการอุปโภค บริโภค (ตารางที่ 8) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.76) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.24 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 94.87) รายงานว่าได้แสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่นด้วยการซื้อน้ำจากผู้จำหน่าย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 5.13 ระบุว่า ได้อาศัยการขุดเจาะน้ำบาดาล

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.15 รายงานว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 41.03 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.82 ระบุว่า ผู้จำหน่ายน้ำเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่ามีความสะดวกในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า น้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคอยู่มีเพียงพอไม่เคี้ยวขาดแคลน

(4) การไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกพืชพันธุ์ หรือ สัตว์พันธุ์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกาปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นการไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกพืชพันธุ์ หรือสัตว์พันธุ์ (ตารางที่ 8) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.22 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.50 ได้รายงานถึงวิธีการปฏิบัติว่า ขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.00 ระบุว่า ไปพบเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อขอคำแนะนำ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.50 กล่าวว่า ขอคำแนะนำจากตัวแทนจำหน่ายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เกิดความรู้ในเรื่องลักษณะของพืชและสัตว์พันธุ์ รวมทั้งสามารถเลือกพืชพันธุ์ มาปลูกและสัตว์พันธุ์มาเลี้ยงได้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 82.26) ระบุเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ มีประสบการณ์ในการเลือกพืชพันธุ์และสัตว์พันธุ์อยู่แล้ว และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 17.78 กล่าวว่า ไม่ทราบจะไปพบและขอคำแนะนำจากใคร

พฤติกรรมกาปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการสำรวจตรวจหา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีการสำรวจตรวจหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำถึงวิธีการ

ปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก และการเลือกพืชพันธุ์ดีหรือสัตว์พันธุ์ดี รวมทั้งการแสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยใช้เป็นประจํามาใช้ในการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อาศัยประสบการณ์เดิมของตนเองในการปรับปรุงดิน และคัดเลือกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อีกทั้งในพื้นที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี จึงเป็นสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูลไม่มีการแสวงหาแหล่งน้ำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการสำรวจตรวจหา

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการสำรวจตรวจหา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การสังเกตความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เพาะปลูก		
ไม่ปฏิบัติ	19	18.63
ปฏิบัติ	83	81.37
วิธีการปฏิบัติ		
- ดูจากลักษณะของดิน	49	59.04
- ดูจากการเจริญเติบโตของพืช	34	40.96
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	83	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของดิน	83	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ปรับปรุงคุณภาพของดินสม่ำเสมอ	12	63.16
- ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก	7	36.84

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการสำรวจตรวจหา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(2) การไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำถึงวิธีการ ปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก		
ไม่ปฏิบัติ	63	61.76
ปฏิบัติ	39	38.24
วิธีการปฏิบัติ		
- ไปขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน	20	51.28
- ไปขอคำแนะนำจากเจ้าพนักงานเกษตร	19	48.72
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	39	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปรับปรุงดิน และสามารถปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับ การเพาะปลูก	39	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- มีความรู้ในเรื่องการปรับปรุงดิน	42	66.67
- ไม่ทราบว่าจะไปพบและขอคำแนะนำจากใคร	21	33.33
(3) การแสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่น (นอกเหนือจากที่เคย ใช้เป็นประจำ) มาใช้ในการอุปโภค บริโภค		
ไม่ปฏิบัติ	63	61.76
ปฏิบัติ	39	38.24

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการสำรวจตรวจหา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- ชื่อน้ำจากผู้จำหน่าย	37	94.87
- ขุดเจาะน้ำบาดาล	2	5.13
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	18	46.15
- ผู้จำหน่ายน้ำ	5	12.82
- ไม่มีผู้แนะนำ	16	41.03
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีน้ำสะอาดในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ	39	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- น้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคอยู่มีเพียงพอไม่เคยขาดแคลน	63	100.00
(4) การไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกพืชพันธุ์หรือสัตว์พันธุ์ดี		
ไม่ปฏิบัติ	62	60.78
ปฏิบัติ	40	39.22
วิธีการปฏิบัติ		
- ขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน	23	57.50
- ไปพบเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อขอคำแนะนำ	12	30.00
- ขอคำแนะนำจากตัวแทนจำหน่ายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์	5	12.50
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	40	100.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการสำรวจตรวจหา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- เกิดความรู้ในเรื่องลักษณะของพืชและสัตว์ พันธุ์ดีและสามารถเลือกพืชพันธุ์ดีมาปลูกและ สัตว์พันธุ์ดีมาเลี้ยงได้	40	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- มีประสบการณ์ในการเลือกพืชพันธุ์ดีและสัตว์ พันธุ์ดี	51	82.26
- ไม่ทราบจะไปพบและขอคำแนะนำจากใคร	11	17.78

3.2 วิธีการป้องกัน

การป้องกัน (protection) เมื่อสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เราต้องการนำมาใช้ประโยชน์แล้ว ก็จะต้องมีการป้องกันมิให้ทรัพยากรเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพิษภัย (pollution) เกิดความเสื่อมโทรม (deterioration) เกิดความเสียหาย (spoilage) หรือถูกทำลาย (destruction) มีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) การเลือกปลูกพืชที่ช่วยให้ดินในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์

ผลการวิจัยในตารางที่ 9 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน ประเด็นการเลือกปลูกพืชที่ช่วยให้ดินในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.02) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 0.98 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า เลือกปลูกพืชตระกูลถั่วแซมในบริเวณแปลงปลูกพืชอื่น และปลูกพืชตระกูลถั่วหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ดินในพื้นที่อุดมสมบูรณ์อยู่เสมอไม่เคยเสื่อมคุณภาพ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดที่รายงานว่าเป็น "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.38) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ มีการใส่ปุ๋ยเพื่อให้ดินอุดมสมบูรณ์ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.62 ยืนยันว่า ต้องเลือกปลูกพืชตามความต้องการของตลาด

(2) การเลือกใช้ปุ๋ยที่ไม่มีผลตกค้างทำลายสภาพดินในพื้นที่

ผลการวิจัยในตารางที่ 9 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน ประเด็นการเลือกใช้ปุ๋ยที่ไม่มีผลตกค้างทำลายสภาพดินในพื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.22 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าเป็น "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.00) กล่าวว่า เลือกใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.00 ยืนยันว่า เลือกใช้ปุ๋ยหมักในการเพาะปลูก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 55.00 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 27.50 กล่าวว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 17.50 ระบุว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ดินในพื้นที่มีคุณภาพดีอยู่เสมอ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่าเป็น "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ต้องเลือกใช้ปุ๋ยที่ช่วยให้พืชเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และให้ผลผลิตดีซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปุ๋ยวิทยาศาสตร์

(3) การลดการใช้ยาฆ่าแมลงศัตรูพืช ที่จะมีผลตกค้างในผลผลิตและเกิดโทษแก่ผู้บริโภค

ผลการวิจัยในตารางที่ 9 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน ประเด็นการลดการใช้ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชที่จะมีผลตกค้างในผลผลิตและเกิดโทษแก่ผู้บริโภค พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.71) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.29 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุวิธีการปฏิบัติโดยการ งดใช้ยาฆ่าแมลงในพืชบางชนิด

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) ระบุว่า ไม่มีผู้ให้คำแนะนำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.22 กล่าวว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ได้ผลผลิตที่ปลอดสารพิษ เกิดผลดีกับสุขภาพ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่ "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตไม่สามารถจำหน่ายได้เนื่องจากศัตรูพืช

(4) การจัดทำสำหรับระบายน้ำโสโครก

ผลการวิจัยในตารางที่ 9 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน ประเด็นการจัดทำสำหรับระบายน้ำโสโครก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 55.88 ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.12 ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.95) มีวิธีการจัดทำสำหรับระบายน้ำโสโครกโดยการขุดดินเป็นร่องยาวเพื่อระบายน้ำจากบริเวณที่ใช้น้ำไปยังสวนลำไย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 21.05 รายงานว่า ได้ขุดหลุมเช่นเดียวกับหลุมส้วมเพื่อระบายน้ำโสโครกลงไปให้ซึมอยู่ในหลุมนั้น

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีน้ำโสโครกขังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในบริเวณบ้าน และน้ำที่ระบายไปยังช่วยให้ดินในพื้นที่นั้นชุ่มชื้นด้วย

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ใช้น้ำชำระล้างประจำวันในปริมาณที่ไม่มาก เมื่อใช้แล้วก็รดต้นไม้บริเวณใกล้เคียงจึงไม่มีน้ำขังเป็นน้ำโสโครกในบริเวณบ้าน

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการป้องกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้วิธีการป้องกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกปลูกพืช และการเลือกไขปุ๋ยที่จะทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ไม่มีผลตกค้างทำลายสภาพดิน รวมถึงการลดการใช้ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชที่จะมีผลตกค้างในผลผลิตและเกิดโทษแก่ผู้บริโภคด้วย เหตุผลก็เนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลทำการผลิตทางการเกษตรโดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นอันดับแรก ได้พยายามทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตเร็วและเพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงมีการเลือกไขปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อบำรุงดินอยู่เสมอ และใช้ยาฆ่าแมลงในปริมาณที่เพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการป้องกัน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการป้องกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การเลือกปลูกพืชที่ช่วยให้อินในพื้นที่มีความ อุดมสมบูรณ์		
ไม่ปฏิบัติ	101	99.02
ปฏิบัติ	1	0.98
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกปลูกพืชตระกูลถั่วแซมในบริเวณแปลง ปลูกพืชอื่น และปลูกพืชตระกูลถั่วหลังฤดู เก็บเกี่ยว	1	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่เกษตร	1	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการป้องกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- มีการไถ่บุญเพื่อให้ดินอุดมสมบูรณ์	63	62.38
- ต้องเลือกปลูกพืชตามความต้องการของตลาด	38	37.62
(2) การเลือกไถ่บุญที่ไม่มีผลตกค้างทำลายสภาพดินใน พื้นที่		
ไม่ปฏิบัติ	62	60.78
ปฏิบัติ	40	39.22
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกไถ่บุญมูลสัตว์	28	70.00
- เลือกไถ่บุญหมัก	12	30.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	11	27.50
- เจ้าหน้าที่เกษตร	7	17.50
- ไม่มีผู้แนะนำ	22	55.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ดินในพื้นที่มีคุณภาพดี	40	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ต้องเลือกไถ่บุญที่ช่วยให้พืชเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และให้ผลผลิตดี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ปุ๋ยวิทยาศาสตร์	62	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการป้องกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(3) การลดการไถยามาแมลงศัตรูพืชที่จะมีผลตกค้างใน ผลผลิตและเกิดโทษแก่ผู้บริโภค		
ไม่ปฏิบัติ	66	64.71
ปฏิบัติ	36	35.29
วิธีการปฏิบัติ		
- งดไถยามาแมลงในพืชบางชนิด	36	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	28	77.78
- เจ้าหน้าที่เกษตร	8	22.22
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ได้ผลผลิตที่ปลอดสารพิษ เกิดผลดีกับสุขภาพ	36	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตไม่สามารถจำหน่ายได้	66	100.00
(4) การจัดทำที่สำหรับระบายน้ำโสโครก		
ไม่ปฏิบัติ	45	44.12
ปฏิบัติ	57	55.88
วิธีการปฏิบัติ		
- ขุดดินเป็นร่องยาวจากบริเวณใช้น้ำไปยังสวนลำไย	45	78.95
- ขุดหลุมเช่นเดียวกับหลุมส้วมเพื่อระบายน้ำ โสโครกลงไปให้ซึมอยู่ในหลุม	12	21.05
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	57	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการป้องกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ไม่มีน้ำโสโครกขังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงใน บริเวณบ้าน และน้ำที่ระบายไปยังช่วยให้ดิน ในพื้นที่นั้นชุ่มชื้นด้วย	57	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ใช้น้ำชำระล้างประจำวันไม่มาก เมื่อใช้แล้วก็ รดต้นไม้บริเวณใกล้เคียงจึงไม่มีน้ำขังเป็นน้ำ โสโครก	45	100.00

3.3 วิธีการลดอัตราความเสี่ยง

การลดอัตราความเสี่ยง (elimination of the waste) เป็นการบริโภคให้
ถูกหลักเศรษฐกิจและมีประสิทธิภาพ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้เต็มที่ (fuller use)
ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มปริมาณของทรัพยากรนั้น ๆ ไปในตัว โดยมีรายละเอียดตามประเด็นต่างๆ
ต่อไปนี้

(1) การปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนกันเพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพาะปลูก
ตลอดทั้งปี

ผลการวิจัยในตารางที่ 10 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสี่ยง ประเด็นการปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนกัน
เพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพาะปลูกตลอดทั้งปี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.53)
ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 26.47 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้
ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ปลูกผักชนิดต่าง ๆ หมุนเวียนกันในพื้นที่
ตลอดทั้งปี ชนิดของผักที่ปลูกหมุนเวียนกัน เช่น กระหล่ำดอก ผักกวางตุ้ง มะเขือ พริก หอม
กระเทียม ผักชีหอม ถั่วชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) กล่าวว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.22 ระบุว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ดินในพื้นที่เพาะปลูกมีคุณภาพดีไม่เคยเสื่อมคุณภาพ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 72.00 ระบุเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ คือ ไม่มีพื้นที่เพาะปลูก ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.67 รายงานว่าไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.33 ยืนยันว่าไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับปลูกพืชตลอดทั้งปี

(2) การทำการเกษตรแบบผสมผสานทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่

ผลการวิจัยในตารางที่ 10 เกี่ยวพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสื่อม ประเด็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 86.27) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.73 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.14 ระบุว่า ปลูกไม้ผลร่วมกับผักสวนครัวและเลี้ยงไก่ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.86 กล่าวว่า ปลูกไม้ผล พืชผัก ผักสวนครัว และขุดบ่อเลี้ยงปลา

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.00 กล่าวว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.71 ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.29 รายงานว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า มีรายได้เพิ่มขึ้น

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.14 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่าไม่มีพื้นที่ รองลงมาร้อยละ 23.86 กล่าวว่า ไม่มีความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ร้อยละ 14.77 รายงานว่าไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 10.23 ยืนยันว่าไม่มีน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก

(3) การเลือกใช้ระบบการให้น้ำพืชที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยในตารางที่ 10 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสี่ยง ประเด็นการเลือกใช้ระบบการให้น้ำพืชที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.61) ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.39 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า เลือกให้น้ำพืชผักที่ปลูกในช่วงเย็นของทุกวันวันละ 1 ครั้งเท่านั้น และให้น้ำลำไยเดือนละประมาณ 2 ครั้ง

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ประหยัดน้ำและแรงงานในการให้น้ำพืช

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.29) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า อากาศร้อนมาก พื้นดินแห้งแล้งต้องให้น้ำอย่างเพียงพอวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.71 ระบุว่า ให้น้ำพืชเมื่อมีเวลาว่างไม่ได้กำหนดเวลาที่แน่นอน

(4) การเลือกตัดต้นไม้ตามความจำเป็นและใช้ประโยชน์จากไม้ที่ตัดมาทั้งหมดโดยไม่มีการทิ้ง

ผลการวิจัยในตารางที่ 10 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสี่ยง ประเด็นการเลือกตัดต้นไม้ตามความจำเป็นและใช้ประโยชน์จากไม้ที่ตัดมาทั้งหมดโดยไม่มีการทิ้ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.67 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการเลือกตัดต้นไม้ที่อายุมากให้ผลผลิตน้อย หรือไม่ให้ผลผลิตแล้วมาใช้โดยตัดต้นและกิ่งลำไยเก็บไว้ทำเชื้อเพลิง ส่วนใบลำไยปล่อยให้ทับถมเป็นปุ๋ยแล้วปลูกลำไยต้นใหม่ขึ้นมาทดแทน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) มีรายได้จากผลผลิตลำไยอย่างสม่ำเสมอ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า บริเวณพื้นที่ไม่มีต้นไม้อื่นหรือป่าไม้อื่นนอกจากต้นลำไยที่ปลูก ซึ่งโดยปกติจะไม่ตัดมาใช้

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการลดอัตราความเสื่อม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีการลดอัตราความเสื่อมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในประเด็นต่าง ๆ คือ การปลูกพืชหมุนเวียน การทำการเกษตรแบบผสมผสาน และการเลือกตัดต้นไม้มาใช้ประโยชน์ตามความจำเป็น เหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ใช้วิธีการเหล่านี้ เนื่องจากขาดปัจจัยที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่และน้ำหรือแม้แต่ความรู้ สำหรับการที่ผู้ให้ข้อมูลไม่เลือกตัดต้นไม้มาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าก็เพราะพื้นที่ของอำเภอสารภีไม่มีป่าไม้อื่นอยู่เลย นอกจากต้นลำไยเท่านั้น

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการลดอัตราความเสื่อม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการลดอัตราความเสื่อม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนกัน เพื่อใช้ประโยชน์ จากพื้นที่เพาะปลูกตลอดทั้งปี		
ไม่ปฏิบัติ	75	73.53
ปฏิบัติ	27	26.47
วิธีการปฏิบัติ		
- ปลูกผักชนิดต่าง ๆ หมุนเวียนกันในพื้นที่ ตลอดทั้งปี ชนิดของผักที่ปลูกหมุนเวียนกัน เช่น กระหล่ำดอก ผักกวางตุ้ง มะเขือ พริก หอม กระเทียม ผักชีหอม ถั่วชนิดต่าง ๆ ฯลฯ	27	100.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการลดอัตราความเสื่อม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	21	77.78
- เจ้าหน้าที่เกษตร	6	22.22
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ดินในพื้นที่เพาะปลูกมีคุณภาพดีไม่เคຍเสื่อม คุณภาพ	27	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีพื้นที่เพาะปลูก	54	72.00
- ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม	11	14.67
- ไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับปลูกพืชตลอด ทั้งปี	10	13.33
(2) การทำการเกษตรแบบผสมผสานทั้งปลูกพืชและ เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่		
ไม่ปฏิบัติ	88	86.27
ปฏิบัติ	14	13.73
วิธีการปฏิบัติ		
- ปลูกไม้ผลร่วมกับผักสวนครัวและเลี้ยงไก่	8	57.14
- ปลูกไม้ผล พืชผัก ผักสวนครัว และขุดบ่อ เลี้ยงปลา	6	42.86
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	2	14.29
- เจ้าหน้าที่เกษตร	7	50.00
- ไม่มีผู้ให้คำแนะนำ	5	35.71

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการลดอัตราความเสื่อม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีรายได้เพิ่มขึ้น	14	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีพื้นที่	4	51.14
- ไม่มีความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรแบบผสม	21	23.86
สถานที่		
- ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก	13	14.77
- ไม่มีน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูก	9	10.23
(3) การเลือกใช้ระบบการให้น้ำพืชที่มีประสิทธิภาพ		
ไม่ปฏิบัติ	31	30.39
ปฏิบัติ	71	69.61
วิธีการปฏิบัติ		
- ให้น้ำพืชผักที่ปลูกในช่วงเย็นของทุกวัน วัน	71	100.00
ละ 1 ครั้งเท่านั้น และให้น้ำลำไยเดือนละ		
ประมาณ 2 ครั้ง		
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	71	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดน้ำและแรงงานในการให้น้ำพืช	71	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- อากาศร้อนมาก พื้นดินแห้งแล้งต้องให้น้ำ	19	61.29
อย่างเพียงพอวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น		
- ให้น้ำพืชเมื่อมีเวลาว่างไม่ได้กำหนดเวลาที่	12	38.71
แน่นอน		

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการลดอัตราความเสื่อม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(4) การเลือกตัดต้นไม้ตามความจำเป็นและใช้ประโยชน์ จากไม้ที่ตัดมาทั้งหมดโดยไม่มีการทิ้ง		
ไม่ปฏิบัติ	85	83.33
ปฏิบัติ	17	16.67
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกตัดต้นไม้ที่อายุมากให้ผลผลิตน้อย หรือไม่ให้ผลผลิตแล้วมาใช้โดยตัดต้นและกิ่ง ลำไยเก็บไว้ทำเชื้อเพลิง ส่วนใบลำไยปล่อยให้ ทับถมเป็นปุ๋ยแล้วปลูกลำไยต้นใหม่ขึ้นทดแทน	17	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	17	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีรายได้จากผลผลิตลำไยอย่างสม่ำเสมอ	17	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- บริเวณพื้นที่ไม่มีต้นไม้อื่นๆ นอกจาก ต้นลำไยที่ปลูก ซึ่งโดยปกติจะไม่ตัดมาใช้	85	100.00

3.4 วิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา

การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา (utilization of lower grade material and restoration) เราอาจจะมีทรัพยากรเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด และพบคุณค่าทางทรัพยากรเหล่านั้นมากขึ้น แต่มนุษย์เรานั้นมักจะเลือกใช้แต่ของดี ๆ ใช้แต่ของดีที่สุด

ตลอดเวลาทั้ง ๆ ที่บางครั้งไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ของที่มีคุณภาพสูงอย่างนั้นเลยก็ตาม จึงได้เสนอประเด็นการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมาตามรายละเอียดดังนี้

(1) การใช้ภาชนะบรรจุน้ำ บรรจุอาหารหรือของใช้ในบ้านที่ทำจากพลาสติกแทนอลูมิเนียมและสแตนเลส

ผลการวิจัยในตารางที่ 11 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา ประเด็นการใช้ภาชนะบรรจุน้ำ บรรจุอาหารหรือของใช้ในบ้านที่ทำจากพลาสติกแทนอลูมิเนียมและสแตนเลส พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 59.80 ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.20 ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการซื้อภาชนะส่วนใหญ่ที่ทำจากพลาสติกมาใช้น้ำ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ประหยัดรายจ่ายในการซื้อภาชนะของใช้ในบ้านลง เพราะภาชนะพลาสติกราคาถูกกว่า ภาชนะอลูมิเนียมและสแตนเลสแต่ก็สามารถใช้งานได้เช่นกัน

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.73) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ภาชนะพลาสติกคุณภาพไม่ดีเท่าภาชนะที่ทำจากอลูมิเนียมและสแตนเลส ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.27 กล่าวว่า กลัวสารตกค้างจากพลาสติกจะเข้าไปเจือปนในน้ำ หรืออาหารที่บรรจุในภาชนะพลาสติก

(2) การใช้วัสดุอื่นทดแทนบ้านแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลัก

ผลการวิจัยในตารางที่ 11 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา ประเด็นการใช้วัสดุอื่นทดแทนบ้านแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลัก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.22 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.78 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการใช้วัสดุที่ประดิษฐ์เองจากกระดาษยัน กระดาษี และหลอดดูดในการตกแต่งบ้าน รองลงมาร้อยละ 33.87 รายงานว่า ใช้เชรามิกตกแต่งบ้าน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 19.35 ยืนยันว่า ใช้รูปภาพตกแต่งบ้านแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลัก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.87) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.13 รายงานว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า บ้านมีสีสันทันดูดีขึ้นถึงแม้ว่าจะใช้วัสดุตกแต่งที่ไม่มีราคาสูงเหมือนไม้แกะสลักก็ตาม

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า วัสดุตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลักสวยและดูมีค่า นำมาตกแต่งบ้านแล้วทำให้บ้านสวยงามยิ่งขึ้น

(3) การทำการเกษตรใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยมูลสัตว์แทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัยในตารางที่ 11 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา ประเด็นการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยมูลสัตว์แทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.22 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.50) ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยใช้มูลไก่ มูลโค-กระบือ และมูลค้างคาวมาใส่ให้พืช และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.50 รายงานว่า ใช้หญ้าที่ตัดมาคลุมโคนต้นไม้เพื่อเป็นปุ๋ยหมัก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 55.00 รายงานว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ รองลงมาร้อยละ 27.50 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 17.50 ระบุว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่าดินอุดมสมบูรณ์และพืชที่ปลูกเจริญเติบโตดี

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ปุ๋ยวิทยาศาสตร์คุณภาพดี เห็นผลเร็วกว่าปุ๋ยชนิดอื่น ทำให้ได้ผลผลิตดี

(4) การเลือกใช้วัสดุอื่นสร้างบ้านแทนไม้

ผลการวิจัยในตารางที่ 11 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา ประเด็นการเลือกใช้วัสดุอื่นสร้างบ้านแทนไม้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.96 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 48.04 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการเลือกใช้ปูนซีเมนต์เป็นวัสดุหลักในการปลูกสร้างบ้าน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 87.76) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.24 กล่าวว่า ช่างก่อสร้างเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า งบประมาณในการสร้างบ้านไม่สูงมาก แต่ก็มีบ้านอยู่อย่างสบายถึงแม้ว่าจะคู่มือมี: คาเหมือนบ้านที่สร้างด้วยไม้ก็ตาม

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 43.40 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า บ้านที่ไซ้ไม้สร้างมั่นคงถาวรดี กว่า รองลงมาร้อยละ 33.96 มีความเชื่อว่าบ้านที่ไซ้ไม้สร้างสวยและคุ้มราคา และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.64 รายงานว่ามีไม้เก่าอยู่แล้ว จึงไซ้ไม้เป็นวัสดุหลักสร้างบ้าน

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวนใกล้เคียงกัน ไม่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งไม่ทำการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยมูลสัตว์แทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และไม่เลือกใช้วัสดุอื่นสร้างบ้านแทนไม้ เหตุผลเนื่องมาจากความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อวิธีการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวที่ว่า การใช้วิทยาศาสตร์จะช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์ และพืชเจริญเติบโตดีกว่าปุ๋ยชนิดอื่น และผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ภาชนะบรรจุน้ำ บรรจุอาหารหรือของใช้ในบ้านที่ทำจากพลาสติกแทนอลูมิเนียมและสแตนเลสกับการใช้วัสดุอื่นทดแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลจะเลือกซื้อของใช้ในบ้านและเครื่องตกแต่งบ้านที่ราคาถูกเพื่อประหยัดรายจ่ายในครอบครัว

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การใช้ภาชนะบรรจุน้ำบรรจุอาหารหรือของใช้ในบ้าน ที่ทำจากพลาสติกแทนอลูมิเนียมและสแตนเลส		
ไม่ปฏิบัติ	41	40.20
ปฏิบัติ	61	59.80
วิธีการปฏิบัติ		
- ซื้อภาชนะที่ทำจากพลาสติกมาใช้ในบ้าน	61	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	61	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดรายจ่ายในการซื้อภาชนะของใช้ในบ้านลง เพราะภาชนะพลาสติกราคาถูกกว่าภาชนะอลูมิเนียมและสแตนเลส แต่ก็สามารถใช้งานได้เช่นกัน	61	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ภาชนะพลาสติกคุณภาพไม่ดีเท่าภาชนะที่ทำจากอลูมิเนียมและสแตนเลส	29	70.73
- กลัวสารตกค้างจากพลาสติกจะเข้าไปเจือปนในน้ำหรืออาหารที่บรรจุในภาชนะพลาสติก	12	29.27

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(2) การใช้วัสดุอื่นทดแทนบ้านแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจาก ไม้แกะสลัก		
ไม่ปฏิบัติ	40	39.22
ปฏิบัติ	62	60.78
วิธีการปฏิบัติ		
- ใช้วัสดุที่เป็นเซรามิก	21	33.87
- ประดิษฐ์วัสดุตกแต่งบ้านเองจากกระดาษยัน กระดาษสี และหลอดดุด ฯลฯ	29	46.78
- ใช้รูปภาพ	12	19.35
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	10	16.13
- ไม่มีผู้ให้คำแนะนำ	52	83.87
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- บ้านมีสีสันน่าอยู่ขึ้น ถึงแม้ว่าจะใช้วัสดุตกแต่ง ที่ดูไม่มีราคาสูงเหมือนไม้แกะสลักก็ตาม	62	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- วัสดุตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลักสวยและดูมีค่า นำมาตกแต่งบ้านแล้วทำให้บ้านดูดีขึ้น	40	100.00
(3) การทำการเกษตรใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยมูลสัตว์ แทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์		
ไม่ปฏิบัติ	62	60.78
ปฏิบัติ	40	39.22

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- นำมูลไก่ มูลโค และมูลค่างควมาใส่ให้พืช	25	62.50
- คัดหญ้ามาสุ่มโคนต้นไม้เพื่อเป็นปุ๋ย	15	37.50
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่เกษตร	22	55.00
- เพื่อนบ้าน	7	17.50
- ไม่มีผู้แนะนำ	11	27.50
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ดินอุดมสมบูรณ์และพืชที่ปลูกเจริญเติบโตดี	40	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ปุ๋ยวิทยาศาสตร์คุณภาพดี เห็นผลเร็วกว่าปุ๋ย ชนิดอื่น ทำให้ได้ผลผลิตดี	62	100.00
(4) การเลือกใช้วัสดุอื่นสร้างบ้านแทนไม้		
ไม่ปฏิบัติ	53	51.96
ปฏิบัติ	49	48.04
วิธีการปฏิบัติ		
- สร้างบ้านด้วยปูนซีเมนต์เป็นวัสดุหลัก	49	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ช่างก่อสร้าง	6	12.24
- ไม่มีผู้แนะนำ	43	87.76
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- งบประมาณในการสร้างบ้านไม่สูงมาก แต่ก็มี บ้านอยู่อย่างสบายถึงแม้ว่าจะดูไม่มีราคา เหมือนบ้านที่สร้างด้วยไม้ก็ตาม	49	100.00

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เชื่อว่าบ้านที่ไผ่ไม่สร้างมั่นคงถาวรดีกว่า	23	43.40
- คิดว่าบ้านที่ไผ่ไม่สร้างสวยและดูดีมีราคากว่า	18	33.96
- มีไผ่เก่าอยู่แล้ว	12	22.64

3.5 วิธีการปรับปรุงคุณภาพ

การปรับปรุงคุณภาพ (quality improvement) เป็นการปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรชนิดต่าง ๆ ที่เสื่อมคุณภาพแล้วให้ใช้ประโยชน์ได้อีก รวมไปถึงวิธีการที่จะให้ปริมาณทรัพยากรที่มีอยู่เพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น หาวิธีการที่จะปรับปรุงน้ำเสีย ให้ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกอีก เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การนำผักตบชวาหรือผักบุ้งมาปลูกในแม่น้ำลำคลองที่เน่าเสียเพื่อเปลี่ยนน้ำที่เน่าเสียนั้นให้ลดการเน่าเสียลง

ผลการวิจัยในตาราง 12 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการการปรับปรุงคุณภาพ ประเด็นการนำผักตบชวาหรือผักบุ้งมาปลูกในแหล่งน้ำที่เน่าเสีย เพื่อเปลี่ยนน้ำที่เน่าเสียนั้นให้ลดการเน่าเสียลง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 91.18) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.82 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 77.78 ระบุถึงวิธีปฏิบัติโดยการนำผักบุ้งไปปล่อยให้เจริญเติบโตในแหล่งน้ำที่เน่าเสีย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.22 กล่าวว่า ได้มีการนำผักบุ้งและผักตบชวาไปปล่อยในแหล่งน้ำที่เน่าเสีย

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า กลิ่นเหม็นของน้ำเน่าเสียลดลง

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 84.95 รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ไม่มีแหล่งน้ำเน่าเสีย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 15.05 ระบุว่า ไม่ทราบว่าผักตบชวาและผักบุ้งสามารถช่วยทำให้น้ำเน่าเสียลดการการเน่าเสียลงได้

(2) การนำพืชตระกูลถั่วมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมัก

ผลการวิจัยในตารางที่ 12 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ ประเด็นการนำพืชตระกูลถั่วมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมัก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 95.10) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.90 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำต้นถั่วที่เก็บทั่วไปหมดแล้วมาสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปผสมกับปุ๋ยหมัก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ได้ปุ๋ยหมักคุณภาพดีใส่ให้พืชที่ปลูกทำให้พืชเจริญเติบโต ดินไม่เสื่อมคุณภาพ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 78.35 กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า การทำปุ๋ยหมักต้องใช้เวลาหมักนาน ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 21.65 ระบุว่าไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

(3) การนำแกลบมาผสมดินที่จะปลูกพืชเพื่อช่วยให้น้ำซึมลงดินได้เร็วขึ้น

ผลการวิจัยในตารางที่ 12 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ ประเด็นการนำแกลบมาผสมดินที่จะปลูกพืชเพื่อช่วยให้น้ำซึมลงดินได้เร็วขึ้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 58.82 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 41.18 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 95.24) ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำแกลบมาผสมดินค้ำและปุ๋ยมูลสัตว์ใส่กระถางเพื่อปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.76 รายงานว่า มีการนำแกลบมาผสมกับดินในแปลงปลูกผัก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 59.52 ระบุว่าเจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.48 ยืนยันว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ดินที่จะปลูกพืชชุ่มชื้นดี และเก็บความชุ่มชื้นได้นาน

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.67) ยืนยันถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ได้ใช้การพรวนดินแทนการนำแกลบมาผสมดิน รองลงมาร้อยละ 25.00 รายงานว่า ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.33 ระบุว่า แกลบย่อยยากไม่เหมาะสมที่จะนำมาผสมดิน

(4) การไถพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุย

ผลการวิจัยในตารางที่ 12 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ ประเด็นการไถพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.71) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.29 ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 65.15 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการไถพรวนดินแปลงปลูกผักอย่างสม่ำเสมอ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 34.85 รายงานว่า มีการไถพรวนดินรอบโคนต้นลำไย

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ดินในพื้นที่เพาะปลูกร่วนซุย คุณภาพดีขึ้น

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 80.56) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ไม่มีเวลาที่จะไถ่พรวนดิน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 19.44 ยืนยันว่าไม่ได้ปลูกพืชเป็นอาชีพหลัก

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีการปรับปรุงคุณภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการนำผักตบชวาหรือผักบุ้งมาปลูกในแหล่งน้ำที่เน่าเสียเพื่อลดการเน่าเสียลง การนำพืชตระกูลถั่วมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมัก รวมทั้งการนำกลับมาผสมดินที่จะปลูกพืชเพื่อช่วยให้น้ำซึมลงดินได้เร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าในพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำเน่าเสีย ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และผู้ให้ข้อมูลยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรดังกล่าวด้วย

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การนำผักตบชวาหรือผักบุ้งมาปลูกในแม่น้ำลำคลองที่ เน่าเสียเพื่อเปลี่ยนน้ำที่เน่าเสียนั้นให้ลดการเน่าเสียลง		
ไม่ปฏิบัติ	93	91.18
ปฏิบัติ	9	8.82
วิธีการปฏิบัติ		
- นำผักบุ้งไปปล่อยให้เจริญเติบโตในแหล่งน้ำที่ เน่าเสีย	7	77.78
- นำทั้งผักบุ้งและผักตบชวาปล่อยในแหล่งน้ำที่ เน่าเสีย	2	22.22
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	9	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- กลิ่นเหม็นของน้ำเน่าเสียลดลง	9	100.00

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีแหล่งน้ำเน่าเสีย	79	84.95
- ไม่ทราบว่าผักตบชวาและผักบุ้งสามารถช่วยทำ ให้น้ำเน่าเสียลดการเน่าเสียลงได้	14	15.05
(2) การนำพืชตระกูลถั่วมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมัก		
ไม่ปฏิบัติ	97	95.10
ปฏิบัติ	5	4.90
วิธีการปฏิบัติ		
- นำต้นถั่วที่เก็บถั่วไปหมักแล้วมาสับเป็นชิ้น เล็กๆ แล้วนำไปผสมกับปุ๋ยหมัก	5	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่เกษตร	5	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ได้ปุ๋ยหมักคุณภาพดีใส่ให้พืชที่ปลูก ทำให้พืช เจริญเติบโตดี ดินก็ไม่เสื่อมคุณภาพ	5	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- การทำปุ๋ยหมักต้องใช้เวลาหมักนาน	76	78.35
- ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก	21	21.65
(3) การนำแกลบมาผสมดินที่จะปลูกพืชเพื่อช่วยให้น้ำซึม ลงดินได้เร็วขึ้น		
ไม่ปฏิบัติ	60	58.82
ปฏิบัติ	42	41.18

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- ชื้อกลบมาผสมดินดำและปุ๋ยมูลสัตว์ ใส่ กระถางเพื่อปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	40	95.24
- ชื้อกลบมาผสมกับดินในแปลงปลูกผัก	2	4.76
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่เกษตร	25	59.52
- เพื่อนบ้าน	17	40.48
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ดินที่จะปลูกพืชชุ่มชื้นดีและเก็บความชุ่มชื้น ได้นาน	42	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ใช้การพรวนดินแทนการนำกลบมาผสมดิน	37	61.67
- ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก	15	25.00
- กลบข่อยยากไม่เหมาะสมที่จะนำมาผสมดิน	8	13.33
(4) การไถพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุย		
ไม่ปฏิบัติ	36	35.29
ปฏิบัติ	66	64.71
วิธีการปฏิบัติ		
- ไถพรวนดินบริเวณรอบโคนต้นลำไย	23	34.85
- ไถพรวนดินแปลงปลูกผักอย่างสม่ำเสมอ	43	65.15
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	66	100.00

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ดินในพื้นที่เพาะปลูกร่วนซุย คุณภาพดีขึ้น	66	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีเวลาที่จะไถพรวนดิน	29	80.56
- ไม่ได้ปลูกพืชเป็นอาชีพหลัก	7	19.44

3.6 วิธีการนำมาทดแทนกัน

วิธีการนำมาทดแทนกัน (substitution) เป็นการนำทรัพยากรที่มีเหลือเพื่อมาใช้ประโยชน์แทนทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ยากขึ้น เราจะเห็นได้จากตัวอย่างว่าขณะนี้มิใช่เพียงมาใช้แทนใหม่ ขนสัตว์ ฝ้าย ใช้อลูมิเนียมแทนเหล็ก และในประเทศเราใช้เสาเข็มที่เคยใช้ในการลงรากปลูกสร้างอาคาร ก็หันมาใช้เสาเข็มคอนกรีต เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านแทนเสาไม้

ผลการวิจัยในตาราง 13 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน ประเด็นการใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านแทนเสาไม้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 51.91 รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 48.04 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.55) ระบุว่า ใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านชั้นล่าง ส่วนบ้านชั้นบนใช้เสาไม้เก่าที่มีอยู่แล้ว และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.45 ยืนยันว่า ใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านทั้งหลัง

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 85.77) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.29 ระบุว่าช่างก่อสร้างเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ได้สอบถามคุณภาพใกล้เคียงกับเสาไม้แต่หาซื้อง่ายและราคาถูกกว่า

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่ "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่าบ้านที่ใช้เสาไม้สร้างจะมั่นคงถาวรกว่าการใช้เสาคอนกรีต

(2) การใช้พืชสมุนไพรมาแมลงแทนการใช้สารเคมี

ผลการวิจัยในตารางที่ 13 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน ประเด็นการใช้พืชสมุนไพรมาแมลงแทนการใช้สารเคมี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.08) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 3.92 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้นผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) รายงานว่า ซื้อยาฆ่าแมลงที่ทำจากพืชสมุนไพรมาฉีดกำจัดแมลง รองลงมาร้อยละ 25.00 กล่าวว่า ใช้ใบยาสูบแห้งมาหั่นฝอยแช่น้ำไว้ 1 คืน แล้วนำน้ำที่แช่ใบยาสูบมารดผักเพื่อกำจัดเพลี้ย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 25.00 ระบุว่า ใช้น้ำแช่ข้าวสารประมาณ 1 คืน ไปรดผักเพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 75.00 รายงานว่า เจ้าหน้าที่เกษตรเป็นผู้แนะนำ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 25.00 ยืนยันว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ได้ผลผลิตที่ไม่ถูกแมลงศัตรูพืชทำลาย

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า การใช้สารเคมีฆ่าแมลงสะดวกและได้ผลรวดเร็วกว่าพืชสมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช

(3) การเลือกใช้เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่น เช่น ใยฝ้ายแทนเสื้อผ้าที่ทำจากไหม

ผลการวิจัยในตารางที่ 13 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน ประเด็นการเลือกใช้เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิด

อื่น เช่น ใยผ้าเย็บแทนเสื้อผ้าที่ทำจากใยไหม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 92.16) ระบุว่า "ปฏิบัติ" และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.84 รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า เลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำจากผ้าฝ้าย ผ้ายัด และผ้าใยสังเคราะห์แทนผ้าไหม

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.45 รายงานว่า ประหยัดค่าใช้จ่าย รองลงมาร้อยละ 22.34 ระบุว่า เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่นซึ่งไม่ใช่ใยไหมดูแลรักษาง่าย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 20.21 กล่าวว่า เสื้อผ้าที่ไม่ได้ทำจากใยไหมสวมใส่สบายกว่า

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่ "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ชอบใส่ผ้าไหมเพราะสวย ใส่แล้วทำให้ดูภูมิฐานดี

(4) ในฤดูหนาวเลือกใช้ผ้าห่มที่ทำจากวัสดุอย่างอื่น เช่น นุ่นแทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์

ผลการวิจัยในตารางที่ 13 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน ประเด็นการเลือกใช้ผ้าห่มที่ทำจากนุ่นหรือวัสดุอย่างอื่นแทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า เลือกซื้อผ้าห่มที่เป็นผ้าขนวมและผ้าห่มใยสังเคราะห์ชนิดอื่นมาห่มในฤดูหนาวแทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ผ้าห่มที่เลือกใช้ช่วยให้ความอบอุ่นได้ดี และราคาไม่แพงเหมือนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์

พฤติกรรมการณ์ปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการนำมาทดแทนกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้วิธีการนำมาทดแทนกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องการเลือกซื้อเสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่นแทนเสื้อผ้าที่ทำจากใยไหมและการเลือกใช้ผ้าห่มที่ทำจากนุ่นหรือใยสังเคราะห์ชนิดอื่น แทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์ เหตุผลเนื่องจากสตรีชนบทจะเลือกซื้อหรือเลือกใช้เสื้อผ้าและผ้าห่มที่มีราคาไม่แพงมาก เพื่อพยายามประหยัดรายจ่ายในครอบครัว

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกพฤติกรรมการณ์ปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำมาทดแทนกัน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำมาทดแทนกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านแทนเสาไม้		
ไม่ปฏิบัติ	53	51.96
ปฏิบัติ	49	48.04
วิธีการปฏิบัติ		
- ใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านชั้นล่าง ส่วนบ้านชั้นบนใช้เสาไม้เก่าที่มีอยู่แล้ว	38	77.55
- ใช้เสาคอนกรีตสร้างบ้านทั้งหลัง	11	22.45
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ช่างก่อสร้าง	7	14.29
- ไม่มีผู้แนะนำ	42	85.77
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ได้เสาบ้านคุณภาพใกล้เคียงกับเสาไม้ แต่หาซื้อง่ายและราคาถูกกว่า	49	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เชื่อว่าบ้านที่ใช้เสาไม้สร้างจะมั่นคงถาวรกว่า	53	100.00
ใช้วัสดุอื่น		

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำมาทดแทนกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(2) การใช้พืชสมุนไพรมาแมลงแทนการใช้สารเคมี		
ไม่ปฏิบัติ	98	96.08
ปฏิบัติ	4	3.92
วิธีการปฏิบัติ		
- ซื้อยามาแมลงที่ทำจากพืชสมุนไพรมาฉีด กำจัดแมลง	2	50.00
- ใช้ใบยาสูบแห้งมาหั่นฝอยแช่น้ำไว้ 1 คืน แล้วนำน้ำที่แช่ใบยาสูบมารดผักเพื่อกำจัด เพลี้ย	1	25.00
- ใช้น้ำแช่ข้าวสารประมาณ 1 คืนไปรดผักเพื่อ ป้องกันกำจัดศัตรูพืช	1	25.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่เกษตร	3	75.00
- เพื่อนบ้าน	1	25.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ได้ผลผลิตที่ไม่ถูกแมลงศัตรูพืชทำลาย	4	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- การใช้สารเคมีมาแมลงสะดวกรวดเร็ว และ ได้ผลดีกว่าใช้พืชสมุนไพร	98	100.00
(3) การเลือกใช้เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่น เช่น ใยฝ้าย แทนเสื้อผ้าที่ทำจากใยไหม		
ไม่ปฏิบัติ	8	7.84
ปฏิบัติ	94	92.16

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำมาทดแทนกัน	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำจากผ้าฝ้าย ผ้าใย และผ้าใยสังเคราะห์	94	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	94	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดค่าใช้จ่าย	54	57.45
- ดูแลรักษาง่าย	21	22.34
- สวมใส่สบาย	19	20.21
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ชอบใส่ผ้าไหมเพราะสวย ใส่แล้วทำให้ดู ภูมิฐานดี	8	100.00
(4) ในฤดูหนาวเลือกใช้ผ้าห่มที่ทำจากวัสดุอย่างอื่น เช่น นุ่นแทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์		
ไม่ปฏิบัติ	0	0.00
ปฏิบัติ	102	100.00
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกซื้อผ้าห่มที่เป็นผ้าขนวมและผ้าห่มใย สังเคราะห์ชนิดอื่นมาห่มในฤดูหนาว	102	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	102	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ผ้าห่มที่เลือกใช้ช่วยให้ความอบอุ่นได้ดี และ ราคาไม่แพงเหมือนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์	102	100.00

3.7 วิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก

การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (re-cycling) เศษวัสดุ ของใช้ หรือแม่แต่ขยะและสิ่งปฏิกูลบางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจนำไปทดลองนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การนำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาพับถุงใช้ต่อ

ผลการวิจัยในตารางที่ 14 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก ประเด็นการนำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาพับถุงใช้ต่อ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 93.14) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 6.86 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.14 รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำกระดาษมาพับเป็นถุงแล้วใช้ห่อผลไม้ เช่น ส้ม ฝรั่ง เพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.86 ระบุว่า มีการนำกระดาษมาพับถุงติดกาวเพื่อขายให้กับคนรับซื้อเพื่อนำไปใส่ของขาย

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.14 รายงานว่า คนรับซื้อถุงกระดาษเป็นผู้แนะนำให้นำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาพับถุงขาย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.86 ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.14 กล่าวว่า ผลไม้ไม่ถูกแมลงทำลาย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.86 ระบุว่า มีรายได้เพิ่มขึ้น

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 65.26 รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ใช้ถุงพลาสติกสะดวกและมีประสิทธิภาพดีกว่าถุงกระดาษ รองลงมาร้อยละ 24.21 ระบุว่า มีการรวบรวมกระดาษที่ไม่ใช้แล้วไปจำหน่าย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 10.53 ยืนยันว่าที่บ้านไม่มีกระดาษที่ไม่ใช้แล้ว

(2) การนำขวดที่ทำด้วยแก้วซึ่งใช้ของที่บรรจุในขวดหมดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีก

ผลการวิจัยในตารางที่ 14 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก ประเด็นการนำขวดที่ทำด้วยแก้วซึ่งใช้

ของที่บรรจุในขวดหมดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.76) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.24 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.10) รายงานถึงวิธีปฏิบัติโดยการนำขวดกาแฟหรือขวดโอวัลตินที่ใส่กาแฟหรือโอวัลติน หมดแล้วมาล้างให้สะอาด เพื่อซื้อชนิดเดิมมาเติมหรือใส่ใส่เครื่องปรุงอาหารในครัว และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.90 รายงานว่า ได้นำขวดเหล้าหรือขวดน้ำหวานมาล้างทำความสะอาดแล้วใช้ใส่น้ำดื่มแช่ตู้เย็น

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.23) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.77 กล่าวว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า มีภาชนะใส่เครื่องปรุงอาหารและภาชนะบรรจุน้ำ โดยไม่ต้องซื้อของใหม่มาใช้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 47.62 กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ เก็บขวดแก้วรวบรวมไว้ขาย รองลงมาร้อยละ 44.44 รายงานว่า ไม่ต้องการนำขวดแก้วที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.94 ระบุว่า ไม่อยากเสียเวลาในการทำความสะดวกขวดแก้วเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

(3) การนำภาชนะที่ทำจากพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้วกลับมาใช้ประโยชน์
อย่างอื่นอีก

ผลการวิจัยในตารางที่ 14 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก ประเด็นการนำภาชนะที่ทำจากพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้วกลับมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.10) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.90 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงวิธีปฏิบัติ โดยการนำถังและกาะมะม่วงพลาสติกที่มีรอยแตกมาใส่ดินทำเป็นกระถางปลูกไม้ดอกไม้ประดับและผักสวนครัว

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า มีกระถางปลูกไม้ดอกไม้ประดับและผักสวนครัวโดยไม่ต้องซื้อกระถางมาใหม่

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดที่รายงานว่าเป็น "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 85.57) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า พลาดตกที่ผ่านการใช้งานแล้วสกปรก ทำความสะอาดยาก ไม่ควรนำกลับมาใช้อีก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.43 ยืนยันว่าไม่ทราบว่าจะนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างไรอีก

(4) การนำน้ำที่ใช้ในการซักล้างแล้วกลับไปรดต้นไม้ต่อ

ผลการวิจัยในตารางที่ 14 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก ประเด็นการนำน้ำที่ใช้ในการซักล้างแล้วกลับไปรดต้นไม้ต่อ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 57.84 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.16 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่าเป็น "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 58.14 กล่าวว่า ได้นำน้ำที่ล้างผักไปรดต้นไม้ต่อ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 41.86 ระบุว่า ได้นำน้ำที่ซักเสื้อผ้าไปรดผักในแปลง

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า น้ำที่ผ่านการซักล้างช่วยทำให้พื้นที่ปลูกพืชชุ่มชื้นดีและไม่มีน้ำขังในบริเวณที่ใช้ซักล้าง

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า น้ำที่ผ่านการซักล้างจะมีสารเคมีจากผงซักฟอกหรือน้ำยาล้างจานซึ่งมีอันตรายต่อพืชได้

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่ใช้วิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การนำกระดาด ขวดแก้ว และภาชนะ

พลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีก รวมทั้งการนำน้ำที่ใช้ในการซักล้างแล้วกลับไปรดต้นไม้ต่ออีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่า ของหรือสิ่งผ่านการใช้งานแล้วสกปรกไม่ควรนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก เพราะอาจจะมีผลตกค้างซึ่งเป็นอันตรายได้

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การนำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาพับถุงใช้ต่อ		
ไม่ปฏิบัติ	95	93.14
ปฏิบัติ	7	6.86
วิธีการปฏิบัติ		
- นำกระดาษมาพับเป็นถุงแล้วใช้ห่อผลไม้ เช่น ส้ม ฝรั่ง เพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช	4	57.14
- นำกระดาษมาพับถุงติดกาวเพื่อขายต่อให้กับ คนรับซื้อไปใส่ของขาย	3	42.86
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- คนรับซื้อถุงกระดาษ	4	57.14
- ไม่มีผู้แนะนำ	3	42.86
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ผลไม้ไม่ถูกแมลงทำลาย	4	57.14
- มีรายได้เพิ่มขึ้น	3	42.86
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ใช้ถุงพลาสติกสะดวกกว่าถุงกระดาษ	62	65.26
- รวบรวมกระดาษที่ไม่ใช้แล้วไปจำหน่าย	23	24.21
- ที่บ้านไม่มีกระดาษที่ไม่ใช้แล้ว	10	10.53

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(2) การนำขวดที่ทำด้วยแก้วซึ่งใช้ของที่บรรจุในขวดหมด แล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีก		
ไม่ปฏิบัติ	63	61.76
ปฏิบัติ	39	38.24
วิธีการปฏิบัติ		
- นำขวดกาแฟหรือขวดโวัลตินที่ใส่กาแฟหรือ โวัลตินหมดแล้วมาล้างให้สะอาด เพื่อซื้อ ชนิดเดิมมาเติมหรือใช้ใส่เครื่องปรุงอาหารในครัว	25	64.10
- นำขวดเหล้าหรือขวดน้ำหวานมาล้างทำความสะอาด แล้วใช้ใส่น้ำดื่มแช่ตู้เย็น	14	35.90
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	12	30.77
- ไม่มีผู้แนะนำ	27	69.23
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีภาชนะใส่เครื่องปรุงอาหารและภาชนะบรรจุน้ำ โดยไม่ต้องซื้อของใหม่มาใช้	39	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เก็บขวดแก้วรวบรวมไว้ขาย	30	47.62
- ไม่ต้องการนำขวดแก้วที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีก	28	44.44
- ไม่อยากเสียเวลาในการทำความสะดวก	5	7.94
(3) การนำภาชนะที่ทำจากพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้ว กลับมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีก		
ไม่ปฏิบัติ	97	95.10
ปฏิบัติ	5	4.90

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- นำถังและกอละมังพลาสติกที่มีรอยแตกมาใส่ ดินทำเป็นกระถางปลูกไม้ดอกไม้ประดับและ ผักสวนครัว	5	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	5	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีกระถางปลูกไม้ดอกไม้ประดับและผักสวน ครัวโดยไม่ต้องซื้อกระถางมาใหม่	5	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- พลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้วสกปรกทำความ สะอาดยาก ไม่ควรนำกลับมาใช้อีก	83	85.57
- ไม่ทราบว่า จะนำกลับมาใช้ประโยชน์อะไรอีก	14	14.43
(4) การนำน้ำที่ใช้ในการซักล้างแล้วรดต้นไม้ต่อ		
ไม่ปฏิบัติ	59	57.84
ปฏิบัติ	43	42.16
วิธีการปฏิบัติ		
- นำน้ำที่ล้างผักไปรดต้นไม้ต่อ	25	58.14
- นำน้ำที่ซักเสื้อผ้าไปรดผักในแปลง	18	41.86
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	43	100.00

ตารางที่ 14 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- น้ำที่ผ่านการชักล้างช่วยทำให้พื้นที่ปลูกชุ่มชื้น ดี และไม่มีน้ำขังบริเวณที่ใช้ชักล้างด้วย	43	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- น้ำที่ผ่านการชักล้างมีสารเคมีจากผงซักฟอก หรือน้ำยาล้างจานซึ่งมีอันตรายต่อพืชได้	59	100.00

3.8 วิธีการถนอม

การถนอม (preservation) ได้แก่ การถนอมกินถนอมใช้เพื่อใช้ได้นานๆ ด้วยวิธีการใช้ความร้อน การอบแห้ง การหมักเกลือและรมควัน การใช้น้ำตาล การหมักดอง การใช้สารกันบูด การเชื่อม การแช่แข็ง การกวน และการตากแห้ง เป็นต้น

(1) การนำปาลมาตากแห้งไว้รับประทาน

ผลการวิจัยในตารางที่ 15 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม ประเด็น การนำปาลมาตากแห้งไว้รับประทาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.45) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.55 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 86.96) กล่าวว่า ได้มีการนำปาลมาทอดเกล็ดแล้วเอาก้างและเครื่องในออกแล้วคลุกน้ำตาล เกลือ ซอส กระเทียม หมักไว้ประมาณครึ่งถึง 1 ชั่วโมง แล้วตากแดดให้แห้ง และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.04 รายงานว่าได้มีการนำปาลมาแล่เอาก้างออกแล้วคลุกเกลือ จากนั้นก็ตากแดดให้แห้งเก็บไว้รับประทาน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.87) กล่าวว่า มารดาเป็นผู้แนะนำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.13 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า มีปลาแห้งเก็บไว้รับประทานในระยะเวลาหนึ่ง

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.84 รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ได้ซื้อปลามารับประทานครั้งละไม่มากจึงไม่เหลือปลาที่จะนำมาตากแห้ง รองลงมาร้อยละ 39.24 ยืนยันว่าไม่มีแหล่งน้ำที่จะหาปลาได้มากเหมือนเคย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.92 กล่าวว่า ถนอมปลาไว้ด้วยการแช่ตู้เย็น

(2) การนำผักที่เหลือจากการจำหน่ายและบริโภคมาทำเป็นผักดองเพื่อเก็บไว้รับประทาน

ผลการวิจัยในตารางที่ 15 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการถนอม ประเด็นการนำผักที่เหลือจากการจำหน่ายและบริโภคมาทำเป็นผักดองเพื่อเก็บไว้รับประทาน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 87.25) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 12.75 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ได้นำผักกาดมาตากแดดให้แห้งแล้วนำมานวดผสมเกลือจนเข้ากัน แล้วเก็บไว้ในภาชนะปิดฝาชนิดชิด เพื่อเก็บไว้บริโภคเป็นผักกาดดอง

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.23) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.77 กล่าวว่ามารดาเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า มีผักดองเก็บไว้รับประทานและจำหน่ายได้ด้วย

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 40.45 รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่าได้ซื้อผักดองที่ทำสำเร็จแล้วมาบริโภค รองลงมาร้อยละ 38.20 กล่าวว่า ถนอมผักไว้โดยการแช่ตู้เย็น ร้อยละ 13.48

ระบุว่าไม่มีทักษะในการทำผักคองและผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.87 ยืนยันว่าไม่ชอบรับประทานผักคองจึงไม่นำผักที่เหลือจากการจำหน่ายและบริโภคมาทำเป็นผักคองเพื่อเก็บไว้รับประทาน

(3) การนำเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการจำหน่ายหรือบริโภคมาแปรรูปหรือถนอมไว้บริโภคต่อไป

ผลการวิจัยในตารางที่ 15 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการถนอม ประเด็น การนำเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการจำหน่ายหรือบริโภคมาแปรรูปหรือถนอมไว้บริโภคต่อไป พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 86.27) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.73 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) กล่าวว่า ได้นำเนื้อมาทำเป็นเนื้อแห้งโดยแลเนื้อเป็นชิ้นบาง ๆ กลูกเกลือ ซอส น้ำตาล กระเทียม หมักไว้แล้วตากแดดให้แห้ง รองลงมาร้อยละ 35.71 รายงานว่า ได้นำเนื้อมาทำเป็นแฮม โดยสับหมูให้ละเอียดและต้มหนังหมูหั่นให้เป็นชิ้นบาง ๆ กลูกเนื้อ หมักหมู กระเทียม และดินประสิวเล็กน้อยใส่ในถุงพลาสติกเป็นห่อ ๆ รัดยางให้แน่นเก็บไว้ประมาณ 1 สัปดาห์รับประทานได้ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.29 ยืนยันว่าได้นำเนื้อที่เหลือจากการจำหน่ายมาทำเป็นอาหารสำเร็จรูปจำหน่ายต่อไป

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 42.86 กล่าวว่า มารดาเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ รองลงมาร้อยละ 35.71 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 21.43 รายงานว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่าเก็บเนื้อสัตว์ไว้รับประทานในรูปแบบอื่นได้โดยไม่ต้องแช่ตู้เย็น และยังสามารถแปรรูปเป็นอาหารสำเร็จรูปจำหน่ายได้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่าไม่ปฏิบัตินั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่าถ้ามีเนื้อสัตว์เหลือจะถนอมโดยวิธีการแช่ตู้เย็น รองลงมาร้อยละ 28.41 รายงานว่าไม่มีเนื้อสัตว์เหลือมากพอที่จะถนอมไว้และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 21.59 ยืนยันว่าไม่มีทักษะในการถนอมเนื้อสัตว์

(4) การนำผลไม้มาหมักดอง เชื่อมหรืออบแห้งไว้จำหน่ายหรือบริโภค

ผลการวิจัยในตารางที่ 15 เกี่ยวกับพฤติกรรมกาปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการถนอม ประเด็นการนำผลไม้มาหมักดอง เชื่อมหรืออบแห้งไว้จำหน่ายหรือบริโภค พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 84.31) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 15.69 ยืนยันว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ยืนยันว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำมะม่วงและมะขามดองโดยล้างให้สะอาด จากนั้นต้มน้ำเกลือ แล้วนำผลไม้ที่ล้างไว้ แช่น้ำเกลือในภาชนะที่ปิดฝาชนิด ครอบลงมาร้อยละ 31.25 ระบุว่า นำลำไยมาอบแห้ง โดยคัดลำไยที่จะอบเด็ดขั้วลำไยออกแล้วเอาลำไย ใส่ตาควางตาในตูบ ประมาณเวลาลำไยแห้งก็เอาออกจากตูบ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 18.75 กล่าวว่า นำมะขามาเชื่อมโดยล้างมะขามให้สะอาดแล้วต้มน้ำเชื่อม เอามะขามลงไปเคี่ยวในน้ำเชื่อมจนได้ที่ แล้วเก็บมะขามเชื่อมไว้ในภาชนะที่มีฝาปิด เก็บไว้รับประทานและจำหน่าย

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.50) รายงานว่า เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นผู้แนะนำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.50 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่าเก็บผลไม้ ไว้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ นอกฤดูได้ และยังจำหน่ายได้ด้วย

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 63.95 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ คือ ซื้อผลไม้ที่ถนอมไว้แล้วบริโภค รองลงมาร้อยละ 18.61 กล่าวว่าไม่ได้ปลูกผลไม้ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 17.44 ยืนยันว่าไม่มีทักษะในการถนอมผลไม้ จึงไม่ได้นำผลไม้มาถนอมไว้รับประทาน หรือจำหน่าย

พฤติกรรมกาปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการถนอม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ไม่ใช้วิธีการถนอมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น การทำปลาตากแห้ง ทำผักดอง แปรรูปเนื้อสัตว์ รวมทั้งการถนอมผลไม้ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเก็บไว้บริโภคและจำหน่าย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ให้ข้อมูลจะถนอมอาหารไว้ด้วยวิธีการแช่ตู้เย็น เพราะซื้ออาหารมารับประทานครั้งละไม่มากจึงไม่เหลือมากพอจะ

ถนอมไว้โดยวิธีการอื่น ประกอบกับผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ปลูกผักผลไม้ และไม่มีแหล่งน้ำให้หาปลา
ได้ในปริมาณมากเหมือนเคยแล้วนั่นเอง

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการถนอม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การนำปลามาตากแห้งไว้รับประทาน		
ไม่ปฏิบัติ	79	77.45
ปฏิบัติ	23	22.55
วิธีการปฏิบัติ		
- นำปลามาแล่เอาก้างออกแล้วคลุกเกลือจากนั้นก็ตาก แดดให้แห้ง	3	13.04
- นำปลามาขอดเกล็ดแล้วเอาก้างและเครื่องในออก แล้วคลุกน้ำตาล เกลือ ซอส กระเทียม หมักไว้ ประมาณครึ่งถึง 1 ชั่วโมง แล้วตากแดดให้แห้ง	20	86.96
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- มารดา	14	60.87
- ไม่มีผู้แนะนำ	9	39.13
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีปลาแห้งเก็บไว้รับประทานในระยะเวลาหนึ่ง	23	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ซื้อมารับประทานครั้งไม่มากจึงไม่เหลือตากแห้ง	37	46.84
- ไม่มีแหล่งน้ำที่จะหาปลาได้มากเหมือนเคย	31	39.24
- ถนอมปลาไว้ด้วยการแช่ตู้เย็น	11	13.92

ตารางที่ 15 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(2) การนำผักที่เหลือจากการจำหน่ายและบริโภคมาทำเป็น ผักดองเพื่อเก็บไว้รับประทาน		
ไม่ปฏิบัติ	89	87.25
ปฏิบัติ	13	12.75
วิธีการปฏิบัติ		
- นำผักกาดมาตากแดดให้แห้งแล้วนำมาผดผวน	13	100.00
เกลือจนเข้ากัน เก็บไว้ในภาชนะที่ปิดฝาชนิด		
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- มารดา	4	30.77
- ไม่มีผู้แนะนำ	9	69.23
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีผักดองเก็บไว้รับประทานและจำหน่ายได้	13	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ซื้อผักดองที่ทำสำเร็จแล้วมาบริโภค	36	40.45
- ถนอมผักไว้โดยการแช่ตู้เย็น	34	38.20
- ไม่ชอบรับประทานผักดอง	7	7.87
- ไม่มีทักษะในการทำผักดอง	12	13.48
(3) การนำเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการจำหน่ายหรือบริโภค		
มาแปรรูปหรือถนอมไว้บริโภคต่อไป		
ไม่ปฏิบัติ	88	86.27
ปฏิบัติ	14	13.73

ตารางที่ 15 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- นำเนื้อมาทำเป็นเนื้อแห้งโดยแลเนื้อเป็นชิ้นบาง ๆ คลุกเกลือ ซอส น้ำตาล กระเทียม หมักไว้แล้ว ตากแดดให้แห้ง	7	50.00
- นำเนื้อมาทำเป็นแฮม โดยสับหมูให้ละเอียดและ ต้มหนังหมูหั่นให้เป็นชิ้นบาง ๆ คลุกเนื้อ หนังหมู กระเทียม และดินประสิวเล็กน้อยใส่ในถุงพลาสติก เป็นห่อ ๆ รัดยางให้แน่น เก็บไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ รับประทานได้	5	35.71
- นำเนื้อที่เหลือจากการจำหน่ายมาทำเป็นอาหารสำเร็จ รูปจำหน่ายต่อไป	2	14.29
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- มารดา	6	42.86
- เพื่อนบ้าน	3	21.43
- ไม่มีผู้แนะนำ	5	35.71
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- เก็บเนื้อสัตว์ไว้รับประทานในรูปแบบอื่นได้ไม่ต้องแช่ เย็น และยังแปรรูปเป็นอาหารสำเร็จรูปจำหน่ายได้	14	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ถ้ามีเนื้อสัตว์เหลือจะถนอมโดยวิธีการแช่ตู้เย็น	44	50.00
- ไม่มีเนื้อสัตว์เหลือมากพอที่จะถนอม	25	28.41
- ไม่มีทักษะในการถนอมเนื้อสัตว์	19	21.59

ตารางที่ 15 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(4) การนำผลไม้มาหมักดองเชื่อมหรืออบแห้งไว้จำหน่ายหรือ บริโภค		
ไม่ปฏิบัติ	86	84.31
ปฏิบัติ	16	15.69
วิธีการปฏิบัติ		
- ทำมะม่วงและมะขมดองโดยนำผลไม้ที่จะดองมา ล้างให้สะอาด จากนั้นต้มน้ำเกลือแล้วนำผลไม้ที่ ล้างไว้แช่น้ำเกลือในภาชนะที่ปิดฝาชนิดชิด	8	50.00
- ทำลำไยอบแห้งโดยคัดลำไยที่จะอบแห้งดีขวันออก แล้วเอาลำไยใส่ถาดวางถาดในตู้อบ ประมาณเวลา ว่าลำไยแห้งก็จะเอาออกจากตู้อบ	5	31.25
- ทำมะขมเชื่อมโดยล้างมะขมให้สะอาดแล้วต้มน้ำ เชื่อม เอามะขมลงไปเคี่ยวในน้ำเชื่อมจนได้ที่แล้ว เก็บมะขมเชื่อมไว้ในภาชนะมีฝาปิด	3	18.75
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอ	10	62.50
- ไม่มีผู้แนะนำ	6	37.50
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- เก็บผลไม้ไว้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ นอกฤดูได้ และยังจำหน่ายได้ด้วย	16	100.00

ตารางที่ 15 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการถนอม	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ซื้อผลไม้ที่ถนอมไว้แล้วบริโภค	55	63.95
- ไม่ได้ปลูกผลไม้	16	18.61
- ไม่มีทักษะในการถนอมผลไม้	15	17.44

3.9 วิธีการบูรณะ

การบูรณะ (restoration) เป็นการปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้น ให้สามารถใช้ประโยชน์แทนที่จะปล่อยทิ้งไว้ให้เกาผุพัง หรือเสื่อมสภาพไป เช่น การบูรณะวัตถุโบราณ การบูรณะอุทยาน การบูรณะของเก่าใช้อีก เป็นต้น บางครั้งอาจบูรณะแล้วเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น ดังรายละเอียดดังนี้

(1) การนำของใช้ในบ้านที่ผ่านการใช้ประโยชน์แล้วมาซ่อมแซมเพื่อใช้งานต่อไป

ผลการวิจัยในตารางที่ 16 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการการบูรณะ ประเด็นการนำของใช้ที่ผ่านการใช้ประโยชน์แล้วมาซ่อมแซมเพื่อใช้งานต่อไปพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.76) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.24 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 46.15 รายงานถึงวิธีการปฏิบัติ โดยการนำภาชนะอลูมิเนียม เช่น หม้อ และถึงนำมาซ่อมแซมด้วยการซื้อแผ่นอลูมิเนียมมาติดตรงรอยร้าว รองลงมาร้อยละ 25.64 กล่าวว่า เมื่อตุ๊กตะจกแตกจะเปลี่ยนกระจกใหม่ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.08 ระบุว่า เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ชำรุดจะซ่อมแซมใช้ต่อ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 5.13 รายงานว่า แก้วไม้ที่สีหมองแล้วจะใช้กระดาษทรายขัดแล้วลงสีทาเลกเกอร์ใหม่เพื่อใช้งานต่อ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.92) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.08 กล่าวว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ได้ใช้ประโยชน์จากของใช้ในบ้านที่เสื่อมคุณภาพแล้วต่อได้อีกระยะหนึ่ง ไม่ต้องซื้อใหม่

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ถึงซ่อมแซมของใช้ที่ผ่านการใช้แล้วคุณภาพก็ไม่ดีเหมือนเดิม ถึงแม้จะใช้งานต่อได้ไม่นานก็ชำรุดอีก

(2) การนำเสื้อผ้าที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อสวมใส่ต่อ

ผลการวิจัยในตารางที่ 16 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการบูรณะ ประเด็นการนำเสื้อผ้าที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อสวมใส่ต่อพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.67) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่ "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ได้นำเสื้อผ้าที่ชำรุดเล็กน้อยมาซ่อมแซมด้วยตนเอง เช่น การเย็บ ปะ ชุน แต่ถ้าชำรุดมากก็นำไปให้ช่างตัดเย็บซ่อมแซมให้ เช่น การเปลี่ยนซิป

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ประหยัดเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้าได้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.12 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า เก็บเสื้อผ้าที่ชำรุดไว้บริจาคให้ผู้ที่ยากแค้น รองลงมาร้อยละ 32.35 กล่าวว่า เก็บเสื้อผ้าที่ชำรุดไว้ใส่ทำงานหรือทำสวน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.53 ยืนยันว่าเสื้อผ้าที่ชำรุดจะใช้เวลาทำผ้ารีว

(3) การนำถุงปุ๋ยที่ผ่านการใช้งานแล้วมาดัดแปลงเป็นที่กั้นลมกันแดดและกันฝนหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น

ผลการวิจัยในตารางที่ 16 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการบูรณะ ประเด็นการนำถุงปุ๋ยที่ผ่านการใช้งานแล้วมาดัดแปลงเป็นที่กั้นลมกันแดดและกันฝนหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.47) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.53 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่ "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 60.25 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำถุงปุ๋ยมาทำความสะอาดเพื่อเก็บไว้ใส่ของ รองลงมาร้อยละ 32.05 กล่าวว่าได้นำถุงปุ๋ยมาเย็บต่อกันเพื่อใช้เป็นที่ยกกันแดดตอนทำสวนผัก ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 3.85 เทากันได้นำถุงปุ๋ยมาเย็บต่อกันทำที่ยกกันแดดให้คอกไก่ และใช้ถุงปุ๋ยที่เย็บต่อกันปูรองพื้นเพื่อเทละอิลเวลาคัดเกรดลำไยตามลำดับ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.38) ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 34.62 ระบุว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ประหยัดเงินในการซื้อผ้าใบมาใช้ประโยชน์

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ไม่มีถุงปุ๋ยเพราะไม่ได้ซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์มาใช้

(4) การนำเกลลอนน้ำมันมาดัดแปลงเป็นที่ตักน้ำรดผักหรือใช้สอยอย่างอื่น

ผลการวิจัยในตารางที่ 16 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการบูรณะ ประเด็นการนำเกลลอนน้ำมันมาดัดแปลงเป็นที่ตักน้ำรดผักหรือใช้สอยอย่างอื่น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.47) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 23.53 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.50) กล่าวว่า ได้นำเกลลอนน้ำมันมาดัดแปลงตามยาวเก็บหูหิ้วไว้เป็นที่จับไว้ใช้ตักลำไยที่ร่วงตอนคัดเกรด รองลงมาร้อยละ 29.17 ระบุว่าได้นำเกลลอนน้ำมันมาดัดแปลงตามยาวแล้วใช้ไม้มาต่อ ใช้ลวดยึดติดกันทำเป็นด้ามจับ ใช้รดน้ำ

รดผัก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.33 รายงานว่า ได้นำเกลลอน้ำมันสีเหลืองมาเปิดฝาแล้วเกาะไว้กับไม้ ทากาวปีกไว้ตามแปลงผัก ล่อแมลงศัตรูพืชให้มาติด

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 54.17 ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ แต่ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.83 กล่าวว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ไข่ประโยชน์จากเกลลอน้ำมันคือได้อีกไม่ต้องทิ้งไป หรือปล่อยให้เกาผู้พัง

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 92.31) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ไม่มีเกลลอน้ำมันเพราะไม่เคยซื้อน้ำมันเป็นเกลลอนมาใช้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.69 รายงานว่าเก็บเกลลอนไว้ใส่น้ำมันต่อ

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการบูรณะ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวนใกล้เคียงกันไม่ใช้วิธีการบูรณะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และใช้วิธีการบูรณะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นั่นคือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งไม่นำของใช้และเกลลอน้ำมันที่ผ่านการใช้งานแล้วมาซ่อมแซมและดัดแปลงเพื่อใช้งานต่ออีก สาเหตุเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่าของใช้ที่ผ่านการใช้งานแล้วชำรุด ถึงจะนำมาซ่อมแซมคุณภาพใช้งานก็ไม่ดีเหมือนเดิม ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่ใช้วิธีการบูรณะในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นั่นคือ ผู้ให้ข้อมูลได้ซ่อมแซมเสื้อผ้าที่ชำรุดเพื่อสวมใส่ต่ออีก และได้นำถุงปุ๋ยมาดัดแปลงใช้ประโยชน์แทนผ้าใบ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัวสำหรับส่วนนี้ไป

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการบูรณะ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการบูรณะ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การนำของใช้ที่ผ่านการใช้ประโยชน์แล้วมาซ่อมแซม เพื่อใช้งานต่อไป		
ไม่ปฏิบัติ	63	61.76
ปฏิบัติ	39	38.24

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการบูรณะ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- ตูที่กระจกแตกจะเปลี่ยนกระจกใหม่	10	25.64
- นำภาชนะที่ทำจากอลูมิเนียม เช่น หม้อ และ ถึงนำมาซ่อมแซมด้วยการซื้อแผ่นอลูมิเนียม มาติดตรงรอยร้าว	18	46.15
- เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ชำรุดจะซ่อมแซมใช้ต่อ	9	23.08
- แก้วไม้ที่สีหมองแล้วจะใช้กระดาษทรายขัด แล้วลงสีทาเลกเกอร์ใหม่	2	5.13
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	30	76.92
- เพื่อนบ้าน	9	23.08
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ได้ใช้ประโยชน์จากของใช้ในบ้านที่เสื่อม คุณภาพแล้วต่ออีกระยะหนึ่ง ไม่ต้องซื้อใหม่	39	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ซ่อมแซมแล้วคุณภาพก็ไม่ดีเหมือนเดิม ถึงแม้ จะใช้งานต่อได้ไม่นานก็ชำรุดอีก	63	100.00
(2) การนำเสื้อผ้าที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อสวมใส่ต่อ		
ไม่ปฏิบัติ	34	33.33
ปฏิบัติ	68	66.67
วิธีการปฏิบัติ		
- ถ้าเสื้อผ้าที่ชำรุดเพียงเล็กน้อยจะซ่อมแซมด้วย ตนเอง เช่น การเย็บ ปะ ชุน แต่ถ้าชำรุดมากก็ นำไปให้ช่างตัดเย็บซ่อมแซมให้เช่น เปลี่ยนซิป	68	100.00

ตารางที่ 16 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการบูรณะ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	68	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า	68	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เก็บไว้บริจาค	15	44.12
- เอาไว้ใส่ทำงานหรือทำสวน	11	32.35
- ใช้ทำผ้าจี๊ว	8	23.53
(3) การนำถุงปุ๋ยที่ผ่านการใช้งานแล้วมาดัดแปลงเป็นที่กัน		
ลม กันแดด และกันฝน หรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น		
ไม่ปฏิบัติ	24	23.53
ปฏิบัติ	78	76.47
วิธีการปฏิบัติ		
- นำถุงปุ๋ยมาตัดออกเป็นผืนแล้วชักให้สะอาด		
จากนั้นเย็บต่อกันจนเป็นผืนใหญ่		
• ใช้กันแดดตอนทำสวนผัก	25	32.05
• ใช้กันแดดคอกไก่	3	3.85
• ใช้รองพื้นเวลาคัดเกรดลำไย	3	3.85
- นำถุงปุ๋ยมาทำความสะอาดเพื่อเก็บไว้ใส่ของ	47	60.25
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	27	34.62
- ไม่มีผู้แนะนำ	51	65.38

ตารางที่ 16 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการบูรณะ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดเงินในการซื้อผ้าใบมาใช้ประโยชน์	78	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีอุปกรณ์	24	100.00
(4) การนำกลลอนน้ำมันมาดัดแปลงเป็นที่ตักน้ำรดผัก หรือใช้สอยอย่างอื่น		
ไม่ปฏิบัติ	78	76.47
ปฏิบัติ	24	23.53
วิธีการปฏิบัติ		
- นำกลลอนน้ำมันมาดัดตะแคงตามยาว เก็บ หูหิ้วไว้เป็นที่จับไว้ใช้ตักลำไยที่ร่วงตอนคัด เกรด	15	62.50
- นำกลลอนน้ำมันมาดัดตะแคงตามยาวแล้วใช้ ไม้มาต่อ ใช้ลวดยึดติดกันทำเป็นค้ำจับ ใช้ วิดน้ำรดผัก	7	29.17
- นำกลลอนน้ำมันสี่เหลี่ยมมาเปิดฝาแล้วเกาะ ไม้ ทากาวปักไว้ตามแปลงผักล่อแมลงศัตรู พืชให้มาติด	2	8.33
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- เพื่อนบ้าน	11	45.83
- ไม่มีผู้แนะนำ	13	54.17
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ใช้ประโยชน์จากกลลอนน้ำมันต่อได้อีก ไม่ ต้องทิ้งไป หรือปล่อยให้เกะสุพัง	24	100.00

ตารางที่ 16 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการบูรณะ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีแคลลอนน้ำมัน	72	92.31
- เก็บไว้น้ำมันต่อ	6	7.69

3.10 วิธีการปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ

วิธีการปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ (efficiency improvement) หรือทำให้มีประโยชน์มากกว่า เช่น การปรับปรุงรถยนต์ที่อาจนั่งได้อย่างเดียวก็ปรับปรุงตัวถังให้บรรทุกได้ด้วย หรือรถแทรกเตอร์ที่ใช้ไถนาอาจดัดแปลงให้คราดขุดปรับพื้นที่ได้ การปรับปรุงดินให้ทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การปรับปรุงดินจากที่ทำนาได้ปีละครั้งให้ทำนาได้ปีละสองครั้ง

ผลการวิจัยในตารางที่ 17 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ ประเด็นการปรับปรุงดินจากที่ทำนาได้ปีละครั้งให้ทำนาได้ปีละสองครั้ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ"

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้นผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.10) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ไม่ได้ทำนา และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.90 รายงานว่าไม่มีน้ำเพียงพอที่จะปรับปรุงดินให้ทำนาได้ปีละสองครั้ง

(2) การนำน้ำตามแหล่งธรรมชาติมาผ่านกระบวนการกรองเพื่อได้น้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับดื่ม

ผลการวิจัยในตารางที่ 17 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ ประเด็นการนำน้ำตามแหล่ง

ธรรมชาติมาผ่านการกรองเพื่อได้น้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับดื่ม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.98 รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 49.02 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่ "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 92.31) ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการทำชั้นกรองน้ำไว้ในโอ่งน้ำซึ่งชั้นกรองประกอบด้วยชั้นของหิน ทราช กรวด ถ่าน แล้วตักหรือสูบน้ำจากแหล่งธรรมชาติมาใส่โอ่งกรอง เพื่อได้น้ำสะอาดสำหรับดื่ม และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.69 กล่าวว่า ได้ซื้อหม้อกรองน้ำเพื่อมากรองน้ำจากแหล่งธรรมชาติ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.38 ระบุว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้านเป็นผู้แนะนำ รองลงมาร้อยละ 34.82 รายงานว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้แนะนำ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 19.23 กล่าวว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำ แต่ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 5.77 ยืนยันว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า มีน้ำสะอาดดื่มอย่างเพียงพอไม่ต้องซื้อน้ำดื่ม

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ น้ำจากแหล่งธรรมชาติที่บริโภคอยู่สะอาดแล้ว ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 24.00 ระบุว่าซื้อน้ำดื่ม

(3) การนำเตาอบลำไยมาดัดแปลงโดยเพิ่มจำนวนถาดวางลำไยให้มากกว่าเดิม เพื่อให้อบลำไยในแต่ละครั้งได้จำนวนมากขึ้น

ผลการวิจัยในตารางที่ 17 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ ประเด็นการนำเตาอบลำไยมาดัดแปลง โดยเพิ่มจำนวนถาดวางลำไยให้มากกว่าเดิม เพื่อให้อบลำไยในแต่ละครั้งได้จำนวนมากขึ้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 90.20) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 9.80 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ได้ซื้ออิฐก่อเตาอบลำไยให้สูงขึ้น แล้วเพิ่มชั้นวางถาดลำไยอีกตามที่ต้องการ ซึ่งประมาณว่าความร้อนจะกระจายไปทั่วถึงลำไยที่อบในตู้อบ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.00) ระบุว่าไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.00 รายงานว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า สามารถอบลำไยในแต่ละครั้งได้มากขึ้น ทำให้อบลำไยเสร็จเร็วขึ้น ไม่เสียเวลา

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 91.30 กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ไม่มีเตาอบลำไย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.70 ยืนยันว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอบลำไยครั้งละมาก ๆ

(4) การคัดแปลงรถจักรยานยนต์หรือรถไถนาให้สามารถบรรทุกของได้ด้วย

ผลการวิจัยในตารางที่ 17 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ ประเด็นการคัดแปลงรถจักรยานยนต์หรือรถไถนาให้สามารถบรรทุกของได้ด้วย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.73) ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 36.27 รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้นผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำรถเข็นมาเชื่อมต่อกับรถจักรยานยนต์เป็นสามล้อใช้บรรทุกของ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่ามีรถที่ใช้ประโยชน์ได้ทั้งบรรทุกของและเป็นพาหนะเดินทาง

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า มีรถยนต์ที่ใช้บรรทุกของได้ จึงไม่คัดแปลงรถจักรยานยนต์หรือรถไถนาเพื่อให้บรรทุกของได้ด้วย

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่จัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้วิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการ

ปรับปรุงดินให้ทำนาได้ปีละสองครั้ง และการดัดแปลงเตาอบลำไยให้สามารถอบลำไยได้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้ทำนาเพราะไม่มีแหล่งน้ำและที่สำคัญไม่มีพื้นที่จะทำนา และการไม่มีเตาอบลำไยเพราะไม่จำเป็นต้องอบลำไยครั้งละมาก ๆ ก็เป็นสาเหตุให้สตรีชนบทไม่ดัดแปลงเตาอบลำไยให้สามารถอบลำไยได้มากขึ้น

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การปรับปรุงดินจากที่ทำนาได้ปีละครั้งให้ทำนาได้ปีละสองครั้ง		
ไม่ปฏิบัติ	102	100.00
ปฏิบัติ	-	-
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่ได้ทำนา	97	95.10
- ไม่มีน้ำเพียงพอ	5	4.90
(2) การนำน้ำตามแหล่งธรรมชาติมาผ่านการกรองเพื่อได้น้ำที่มีคุณภาพดี เหมาะสำหรับดื่ม		
ไม่ปฏิบัติ	50	49.02
ปฏิบัติ	52	50.98
วิธีการปฏิบัติ		
- ทำชั้นกรองน้ำไว้ในโอ่งน้ำซึ่งชั้นกรองประกอบด้วยชั้นของหิน ทราย กรวด ถ่าน แล้วตักหรือสูบน้ำจากแหล่งธรรมชาติมาใส่โอ่งกรองหรือให้ไหลผ่านโอ่งกรองเพื่อได้น้ำสะอาดสำหรับดื่ม	48	92.31

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน	21	40.38
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	18	34.62
- เพื่อนบ้าน	10	19.23
- ไม่มีผู้แนะนำ	3	5.77
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีน้ำสะอาดดื่มอย่างเพียงพอไม่ต้องซื้อน้ำดื่ม	52	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- น้ำจากแหล่งธรรมชาติที่บริเวณที่อยู่อาศัยแล้ว	38	76.00
- ซื้อน้ำดื่ม	12	24.00
(3) การนำเตาอบลำไยมาดัดแปลงโดยเพิ่มจำนวนถาดวาง ลำไยให้มากกว่าเดิม เพื่อให้อบลำไยในแต่ละครั้งได้ จำนวนมากขึ้น		
ไม่ปฏิบัติ	92	90.20
ปฏิบัติ	10	9.80
วิธีการปฏิบัติ		
- ใช้อิฐก่อเตาให้สูงขึ้น แล้วเพิ่มชั้นวางถาดลำไย อีกตามต้องการที่ประมาณว่าความร้อนจะทั่วถึง	10	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	7	70.00
- เพื่อนบ้าน	3	30.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- สามารถอบลำไยในแต่ละครั้งได้มากขึ้น ทำให้ อบลำไยเสร็จเร็วขึ้นไม่เสียเวลา	10	100.00

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่มีเตาอบลำไย	84	91.30
- ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอบลำไยครั้งละมากๆ	8	8.70
(4) การตัดแปลงรถจักรยานยนต์หรือรถไถนาให้สามารถ บรรทุกของได้ด้วย		
ไม่ปฏิบัติ	37	36.27
ปฏิบัติ	65	63.73
วิธีการปฏิบัติ		
- นำรถเข้ามาเชื่อมต่อกับรถจักรยานยนต์เป็น ตามล้อใช้บรรทุกของ	65	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	65	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีรถใช้บรรทุกของได้ด้วย เป็นพาหนะเดินทาง ได้ด้วย	65	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- มีรถยนต์ที่ใช้บรรทุกของได้	37	100.00

3.11 วิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น

การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น (improvement of the old inventions) โดยไม่ทำให้ราคาของสิ่งประดิษฐ์นั้นสูงขึ้น เราจะเห็นได้จากปัจจุบันสินค้าต่าง ๆ มีใหม่ ๆ แปลก ๆ มาวางขายมากมาย ทั้ง ๆ ที่ราคาถูกลง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังรายละเอียดตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(1) การเปลี่ยนการใช้หลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้ามากมาเป็นหลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้าน้อย

ผลการวิจัยในตารางที่ 18 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น ประเด็นการเปลี่ยนการใช้หลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้ามากมาเป็นหลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้าน้อย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.61) ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.39 กล่าวว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.18) รายงานว่า เลือกซื้อหลอดผอมประหยัดไฟมาใช้แทนหลอดไฟฟ้าธรรมดาที่หมดอายุการใช้งานไป และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 2.82 ยืนยันว่าเลือกซื้อหลอดแบบตะเกียบมาเปลี่ยนหลอดไฟฟ้าที่ต้องเปิดไว้ทั้งคืน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.46) ยืนยันว่า ได้รับคำแนะนำจากรายการธรรมรงค์ให้ประหยัดพลังงานจากวิทยุและโทรทัศน์ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 22.54 ระบุว่า เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่าหลอดไฟแบบประหยัดไฟที่เลือกใช้ช่วยให้ประหยัดค่าไฟฟ้าได้มากกว่าใช้หลอดไฟฟ้าแบบธรรมดา

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า หลอดไฟฟ้าธรรมดาที่ใช้อยู่ยังไม่หมดอายุการใช้งาน

(2) การเปลี่ยนจากใช้ตู้เย็นที่มีสาร CFC มาเป็นตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC

ผลการวิจัยในตารางที่ 18 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น ประเด็นการเปลี่ยนจากใช้ตู้เย็นที่มีสาร CFC มาเป็นตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ"

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่ยืนยันว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 91.18) ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ตู้เย็นเครื่องเดิมยังไม่หมดอายุการใช้งาน และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.82 กล่าวว่า เลือกตู้เย็นตามลักษณะการใช้งานและความสวยงามมากกว่าจะคำนึงถึงเรื่องอื่น และไม่ทราบว่าในตู้เย็นมีสาร CFC ด้วย

(3) การเปลี่ยนการใช้โถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างจำนวนมากมาเป็นโถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างน้อย

ผลการวิจัยในตารางที่ 18 เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น ประเด็นการเปลี่ยนการใช้โถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างจำนวนมากมาเป็นโถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างน้อย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 92.16) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.84 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากที่รายงานว่ "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติโดยการเลือกใช้โถส้วมแบบราดน้ำแทนการเลือกโถส้วมแบบชักโครก

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า โถส้วมแบบราดน้ำช่วยให้ประหยัดน้ำในการชำระล้างได้ดีกว่าโถส้วมแบบชักโครก

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า โถส้วมแบบชักโครกเหมาะสมกับผู้สูงอายุสะดวกในการใช้กว่าโถส้วมแบบราดน้ำ

(4) การเลือกใช้วิทยุที่ใช้กระแสไฟฟ้าแทนวิทยุที่ใช้ถ่าน

ผลการวิจัยในตารางที่ 18 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น ประเด็นการเลือกใช้วิทยุที่ใช้กระแสไฟฟ้าแทนวิทยุที่ใช้ถ่าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.59) ระบุว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.41 รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ได้ซื้อวิทยุแบบใช้กระแสไฟฟ้ามาฟังแทนวิทยุแบบใช้ถ่าน

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ประหยัดเงินกว่าวิทยุแบบใช้ถ่านและคุณภาพก็ดีกว่าด้วย

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่ "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 56.67 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า วิทยุแบบใช้ถ่านประหยัดกว่าวิทยุแบบใช้ไฟฟ้า และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 43.33 กล่าวว่าวิทยุแบบใช้ถ่านนำไปฟังได้ทุกที่ถึงไม่มีไฟฟ้าก็ตาม

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์ให้ดีขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ให้ข้อมูลมีการปฏิบัติโดยการเลือกใช้สิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้หลอดไฟฟ้าแบบประหยัดไฟ การเลือกใช้โถส้วมแบบประหยัดน้ำ และการเลือกใช้วิทยุแบบใช้กระแสไฟฟ้าแทนวิทยุแบบใช้ถ่าน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลต้องการเลือกใช้สิ่งที่จะช่วยให้ประหยัดรายจ่ายและทรัพยากรมากที่สุด

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การเปลี่ยนแปลงการใช้หลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้า		
มากมาเป็นหลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟฟ้าน้อย		
ไม่ปฏิบัติ	31	30.39
ปฏิบัติ	71	69.61
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกซื้อหลอดคอมประหยัดไฟมาใช้แทนหลอด	69	97.18
ไฟฟ้าธรรมดาที่หมดอายุการใช้งานไป		
- เลือกซื้อหลอดแบบตะเกียบมาเปลี่ยนหลอด	2	2.82
ไฟฟ้าที่ต้องเปิดไว้ทั้งคืน		
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- รายการณรงค์ให้ประหยัดพลังงานจากสตรีทาง	55	77.46
วิทยุ โทรทัศน์		
- เพื่อนบ้าน	16	22.54
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ช่วยให้ประหยัดค่าไฟฟ้าได้มากกว่าใช้หลอด	71	100.00
แบบธรรมดา		
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- หลอดไฟฟ้าธรรมดาที่ใช้อยู่ยังไม่หมดอายุการใช้งาน	31	100.00
(2) การเปลี่ยนจากการใช้ตู้เย็นที่มีสาร CFC มาเป็นตู้เย็นที่ไม่มี		
สาร CFC		
ไม่ปฏิบัติ	102	100.00
ปฏิบัติ	-	-

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ตู้เย็นเครื่องเดิมยังไม่หมดอายุการใช้งาน	93	91.18
- เลือกตู้เย็นตามลักษณะการใช้งานและความ สวยงามมากกว่าคำนึงถึงเรื่องอื่นและไม่ทราบ ว่าในตู้เย็นมีสาร CFC	9	8.82
(3) การเปลี่ยนการใช้โถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างจำนวน มากมาเป็นโถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างน้อย		
ไม่ปฏิบัติ	8	7.84
ปฏิบัติ	94	92.16
วิธีการปฏิบัติ		
- เลือกใช้โถส้วมแบบราดน้ำแทนการเลือกโถส้วม แบบชักโครก	94	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	94	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ช่วยประหยัดน้ำในการชำระล้างได้ดีกว่าโถส้วม แบบชักโครก	94	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- โถส้วมแบบชักโครกเหมาะสมกับผู้สูงอายุ สะดวก ในการใช้กว่าโถส้วมแบบราดน้ำ	8	100.00
(4) การเลือกใช้วิทยุที่ใช้กระแสไฟฟ้าแทนวิทยุที่ใช้ถ่าน		
ไม่ปฏิบัติ	30	29.41
ปฏิบัติ	72	70.59

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในวิธีการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
วิธีการปฏิบัติ		
- ชื้อวิทยุแบบใช้กระแสไฟฟ้ามาฟังแทนวิทยุแบบ ใช้ถ่าน	72	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	72	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดเงินกว่าวิทยุแบบใช้ถ่านและคุณภาพก็ ดีกว่าด้วย	72	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เชื่อว่าวิทยุแบบใช้ถ่านประหยัดกว่าวิทยุแบบ ใช้ไฟฟ้า	17	56.67
- วิทยุแบบใช้ถ่านนำไปฟังได้ทุกที่ถึงไม่มีไฟฟ้า ก็ตาม	13	43.33

3.12 วิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย

การหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่า หรือสิ่งที่ลงทุนน้อย (utilization of cost resources) เช่นการผลิตไฟฟ้าจากน้ำตก การทำความร้อนจากดวงอาทิตย์ การสร้างกังหันลมเพื่อใช้ในการปั่นเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การอาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์มาทำให้น้ำอุ่นแทนการต้มด้วย

เตาแก๊ส

ผลการวิจัยในตารางที่ 19 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย ประเด็นการอาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์มาทำให้น้ำอุ่น แทนการต้มด้วยเตาแก๊ส พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.59) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.41 กล่าวว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำน้ำใส่ถังน้ำหรือกาละมังไปตั้งตากแดดจนได้น้ำอุ่น

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า มีน้ำอุ่นอาบโดยไม่ต้องสิ้นเปลืองแก๊สในการต้มน้ำ

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 70.83 ยืนยันถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ไม่ชอบอาบน้ำอุ่น และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.17 ระบุว่าต้มน้ำจะได้น้ำอุ่นเร็วกว่า

(2) การนำเปลือกมะพร้าวมาเผาเพื่ออาศัยควันไอลุงแทนการใช้อย่างนึ่ง

ผลการวิจัยในตารางที่ 19 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย ประเด็นการนำเปลือกมะพร้าวมาเผาเพื่ออาศัยควันไอลุงแทนการใช้อย่างนึ่ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.63) รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 31.37 ระบุว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่าได้นำเปลือกมะพร้าวมากองรวมกันบริเวณใกล้บ้านหรือใต้ถุนบ้าน จากนั้นก็สูบไฟให้เกิดควันเพื่อไอลุง

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) กล่าวว่า ประหยัดเงินเนื่องจากไม่ต้องซื้ออย่างนึ่งมาใช้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.72 ระบุถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือ ควันจากเปลือกมะพร้าวมาขยู่ไม่ได้ รองลงมาร้อยละ 28.57 รายงานว่าไม่มีเปลือกมะพร้าวและผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 25.71 ระบุว่า แพ้ควันจากเปลือกมะพร้าว

(3) การนำพืชบางชนิดมาใช้เป็นยารักษาโรค

ผลการวิจัยในตารางที่ 19 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย ประเด็นการนำพืชบางชนิดมาใช้เป็นยารักษาโรค พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.78) รายงานว่า "ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.22 ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่รายงานว่ "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 35.48 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำใบสาบเสือมาบดให้ละเอียด ปิดแผลสดห้ามเลือด รองลงมาร้อยละ 33.87 กล่าวว่า ได้นำหัวนหางจรเข้มาปอกเปลือกแล้วล้างให้สะอาดนำมาทาแผลไฟไหม้ แผลน้ำร้อนลวก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 30.65 รายงานว่า ได้นำหัวขิงหรือโพรมาล้างให้สะอาดทุบแล้วต้มดื่มแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 75.81 ยืนยันว่าบิดามารดาเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ รองลงมาร้อยละ 14.52 ระบุว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 9.67 รายงานว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า พืชที่นำมาใช้รักษาอาการเจ็บป่วยช่วยบรรเทาอาการโดยไม่ต้องซื้อยามาใช้

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ซื้อยามาใช้สะดวกกว่าและรักษาโรคได้ดีกว่า

(4) การนำฟางข้าวมาใช้คลุมแปลงปลูกพืชผักเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ดิน แทนการใช้ผ้าพลาสติก

ผลการวิจัยในตารางที่ 19 เกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย ประเด็นการนำฟางข้าวมาใช้คลุมแปลงปลูกพืชผักเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ดิน แทนการใช้ผ้าพลาสติก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.73) ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 36.27 รายงานว่า "ปฏิบัติ"

วิธีการปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่รายงานว่า "ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.84 ระบุถึงวิธีการปฏิบัติโดยการนำฟางข้าวมาคลุมแปลงปลูกผักใน

ช่วงที่เริ่มปลูก รองลงมาร้อยละ 32.43 ระบุว่า ได้นำฟางข้าวมาคลุมรอบโคนต้นลำไย และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.73 กล่าวว่า ได้นำฟางข้าวมาคลุมแปลงเพาะกล้า

ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ไม่มีผู้แนะนำให้ปฏิบัติ

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่า ประหยัดค่าใช้จ่ายและช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดินได้ดี

เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า "ไม่ปฏิบัติ" นั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 70.77 กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติว่า ฟางข้าวหายาก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.23 ยืนยันว่า ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือลงทุนน้อย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือลงทุนน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการอาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์มาทำให้น้ำอุ่น การนำเปลือกมะพร้าวมาเผาเพื่ออาศัยควันไถ่ยุง และการนำฟางข้าวมาใช้คลุมแปลงปลูกพืชผักเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ดิน เหตุผลเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลจะยึดเอาความสะดวก ประหยัดเวลาเป็นหลักในการใช้ทรัพยากรดังกล่าว อีกทั้งฟางข้าวหายาก และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นหลัก จึงไม่มีการนำฟางข้าวมาคลุมแปลงปลูกพืชผัก

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จาก สิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(1) การอาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์มาทำให้น้ำอุ่นแทน การต้มด้วยแก๊ส		
ไม่ปฏิบัติ	72	70.59
ปฏิบัติ	30	29.41
วิธีการปฏิบัติ		
- นำน้ำใส่ถังน้ำหรือกาละมังไปตั้งตากแดดจน น้ำอุ่น	30	100.00

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จาก สิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	30	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- มีน้ำอุ่นอาบโดยไม่ต้องสิ้นเปลืองแก๊สในการ ต้มน้ำ	30	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ไม่ชอบอาบน้ำอุ่น	51	70.83
- ต้มน้ำจะได้น้ำอุ่นเร็วกว่า	21	29.17
(2) การนำเปลือกมะพร้าวมาเผาเพื่ออาศัยควันไอลู่งแทน		
การใช้ยากันยุง		
ไม่ปฏิบัติ	70	68.63
ปฏิบัติ	32	31.37
วิธีการปฏิบัติ		
- นำเปลือกมะพร้าวมากองรวมกันบริเวณใกล้บ้าน หรือใต้ถุนบ้าน จากนั้นก็สูมไฟให้เกิดควันเพื่อ ไลยุง	32	100.00
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	32	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดเงินเนื่องจากไม่ต้องซื้อยากันยุงมาใช้	32	100.00

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จาก สิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- เชื่อว่าวันจากเปลือกมะพร้าวมาขังไม่ได้	32	45.72
- ไม่มีเปลือกมะพร้าว	20	28.57
- แพ้วันจากเปลือกมะพร้าว	18	25.71
(3) การนำพืชบางชนิดมาใช้เป็นยารักษาโรค		
ไม่ปฏิบัติ	40	39.22
ปฏิบัติ	62	60.78
วิธีการปฏิบัติ		
- เอาใบสาบเสือมาคดให้ละเอียดปิดแผลสด ห้ามเลือด	22	35.48
- นำหวานหางจรเข้มาปอกเปลือกแล้วล้างให้ สะอาดนำมาทาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	21	33.87
- นำหัวขิงหรือไพรมาล้างให้สะอาดทุบแล้วต้ม คั้นน้ำแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ	19	30.65
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- บิดา มารดา	47	75.81
- เพื่อนบ้าน	9	14.52
- ไม่มีผู้แนะนำ	6	9.67
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ช่วยบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้ โดยไม่ต้องซื้อยา มาใช้	62	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ซื้อมาใช้สะดวกกว่าและรักษาโรคได้ดีกว่า	40	100.00

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในวิธีการหาประโยชน์จาก สิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย	จำนวน (n=102)	ร้อยละ
(4) การนำฟางข้าวมาใช้คลุมแปลงปลูกพืชผักเพื่อเพิ่มความ ชุ่มชื้นให้แก่ดินแทนการใช้ผ้าพลาสติก		
ไม่ปฏิบัติ	65	63.73
ปฏิบัติ	37	36.27
วิธีการปฏิบัติ		
- นำฟางข้าวมาคลุมแปลงปลูกผักในช่วงที่เริ่ม ปลูก	14	37.84
- นำฟางข้าวมาคลุมแปลงเพาะกล้า	11	29.73
- นำฟางข้าวมาคลุมรอบโคนต้นลำไย	12	32.43
ผู้แนะนำให้ปฏิบัติ		
- ไม่มีผู้แนะนำ	37	100.00
ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการปฏิบัติ		
- ประหยัดค่าใช้จ่ายและช่วยรักษาความชุ่มชื้น ของดินได้ดี	37	100.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ		
- ฟางข้าวหายาก	46	70.77
- ไม่ได้ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก	19	29.23

ตอน 4 ความแตกต่างระหว่างทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
กับพฤติกรรมการปฏิบัติของสตรีชนบทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 ซึ่งเป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทนั้น ได้ศึกษาโดยภาพรวมของทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้ง 5 ประเภท ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 102 ราย ว่ามีทัศนคติในทางที่ดีหรือทางที่ไม่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และจะมีความแตกต่างในพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่อย่างไร โดยใช้สถิติ χ^2 -test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยในตารางที่ 20 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 14.71 มีทัศนคติในทิศทางที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.30 มีทัศนคติในทางที่ไม่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเช่นกัน แต่กลับไม่มีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม

จากข้อมูลดังกล่าวจึงไม่สามารถใช้สถิติ χ^2 -test ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สตรีชนบทที่มีทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน แต่กลับมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ				รวม
	มีการปฏิบัติ		ไม่มีการปฏิบัติ		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
	(n=102)		(n=102)		
ทัศนคติที่ดี	15	14.71	87	85.30	102
ทัศนคติที่ไม่ดี	0	0.00	0	0.00	0
รวม	15	14.71	87	85.30	102

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ (SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย (Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอ
สารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อพรรณนาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม ของสตรีชนบทอำเภอ
สารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึง ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรี
ชนบทในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ กับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคือสตรีที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี มีถิ่นที่อยู่อาศัยนอกเขต
สุขาภิบาล อำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 102 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบ
ง่าย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความ
ตรงในเนื้อหา (content validity) โดยยึดถือความสอดคล้องตามหลักการ นำเสนอขณะ
กรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง จากนั้นนำไปทดสอบความเป็นปรนัย
(objectivity) โดยการนำไปสัมภาษณ์สตรีชนบทที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย เพื่อ
ปรับปรุงข้อความให้เข้าใจตรงกันทั้งสองฝ่ายและครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัดมากยิ่งขึ้น หลังจาก
นั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ถอดรหัสและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม
สถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science,
SPSS/PC⁺) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 42 ปี ส่วนมากเป็นบุคคลที่สมรสแล้ว ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 43,294 บาทต่อปี ซึ่งมีรายได้สูงสุด 200,000 บาทและต่ำที่สุด 8,000 บาท และผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน โดยครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด 1 คนและมากที่สุด 10 คน ส่วนสภาพการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง

2. ทักษะและสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทักษะของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 5 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดิน และทรัพยากรแร่ธาตุ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด มีทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3 ประเภทคือ ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ ทรัพยากรดิน และทรัพยากรแร่ธาตุ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงสามารถสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3. พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท

พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 12 วิธี ได้แก่ การสำรวจตรวจหา การป้องกัน การลดอัตราความเสื่อม การพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่มีคุณภาพรองลงมา การปรับปรุงคุณภาพ การนำมาทดแทนกัน การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การถนอม การบูรณะ การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น และการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือลงทุนน้อย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่ปฏิบัติตามวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติใน 8 วิธีการ ได้แก่ การถนอม การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การสำรวจตรวจหา การปรับปรุงคุณภาพ การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ การลดอัตราความเสื่อม การป้องกัน และการหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่า และการลงทุนน้อยและพบผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติตามวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพียง 4 วิธีการเท่านั้น คือ การนำมาทดแทนกัน การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น การพยายามใช้สิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ

รองลงมา และการบูรณะ จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากไม่มีการปฏิบัติตามวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4. ความแตกต่างระหว่างทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กับพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยสถิติ χ^2 -test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบสรุปได้ว่า สตรีชนบทที่มีทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน แต่กลับมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสตรีชนบท อำเภอสารภี ไม่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติถึง 8 วิธีการใน 12 วิธีการที่ศึกษา ซึ่งได้แก่ การสำรวจตรวจหา การถนอม การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก การปรับปรุงคุณภาพ การปรับปรุงของเดิมให้มีประสิทธิภาพ การลดอัตราความเสื่อม การป้องกัน และการหาประโยชน์จากสิ่งของใหม่เก่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย โดยสตรีชนบทได้ระบุเหตุผลที่ไม่จัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยวิธีการดังกล่าว ในทำนองเดียวกันว่าวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้ง 8 วิธีการนั้นยุ่งยาก ทำให้เสียเวลา และไม่มั่นใจว่าจะได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่าวิธีเดิมที่เคยทำมาช้านาน ถ้าวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ทำให้ผลตอบแทนน้อยลง นั่นคือ รายได้ของสตรีชนบทก็ต้องลดลงด้วย เช่น ในกรณีของการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีในการทำการเกษตรที่มีสตรีชนบทเคยปฏิบัติมาช้านานแล้ว สตรีชนบทระบุว่าถ้าลดการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมี ศัตรูพืชก็จะทำลายผลผลิตก่อให้เกิดความเสียหายได้ และด้วยการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมอย่างรวดเร็ว ครอบครัวยุคใหม่ต้องปรับตัว เพื่อทันกับเปลี่ยนแปลง ความอยู่รอดโดยพยายามทุกวิถีทางถึงแม้จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมไปก็ตาม เกษตรกรที่เคยทำการเกษตรแบบหลากหลาย ซึ่งเป็นเกษตรกรรมที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติ และเมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกพืช

ป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกต้องใช้สารเคมี สารพิษมากขึ้นทั้งนี้ด้วยความต้องการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรมนั่นเอง (กชกร อนุชา ใน ม.ร.ว. นริศรา จักรพงษ์, 2539: 17) และเงาสิบลึงแก้ว ในกอบกุล อิงคุทานนท์ (2537: 64) ยังกล่าวสนับสนุนไว้ด้วยว่า ผู้หญิงในภาคเกษตรก็ต้องเปลี่ยนบทบาทในการผลิต เนื่องจากกระบวนการผลิตสมัยใหม่ทำให้ผู้หญิงต้องใช้แรงงาน เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม จากภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสภาพทางกายภาพของดินเสื่อมคุณภาพ และน้ำที่ควบคุมไม่ได้เร่งเร้าให้ต้องเร่งการผลิต การใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชก็ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะเห็นว่าสตรีชนบทต้องปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดของตนเอง และครอบครัวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ม.ร.ว. นริศรา จักรพงษ์ และภิญโญศักดิ์ ฉ่ำเลิศวัฒน์ (2539: 116-118) ที่ระบุว่าแม้สตรีชนบทจะมีความรู้ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แต่สตรีก็ไม่ได้นำความรู้ไปปฏิบัติ นั่นก็เพราะรายละเอียดที่เสนอไว้ข้างต้น ที่ทำให้สตรีชนบทอำเภอสารภีส่วนมากมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เหมาะสม

ส่วนความแตกต่างระหว่างทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทพบว่า สตรีชนบทมีทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน คือมีทัศนคติที่ดีแต่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เหมาะสม และไม่เหมาะสมแตกต่างกันไป โดยสตรีชนบทมีทัศนคติในทางที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเห็นว่าควรจะอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ให้ฟื้นคืนสภาพและดำรงอยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงชนบทกับสิ่งแวดล้อม ของ ม.ร.ว. นริศรา จักรพันธ์ และ ภิญโญศักดิ์ ฉ่ำเลิศวัฒน์ (2539: 58-60) ที่ระบุว่า ภาพรวมทั้งประเทศสตรีชนบทส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสามารถที่จะรักษาป่าไม้ไว้แล้วพบว่าสตรีภาคเหนือมีความคิดเห็นว่าสามารถที่จะรักษาป่าไม้ไว้ และมีความเห็นเกี่ยวกับการรักษาป่าว่า ควรให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาป่า และปลูกป่าเพิ่มขึ้น ส่วนเรื่องน้ำที่เน่าเสีย สตรีชนบทภาคเหนือมีความคิดเห็นว่า จะสามารถรักษาแหล่งน้ำได้โดยให้ความสำคัญในการรักษาแหล่งน้ำ ไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงน้ำ เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าสตรีชนบทจะมีทัศนคติในทางที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสตรีชนบทจะมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไปในทางที่เหมาะสมเหมือนกันหมด เพราะทัศนคติเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตัดสินการกระทำ หรือพฤติกรรมของคนได้ว่าคนที่มีความคิดเหมือนกันจะต้องปฏิบัติเหมือนกัน ดังคำกล่าวของ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2529: 138) ที่ว่า "แม้ทัศนคติจะทำให้มนุษย์มีแนวโน้มที่จะ

ตอบสนองออกไปทางพฤติกรรมตามที่ทัศนคติตั้งไว้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เสมอไป พฤติกรรมอาจไม่เป็นไปตามทัศนคติก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และการยึดถือทัศนคติของบุคคลผู้นั้นเอง" ในการวิจัยครั้งนี้ก็ได้พบปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากทัศนคติซึ่งมีผลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท อันได้แก่ สถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท รวมทั้งอาชีพของสตรีชนบทด้วย นอกจากนี้พระพิศาล วิสาโล ในคณะกรรมการเครือข่ายหัตถกรรม และพัฒนาสตรีอีสาน (2538: 28-29) ยังกล่าวว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความแตกต่างกันนั้นต้องพิจารณาแต่ละกลุ่ม และต้องคำนึงถึงหลักใหญ่อยู่สามประการ คือ ประการที่หนึ่งมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไรคือใช้ทำอะไร และใช้แบบไหน ประการที่สอง คือใครเป็นผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นผลต่อการใช้อย่างไรด้วย และประการที่สามคือใครกำหนดหรือตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้น ในการกล่าวถึงเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแล้วนอกจากจะกล่าวถึงทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น สถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ความรู้ อาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลและประเด็นหลัก 3 ประการข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

จากผลการวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ สำหรับบุคคลและหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนและแนวทางการบริหาร และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป ดังต่อไปนี้

(ก) ข้อเสนอแนะสำหรับคณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเชียงใหม่

1) ควรให้คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละอำเภอ และหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาถึงทัศนคติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมาวิเคราะห์และวางแผนการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของจังหวัดให้เหมาะสมตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

(ข) คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อำเภอสารภี และท้องถิ่นอื่น ๆ

1) ก่อนจะเข้าไปรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า สตรีชนบท และประชาชน มีความรู้ ทักษะหรือมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร รวมทั้งต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างเหมาะสม

2) คณะทำงานควรดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น การปลูกป่าในพื้นที่ว่างเปล่า การทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษ การนำพืชในท้องถิ่นมารักษาโรค รวมถึงการถนอมอาหาร เพื่อให้ประชาชนและสตรีในชนบทมีความรู้และนำไปปฏิบัติได้

3) จากผลการวิจัยพบว่า สตรีชนบทที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไม่เหมาะสมส่วนใหญ่เชื่อว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในบางวิธียุ่งยาก เสียเวลา และไม่มั่นใจว่าจะได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้น ดังนั้นถ้าเป็นไปได้ควรจะมีการจัดตั้งกลุ่มสตรีที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมขึ้นในท้องถิ่น และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อจะได้นำวิธีการต่าง ๆ ไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ เพื่อให้สตรีชนบทและประชาชนคนอื่นยอมรับด้วย

4) คณะทำงานบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ควรติดตามนิเทศการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก มีการใช้หัวข้อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นประเด็นหลักในการสนทนากับสตรีและประชาชนในชนบท

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(Recommendations for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรจะ

ขยายขอบเขตในการวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้นจนถึงระดับจังหวัดหรือระดับภาคและควรศึกษาประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในแต่ละท้องที่อย่างเหมาะสม

2. ควรศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกร หรือบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อทราบทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบุคคลเหล่านั้น เพื่อใช้พิจารณาในการวางแผน จัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้

3. ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรี ชนบท เช่น อาชีพ แหล่งและประเภทของทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นที่สตรีชนบทอาศัยอยู่ ซึ่งอาจจะมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม หรือทำให้ไม่สามารถบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ดังเดิม

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล อิงคุทานนท์. 2537. ผู้หญิงกับอำนาจที่จะแปรเปลี่ยน. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2535. อิตถีศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจมเดอร์เพรส.
- คณะกรรมการเครือข่ายหัตถกรรมและพัฒนาสตรีอีสาน. 2538. ผู้หญิงอีสานกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (RDI).
- คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา. 2527. ตำราเรียนจิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรพรรณ พินศิริกุล. 2535. พฤติกรรมทางจริยธรรมของเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ชาติ ลัทธิ. 2530. ทศนคติต่ออาชีพครูของนักศึกษา ป.กศ. สูงที่เข้าศึกษาต่อในคณะศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และสุนี เลิศแสงกิจ. 2537. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัง.
- ทวี ทองสว่าง และทักษิณี ทองสว่าง. (ม.ป.พ.). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ธนา โกมลภิส. 2527. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.

- ธงชัย สันติวงษ์. 2526. พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัชชัย สันติสุข. 2528. การอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศไทยในแง่การพัฒนาสังคมและ
เศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : ชูติมาการพิมพ์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2529. จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่สี่). กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นริศรา จักรพงษ์. ม.ร.ว. (บรรณาธิการ). 2539. ผู้หญิงชนบทกับสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นำชัย ทนุผล. 2532. การวางแผนและประเมินผลโครงการส่งเสริมเกษตร. (พิมพ์ครั้งที่
สอง). เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2528. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพ-
มหานคร : เฉลิมชาตการพิมพ์.
- บุญธรรม จิตรอนันต์. 2535. "จิตวิทยาในการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์".
เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- บุญเยี่ยม เหล่าสะอาด. 2538. "เทคโนโลยีและการผลิตพืชสมัยใหม่จุดเปลี่ยนแห่งอำนาจ
และการต่อสู้ดิ้นรนของผู้หญิงในชนบทภาคเหนือ" วารสารเทคโนโลยีที่เหมาะสม.
กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและแหล่งน้ำและเกษตรผสมผสาน.
- ประภาพร โกสลดพงษ์. 2538. ทศนคติและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าของสมาชิกสหกรณ์
ร้านค้า กรณีศึกษา : แผนกร้านสหกรณ์ของสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด.
เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. กาญจนา แก้วเทพ. กนกศักดิ์ แก้วเทพ. อานันท์ กาญจนพันธุ์.

2537. วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทยวิธีใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :
โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย.

พิงพิศ คุลยพัชร. จุฑาพร ศรีวิวัฒน์. เกษม การเงินศิลปกรรม. 2534. การดำเนินงาน
พัฒนาสตรีในภาคเกษตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.

ไพบุลย์ ช่างเรียนและสมปราชญ์ จอมเทศ. 2521. วิทยาการจัดการและพฤติกรรม
บริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ภัตสร สิมานนท์. 2527. การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของเพศและสถานภาพสตรี.
รายงานเสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการพัฒนาสถานภาพสตรีไทย. (รายงาน
วิจัย). กรุงเทพมหานคร : สถาบันประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยรรยง สิทธิชัย และปัทมา สิทธิชัย. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). "เอกสารประกอบคำบรรยาย"
วิชามนุษยสัมพันธ์. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ราตรี ภารา. 2538. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษร
พัฒนา จำกัด.

รัฐภากรณ์ แก้วสนิท. 2529. ปัญหาการพัฒนาสตรีเกษตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

วิชัย เทียนน้อย. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. (พิมพ์ครั้งที่สอง). กรุงเทพ-
มหานคร : สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2538. “ภูมิปัญญาพื้นบ้านของผู้หญิงและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ” วารสารทิศทางไทย ฉบับที่ 12 กรกฎาคม 2538. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ. 2535. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2538. “สิ่งแวดล้อมไทยอนาคตไทย” เอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม 38. กรุงเทพมหานคร : เครือข่ายองค์กรสิ่งแวดล้อม 38, ปีที่ 9 น. 4 สิงหาคม - กันยายน 2538.

สมพร อัสวิลานนท์. เรื่องไร้ โตกฤษณะ. 2537. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมิทธิ์ สระอุบล. 2532. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สินธุ์ สโรบล. 2531. ทศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำบนที่สูงในบริเวณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม. รายงานการวิจัยฉบับที่ 35 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่.

สำนักงานเกษตรอำเภอสาร์ภี. 2539. ข้อมูลพื้นฐานปี 2539 ของอำเภอสาร์ภี. จังหวัดเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. ไม่ปรากฏปีพิมพ์. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

พ.ศ. 2540-2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็คโปรดักชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2540. ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2528. “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสังคมชนบทไทย” เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพการพิมพ์.

สุชา จันทรเฒ. 2539. จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่เก้า) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สุนิลา ทนุผล. 2540. การศึกษาผู้ใหญ่ทางการเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริม-การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อำนาจ เจริญศิลป์. 2528. โลกและการอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน-สโตร์.

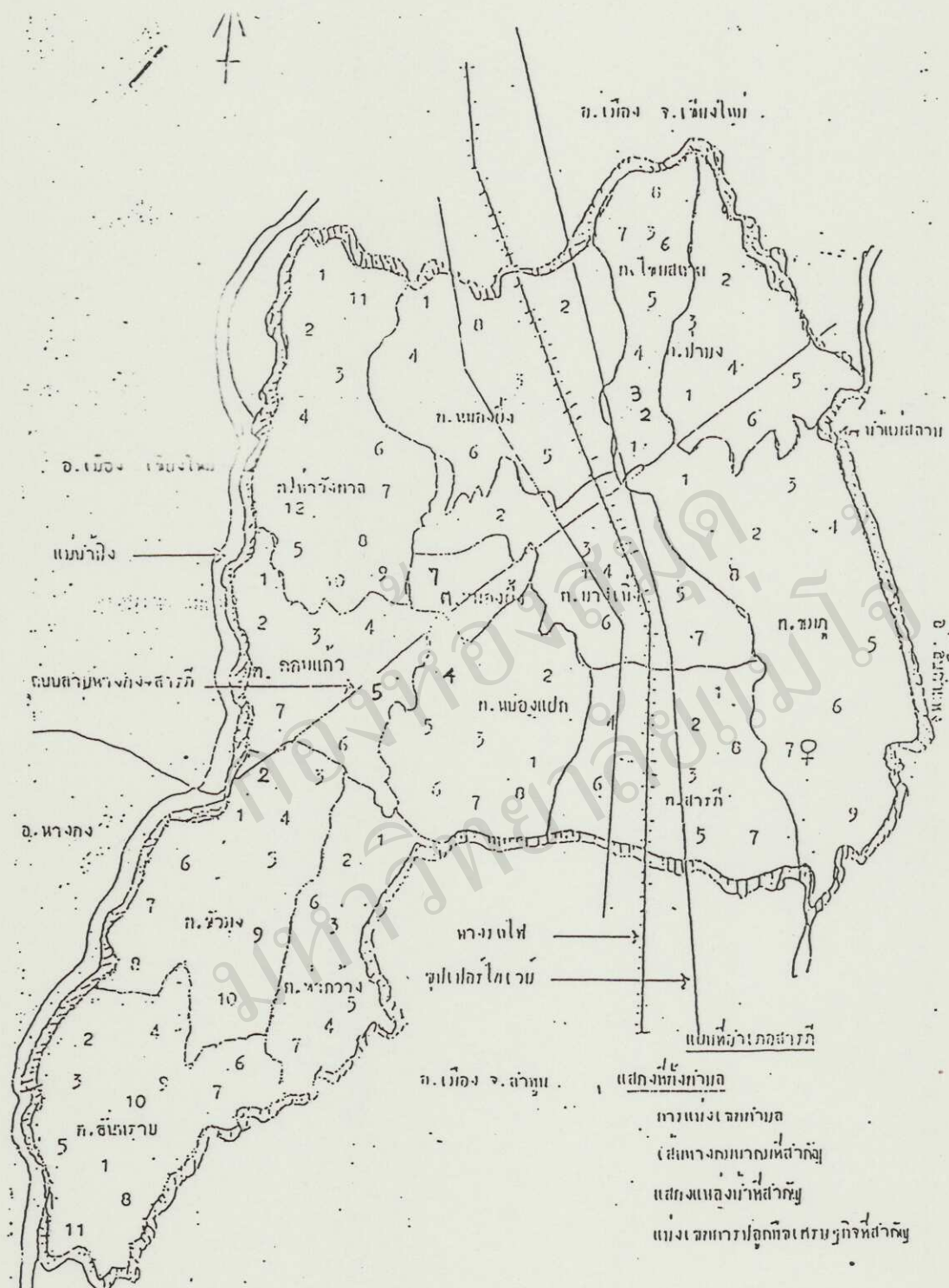
Gustafson, J.M; C Kabilsingh; J.C . Elder; montri umavijani; B. Mckibber; Chalardchai Ramittanond; Rawi Bhavilai; Kaewson Atibodhi; Pataraporn Sirikancakra vallibhotama; D.K. swearer and W.W. Anderson. 1993 **Man and Nature: A ross - Cultural Perspective .** Bangkok : Chulalongkorn University Press.

ภาคผนวก

กองห้องสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ภาคผนวก ก

แผนที่อำเภอสารภี

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....

บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

[] [] []

1 2 3

เลขที่แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ สตรีชนบทที่มีอายุระหว่าง 20 - 60 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่นอกเขตสุขาภิบาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 3 ตอน โดยให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] และในตารางหรือเติมคำลงในแต่ละข้อความตามความเป็นจริง

ตอน 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ตอน 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตอน 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ตอน 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของสตรีชนบทอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

1. อายุ ปี

[] []

4 5

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ☐ 1. ไม่เคยเข้าโรงเรียน
☐ 2. ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
☐ 3. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
☐ 4. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
☐ 5. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
☐ 6. จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
☐ 7. จบชั้นอาชีวศึกษา (ปวช., ปวส., ปวท.)
☐ 8. จบชั้นอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) []
☐ 9. อื่นๆ (โปรดระบุ) 6

3. สถานภาพสมรส

- ☐ 1. โสด
☐ 2. สมรส
☐ 3. หย่าร้าง []
☐ 4. หม้าย 7

4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

[] []
8 9

5. สภาพการถือครองที่ดิน

- ☐ 1. มีที่ดินของตนเอง จำนวน ไร่
☐ 2. มีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าบางส่วน จำนวน ไร่
☐ 3. เช่าที่ดินของคนอื่นทั้งหมด จำนวน ไร่ []
☐ 4. ทำฟรีในพื้นที่ผู้อื่น จำนวน ไร่ 10

6. อาชีพหลัก

- ☐ 1. การเกษตรกรรม (โปรดระบุกิจกรรม)
☐ 2. การค้าขาย
☐ 3. รับจ้าง []
☐ 4. อื่นๆ โปรดระบุ..... 11

7. อาชีพรอง

- [] 1. การเกษตรกรรม (โปรรณกรรม)
- [] 2. การค้าขาย
- [] 3. รับจ้าง []
- [] 4. อื่นๆ โปรรณ 12

8. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อปี (2540)

8.1 รายได้จากภาคเกษตรกรรม

- ทำนา จำนวน บาท
- ทำสวน จำนวน บาท
- ทำไร่ จำนวน บาท
- ปลุกผัก จำนวน บาท
- ปลุกไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน บาท
- เลี้ยงสัตว์ จำนวน บาท
- อื่นๆ (ระบุ) จำนวน บาท
- รวมเป็นเงินทั้งสิ้น จำนวน บาท

8.2 รายได้นอกภาคเกษตรกรรม

- ค้าขาย จำนวน บาท
- รับจ้าง จำนวน บาท
- อื่นๆ (ระบุ) จำนวน บาท
- รวมเป็นเงินทั้งสิ้น จำนวน บาท

รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อปี (2540) รวมเป็นเงินทั้งสิ้น บาท

[] [] [] [] [] []

13 14 15 16 17 18

ตอน 2 ทศนคติของสตรีชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำแนะนำ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามผู้ให้ข้อมูลถึงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ว่ามีทศนคติ หรือความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เมื่อได้คำตอบแล้วให้ผู้สัมภาษณ์เขียนเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงช่องความคิดเห็น ตามที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ		
1.1 ขยะมูลฝอยควรทิ้งลงในที่เก็บขยะหรือหลุมฝังแทนที่จะทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง		[] 19
1.2 ควรนำภาชนะที่ใส่ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชไปล้างในที่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง		[] 20
1.3 ควรสร้างท่อระบายน้ำโสโครกลงในหลุมที่ขุดไว้แทนที่จะระบายลงในแม่น้ำลำคลอง		[] 21
1.4 ควรปิดก๊อกน้ำให้สนิทเมื่อไม่ต้องการใช้น้ำ		[] 22
1.5 ควรนำน้ำที่ใช้ซักผ้าไปถูบ้านและรดต้นไม้ต่ออีก		[] 23

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงหรือสัตว์น้ำ		
2.1 การจับสัตว์น้ำควรจับในช่วงที่สัตว์น้ำไม่มีการวางไข่		[] 24
2.2 เมื่อจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่มีตาข่ายไม่ถึงจนเกินไป		[] 25
2.3 ถ้าจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำควรใช้อุปกรณ์ที่ไม่มีกระแสไฟฟ้า		[] 26
2.4 ควรเลือกรับประทานสัตว์น้ำชนิดที่ไม่มีการสงวนพันธุ์ไว้		[] 27
2.5 ควรรักษาชีวิตของสัตว์น้ำโดยไม่ทิ้งสารเคมีทุกชนิดลงในแม่น้ำลำคลอง		[] 28
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		
3.1 ในการปลูกสร้างบ้านเรือนควรเลือกใช้วัสดุชนิดอื่นๆ มากกว่าใช้วัสดุที่มาจากไม้		[] 29
3.2 ควรหลีกเลี่ยงการใช้เฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง		[] 30
3.3 ควรปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตน เพื่อให้มีพื้นที่ป่าไม้ในอนาคต		[] 31
3.4 การนำเปลือกไม้มาทำเป็นสีย้อมผ้าควรตากเอาเฉพาะเปลือกแล้วปล่อยให้ต้นไม้เจริญเติบโตต่อไปไม่ตัดต้นไม้ทิ้ง		[] 32

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
3.5 ควรใช้แก๊สในการหุงต้มแทนการใช้ฟืนหรือถ่าน		[]
		33
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน		
4.1 ควรลดหรือหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีในการทำการเกษตร		[]
		34
4.2 หลังจากหมดฤดูทำนาแล้วควรปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อช่วยบำรุงดิน		[]
		35
4.3 ควรแบ่งการใช้ที่ดินให้เหมาะสมว่าบริเวณใดใช้เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และเป็นที่อยู่อาศัย		[]
		36
4.4 ควรหลีกเลี่ยงการเผาเศษพืชและวัชพืชหลังเก็บเกี่ยวแล้ว		[]
		37
4.5 ควรใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสดพรวนดินเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้เพาะปลูก		[]
		38
5. การอนุรักษ์ทรัพยากรแร่ธาตุต่างๆ		
5.1 ควรใช้ภาชนะที่ทำมาจากวัสดุอื่นแทนภาชนะที่ทำมาจากเงินหรืออลูมิเนียม		[]
		39
5.2 ควรปิดแก๊สให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังจากประกอบอาหารแล้ว		[]
		40
5.3 ควรหลีกเลี่ยงการใช้ของใช้ที่บรรจุในขวดสเปรย์		[]
		41

ข้อความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
5.4 ในการเลือกซื้อหลอดไฟฟ้า ควรเลือกซื้อหลอดประหยัดไฟ ถึงแม้จะมีราคาสูงกว่าหลอดธรรมดาก็ตาม		
5.5 ควรเลือกใช้ตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC		

[]
42[]
43

ตอน 3 พฤติกรรมการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสตรีชนบท
อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

คำแนะนำ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามผู้ให้ข้อมูลถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
เมื่อได้คำตอบแล้วให้ผู้สัมภาษณ์เขียน ✓ ลงใน [] และเติมข้อความลงใน
ช่องว่าง ตามที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น

1. การสำรวจตรวจหา

1.1 ท่านเคยสังเกตความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เพาะปลูกของท่านหรือไม่
[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

44

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....
.....
.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....
.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ(ระบุเหตุผล).....

.....

1.2 ท่านได้ไปพบผู้ที่มีความรู้เพื่อขอคำแนะนำถึงวิธีการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

45

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล).....

.....

1.3 ท่านเคยไปแสวงหาแหล่งน้ำแหล่งอื่น (นอกเหนือจากที่เคยใช้เป็นประจำ) มาใช้ในการอุปโภค บริโภคหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

46

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ(ระบุเหตุผล)

.....

1.4 ท่านได้ไปพบผู้ที่มีความรู้ เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกพืชพันธุ์ดี หรือสัตว์พันธุ์ดีหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

47

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

2. การป้องกัน

2.1 ท่านได้เลือกปลูกพืชที่ช่วยให้ดินในพื้นที่ของท่านมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

48

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ(ระบุเหตุผล)

.....

2.2 ท่านได้เลือกใช้ปุ๋ยที่ไม่มีผลตกค้างมาทำลายสภาพดินในพื้นที่ของท่านหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

49

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ(ระบุเหตุผล)

.....

2.3 ท่านได้ลดการใช้ยาฆ่าแมลงศัตรูพืชที่จะมีผลตกค้างในผลผลิต และเกิดโทษแก่ผู้บริโภคหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

50

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

2.4 ท่านได้จัดทำที่สำหรับระบายน้ำโสโครกไว้หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

51

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

3. การลดอัตราความเสี่ยง

3.1 ท่านได้ปลูกพืชหลายชนิดหมุนเวียนกันเพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพาะปลูกของท่านตลอดทั้งปีหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

52

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

3.2 ท่านได้ทำการเกษตรแบบผสมผสานทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่ของท่านหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

53

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

3.3 ท่านได้เลือกใช้ระบบการให้น้ำพืชที่มีประสิทธิภาพคือให้น้ำพืชในปริมาณที่เพียงพอ ไม่มากเกินไป แต่พืชได้รับความชุ่มชื้นเป็นเวลานาน เช่น การให้น้ำพืชในช่วงเย็นหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

54

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

3.4 ท่านได้เลือกตัดต้นไม้ตามความจำเป็น และใช้ประโยชน์จากไม้ที่ตัดมาทั้งหมดโดยไม่มีการทิ้งหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

55

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล).....

.....

4. การพยายามใช้สิ่งต่างๆที่มีคุณภาพรองลงมา

4.1 ท่านใช้ภาชนะบรรจุน้ำ บรรจุอาหารหรือของใช้ในบ้านที่ทำจากพลาสติก
แทนอณูนิเอบม และสแตนเลสหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

56

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

4.2 ท่านใช้วัสดุอื่นทดแทนบ้านแทนเครื่องตกแต่งที่ทำจากไม้แกะสลักหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

57

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

4.3 ในการทำการเกษตรท่านใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยมูลสัตว์แทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

58

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

4.4 ในการปลูกบ้านท่านได้เลือกใช้วัสดุอื่น ๆ แทนการใช้วัสดุที่ทำจากไม้หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

59

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

5. การปรับปรุงคุณภาพ

5.1 ท่านได้นำผักตบชวาหรือผักบุ้งมาปลูกในแม่น้ำลำคลองที่เน่าเสียเพื่อเปลี่ยนน้ำที่เน่าเสียนั้นให้ลดการเน่าเสียลงหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

60

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลเป็นอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

5.2 ท่านได้นำพืชตระกูลถั่วมาเป็นส่วนผสมของปุ๋ยหมักหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

61

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

5.3 ท่านได้นำแกลบมาผสมดินที่จะใช้เพาะปลูกเพื่อช่วยให้ น้ำซึมลงดินได้เร็ว
ขึ้นหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

62

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ ☐

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

5.4 ท่านได้ทำการไถพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุยหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

63

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

6. การนำมาทดแทนกัน

6.1 บ้านของท่านได้ใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

64

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

6.2 ท่านใช้พืชสมุนไพรมาแมลงแทนการใช้สารเคมี หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

65

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

6.3 ท่านเลือกใช้เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยชนิดอื่น เช่น ใยผ้าแทนเสื้อผ้าที่ทำจากใยไหมหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

66

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

6.4 ในฤดูหนาวท่านได้เลือกใช้ผ้าห่มที่ทำจากอย่างอื่น เช่น นุ่นแทนผ้าห่มที่ทำจากขนสัตว์หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

67

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

7. การนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก

7.1 ท่านได้นำกระดาษที่ไม่ใช้แล้วมาพับเป็นถุงใส่ตอหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

68

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

7.2 ขวดที่ทำด้วยแก้ว เมื่อใช้สิ่งที่บรรจุในขวดหมดแล้ว ท่านได้นำกลับมาใช้ประโยชน์อีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

69

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

7.3 ท่านได้นำภาชนะที่ทำจากพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้ว นำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

70

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

7.4 ท่านได้นำน้ำที่ใสในการซักล้างครั้งหนึ่งแล้วกลับไปใช้รดต้นไม้ต่ออีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

71

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

8. การถนอม

8.1 ท่านได้นำปลา มาตากแห้งไว้รับประทาน หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

72

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

8.2 ท่านได้นำผักที่เหลือจากการจำหน่าย และบริโกมาทำเป็นผักดองเพื่อเก็บไว้รับประทาน หรือไม่

☐ ปฏิบัติ ☐ ไม่ปฏิบัติ ☐

73

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

8.3 ท่านได้นำเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการจำหน่ายหรือบริโกมาแปรรูปหรือถนอมไว้บริโภคต่อไปหรือไม่

☐ ปฏิบัติ ☐ ไม่ปฏิบัติ ☐

74

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

8.4 ท่านได้นำผลไม้มานำมาห้คองเชื่อมหรืออบแห้งไว้จำหน่ายหรือบริโภคหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

75

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

9. การบูรณะ

9.1 ท่านได้นำของใช้หลายชนิดที่มีอยู่ในบ้านที่ผ่านการใช้ประโยชน์แล้วมาซ่อมแซมเพื่อใช้งานต่ออีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

76

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

9.2 ท่านได้นำเสื้อผ้าที่ชำรุด มาซ่อมแซมนำมาสวมใส่อีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

77

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

9.3 ท่านได้นำถุงปุ๋ยที่ผ่านการใช้มาแล้วมาตัดแปลงเป็นที่กันลม กันแดด และ กันฝนหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

78

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....
.....
.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....
.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....
.....

9.4 ท่านได้นำแกลลอนน้ำมันมาตัดแปลงเป็นที่ตักน้ำสำหรับใช้สอยหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

79

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....
.....
.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....
.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

10. การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพ

10.1 ท่านได้ทำการปรับปรุงดินจากที่ท่านทำได้ปีละครั้ง ให้ท่านทำได้ปีละสองครั้งหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

80

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

10.2 ท่านได้นำน้ำคั้นเมล็ดธรรมชาติมาผ่านกระบวนการกรอง เพื่อได้น้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสมสำหรับดื่มหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

81

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

10.3 ท่านได้นำเตาอบลำไยมาดัดแปลงโดยการเพิ่มจำนวนถาดวางลำไยให้มากกว่าเดิมจะได้อบลำไยในแต่ละครั้งได้จำนวนมากขึ้นหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

82

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

10.4 ท่านได้ดัดแปลงรถจักรยานยนต์ หรือรถไถนาเพื่อให้สามารถบรรทุกของได้ด้วยหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

83

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

11. การปรับปรุงคุณภาพของสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น

11.1 ท่านได้เปลี่ยนการใช้หลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟมากมาเป็นหลอดไฟฟ้าที่ใช้กระแสไฟน้อยหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

85

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

11.2 ท่านได้เปลี่ยนการใช้ตู้เย็นที่มีสาร CFC มาเป็นตู้เย็นที่ไม่มีสาร CFC หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

85

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

11.3 ท่านได้เปรียบเทียบการใช้โถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างจำนวนมาก มาเป็นโถส้วมที่ใช้น้ำในการชำระล้างน้อยกว่าหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

86

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

11.4 ท่านเลือกใช้วิทยุที่ใช้กระแสไฟฟ้าแทนวิทยุที่ใช้ถ่านหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

87

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

12. การหาประโยชน์จากสิ่งของได้เปล่าหรือสิ่งที่ลงทุนน้อย

12.1 ท่านได้อาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์ มาทำให้น้ำอุ่นแทนการต้มด้วยเตาแก๊สหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ

[]

88

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

12.2 ท่านได้นำเปลือกมะพร้าวมาเผาเพื่ออาศัยควันไค้ยง แทนการไค้ยงกันยง
หรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

89

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

.....

12.3 ท่านเคยนำพืชบางชนิดมาใช้เป็นยารักษาโรค เช่น หัวขิงมาทุบแล้วต้ม
เพื่อรับประทานน้ำขิงแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ หรือบรรเทาอาการหวัดหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

90

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

12.4 ท่านได้นำฟางข้าวมาใช้คลุมแปลงปลูกพืชผัก เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ดินแทนการใช้ผ้าพลาสติกหรือไม่

[] ปฏิบัติ [] ไม่ปฏิบัติ []

91

ถ้าปฏิบัติท่านปฏิบัติอย่างไร.....

.....

.....

.....

ใครคือผู้แนะนำ.....

หลังจากปฏิบัติแล้วท่านเห็นผลอย่างไร.....

.....

.....

ถ้าไม่ปฏิบัติ (ระบุเหตุผล)

.....

.....

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวเกษราพร ทาหอม เกิดที่จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2517 เข้าเรียนโรงเรียนบ้านขามหนองครอง จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อปีการศึกษา 2528 จากนั้นเข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อปีการศึกษา 2534 จบชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) จากวิทยาลัยเกษตรกรรมศรีสะเกษ เมื่อปีการศึกษา 2536 และได้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จบการศึกษาได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) เมื่อปีการศึกษา 2539 และจบการศึกษาระดับปริญญาโท (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร) เมื่อปีการศึกษา 2541

ประสบการณ์ในการฝึกงานและดูงาน ขณะศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ได้ฝึกงานด้านปศุสัตว์ที่ ไชยณรงค์ฟาร์ม และสำนักงานปศุสัตว์ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ขณะศึกษาในระดับปริญญาตรี ฝึกงานที่โครงการหลวงแม่สาใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สถานีทดลองเกษตรที่สูงเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และได้ดูงานที่ไร่บุญรอด จังหวัดเชียงราย ขณะศึกษาในระดับปริญญาโท

กองหอสมุด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้